

Μηνιαία γενική επιθεώρησις

Τεύχη 4ον-5ον

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Φεβρουάριος-Μάρτιος 1959

Όργανον κρητικῶν συμφερόντων

(Φωτογραφία τοῦ συμπατριώτου κ. Ἄνδρ. Σμαραγδῆ, Ἀριστείδου 10)

ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Ὁ ὀραϊότερος συμβολισμὸς τῆς Ἀνοιξῆς εἶναι ὁ προάγγελός της, ἡ ἀμυγδαλιά. Ὅταν εἶναι ἀνθισμένη μεταβάλλει πολλὰς πλαγὰς τῆς Κρήτης σὲ εἰδυλλιακὰς λευκοθάλασσοι, καὶ ἀργότερα οἱ πλαγὰς αὐτὰς γίνονται χλωροπράσινες πλουτοφόροι περιοχὰς.

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος, εἰδικὴ ἔρευνα τοῦ Γεωπόνου κ. Ἀ. Ι. Κριάρη.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ :
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

Μηνιαία γενική επιθεώρησης
ὄργανον κρητικῶν συμφερόντων

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ :
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΦΙΛΙΠΠΑΚΗΣ
Βοηθός ὕλης : Δ. Ι. ΒΛΑΧΑΚΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ : ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 8,
2ος ΟΡΟΦΟΣ — ΤΗΛ. 36.777

ΤΟ ΕΝΔΟΞΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ Σ' ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΑΤΙΩΘΗ

ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ μόνον νὰ ἐργασθοῦν σκληρά, διὰ τὴν ὕσιν τὸ δυνατὸν μεταβολὴν τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων των εἰς οἰκισμοὺς πολιτισμένων ἀνθρώπων οἱ Δημοτικοὶ καὶ Κοινοτικοὶ ἄρχοντες, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἐκλογικὸν σῶμα ἀνέθεσε τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατὰ τὰς δημαρρεσίας τῆς 5ης Ἀπριλίου. Ἐχουν νὰ παλέψουν κυριολεκτικῶς, διὰ νὰ λάβῃ ἡ Αὐτοδιοίκησης τὴν οὐσίαν τῆς καὶ τὸ νόημά της, καὶ μὴ εἶναι λέξις κενὴ ἀπὸ τὸ 1835 ἕως τώρα. Ἀπὸ τὸν βαθμὸν δὲ τῆς ἐπ' αὐτοῦ συμβολῆς των θὰ κριθῇ καὶ ἐκεῖνος τῆς ἐπιτυχίας των κατὰ τὸ τέλος τῆς ἠτθείας των.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ποὺ θὰ ἰδρυθῇ εἰς τὴν Κύπρον πρέπει νὰ ἐμπνέει εἰς τοὺς φοιτητάς του τὴν νοοτροπίαν, νὰ μὴ βλέπουν ἄλλην ὁδὸν προόδου τοῦ λαοῦ της, παρὰ μόνον τὴν «συμμετοχὴν» του εἰς τὴν βρετανικὴν Κοινοπολιτείαν, οὔτε ἄλλον τρόπον ζωῆς, παρὰ μόνον τὸν γνωστὸν βρετανικὸν-λέγουσι οἱ «σύμμαχοι» Ἀγγλοὶ! Μερικὰ τέτοια, καθὼς καὶ ἡ ἔξορία τῶν Κυπρίων ἀγωνιστῶν ἀπὸ τὴν «ἐλευθέραν» Κύπρον, ποὺ θὰ κυβερνοῦν τὰ 18% τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους μας Τούρκων, εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς τόσοσ περιέργου δι' ἡμᾶς τοῦς Κρήτας Κυπριακῆς «ἐλευθερίας», ποὺ προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἀκόμη πιὸ περιέργον ἐκείνην ἐξέγερσιν.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ τῆς Κρήτης, ποὺ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπηρεάζουν τὴν δημοσίαν ζωὴν της, πρέπει νὰ σκεφθοῦν σοβαρῶς τοὺς κινδύνους τῆς ἀνεργίας. Διότι οἱ ἐν Κρήτῃ ἀνεργοὶ—ὅπως ἀνελύθη εἰς ἄρθρα ἀρομῶν εἰς τὰ προηγούμενα τεύχη μας—ἀποτελοῦν σοβαρὸν ποσοστὸν τῶν 200.000 ἀνέργων τῆς χώρας, ποὺ ἐπισήμως εἶναι παραδεκτόν.

Ἡ ἀποτυχία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Δασκαλογιάννη τὸ 1770, ἦτο καταστροφὴ δι' ὅλοκληρον τὴν Κρήτην καὶ περισσότερον διὰ τὰ Σφακιά. Διὰ τοὺς Σφακιανούς, γράφει ὁ ποιητὴς στὸ τραγούδι τοῦ Δασκαλογιάννη:

Ἄλλους ἔφαε ὁ πόλεμος κι' ἄλλοι
(ξενητευθῆκαν
κι' ἔρημα καὶ παντέρημα καὶ τὸ
(Σφακιά ἀφήκαν,
ἔρημα ἀφήκαν τὰ Σφακιά, κλιτὰ
(καὶ γυνιασμένα
κι' οὔλα ἀόρια καὶ γυαλιὰ κατα-
(τροχαλιασμένα.

Καὶ μὲ μοιρολόι, ὡς νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Σφακιανούς ὁ ποιητὴς ἐρωτᾷ:

Ποῦ εἶναι οἱ ὄνταδες σας, τὰ καμα-
(ρόσπιτά σας;

Ἄλλὰ τὸ ἴδιο μοιρολόι δίδει τὴν ἀπάντησιν.

«Οὔλα γενήκαν τρόχαλος καὶ ποῖος
(νὰ τ' ἀναχτίσῃ
ποῦ πιάσαν οἱ νυκοκυροὶ Ἄνατολῆ
(καὶ Δύσι!

Αὐτὸ ἦταν τὸ κατάντημα τῶν κατοίκων τῆς ἐπαναστατημένης περιοχῆς. Ἄλλὰ καὶ στὰ κατωμέρια οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν οὔτε πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καλύτερη τύχη· εἶχαν κατάντια χειρότερη ἀπὸ τοὺς Σφακιανούς. Δὲν ὄριζαν τὰ σπίτια τους καὶ τίς περιουσίες των, καὶ τὸ ἔχειν τους ἦτο ὀνομαστικὸ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν των ἐξουσίαζαν οἱ Γενίτσαροι καὶ ὁ σαρφετὸς τῶν Μουσουλμάνων.

Μὲ τέτοια κατάντια καὶ ἀπο τὰ κατωμέρια, πολλοὶ πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὴν ξενιτιά, σκόρπισαν σὰν καὶ τοὺς Σφακιανούς σ' «Ἄνατολὴ καὶ Δύσι» καὶ ἄλλοι, οἱ δυνατοὶ καὶ φιλελεύθεροι, μὲ σύντροφον ξένα τουφέκι ἢ μιὰ πιστόλα ἢ καὶ

μ' ἓνα μονάκριβο μαχαίρι κίνησαν γιὰ τὰ ὄρεινὰ καὶ γινήκαν Χατνηδες!

Τὰ ἑλληνικὰ νησιά, στοργικοὶ σταθμοὶ πρώτων βοηθειῶν, στὴν τραυματισμένη Κρήτη, πλημμύρισαν ἀπὸ Σφακιανούς καὶ πολλοὶ ἔφθασαν καὶ μέχρι τὴ Ρωσία καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσία. Τόσον ἠλαττώθη ὁ πληθυσμὸς τῶν Σφακιῶν, ὥστε, ἐνῶ τὸ 1770 ὑπολογίζον ὅτι ἔδωκε στὴν Ἐπανάστασι τοῦ Δασκαλογιάννη ὀκτὼ χιλιάδες πολεμιστὰς, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 μόλις ἔφθασαν οἱ πολεμιστὲς Σφακιανοὶ στὲς δύο χιλιάδες.

Τὰ πενήντα χρόνια ποὺ ἐμεσολάβησαν, ἀπὸ τοῦ Δασκαλογιάννη ὡς τὸ εἰκοσιένα, ἦταν μαῦρα καὶ κατασκότεινα γιὰ τὴν Κρήτη. Κι' ἂν οἱ Χατνηδες ἦσαν ἐλεύθεροι

Γεώργιος Μ. Καλλέργης
Γενικὸς ἀρχηγὸς Μυλοποτάμου
κατὰ τὸ 1821

·Ο·Ομαλός

και έκυβερνοῦσαν τὰ βουνὰ καὶ ἐτρομοκρατοῦσαν τοὺς Γενίτσαρους καὶ περιώριζαν τὴν καταδυνάστευσι τῶν Χριστιανῶν, ὅμως τὸ λαϊκὸ τραγούδι μᾶς πληροφορεῖ καὶ γιὰ τὴ ζωὴ των:

Σὲ ψηλὸ βουνὸ
σὲ ριζιμιὸ χαράκι,
κάθετον ἀετός.

βρεμένος, χιονισμένος ὁ καημέ-
(νος.

Καὶ παρακαλεῖ τὸν ἥλιο ν' ἀνα-
(τείλη.

Ἕλιε, ἀνάτειλε!

Γιὰ νὰ λυώσουνε τὰ χιόνι' ἀπ' τὰ
(φτερά μου
καὶ τὰ κρύσταλλ' ἀπ' τ' ἀκρονυ-
(χά μου...

Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία δὲν ἀπασχο-
λήθηκε πολὺ μὲ τὴν Κρήτη καὶ ἐλάχιστα ἐκοπίασε, διὰ νὰ παρα-
σκευάσῃ τὴν ἐπανάστασι, τοῦ Ἐλ-
κοσιένα, ἐγνώριζε ἄλλως τε, ὅτι
οἱ Κρητικοί, μὲ τὲς πολεμικὲς πα-
ραδόσεις των, δὲν εἶχαν ἀνάγκη
ὀργανώσεως καὶ ἐτοιμασίας: μέ-
ρα νύχτα εἶχαν τοὺς δασκάλους των,
τὰ Ριζίτικα τραγούδια, ποὺ κρα-
τοῦσαν ὕψηλὰ τὸ ἐθνικὸ φρόνημα
καὶ τὴν διαρκῆ ἔντασι, καὶ ἦσαν
πάντα ἔτοιμοι, στὸ πρῶτο σὺνθη-
μα γιὰ τὴν ἐξέγερσι.

Σ' ὅλες τὲς διασκεδάσεις ποὺ
'χαν οἱ Κρητικοί, στὰ πανηγύρια
καὶ στὲς εορτές, στοὺς γάμους καὶ
στὲς βαπτίσεις, ἤκούετο τὸ βαρῆ-
χο Ριζίτικο τραγούδι:

Πότε θὰ κάμη ξαστεριά, πότε
(θὰ Φλεβαρίση
νὰ πάρω τὸ τουφέκι μου τὴν ὤ-
(μορφη πατρῶνα
νὰ κατεβῶ στὸν Ὀμαλό, στὴν
(στράτα τῶν Μουσούρων,
νὰ κάμω μάνες δίχως γιοὺς. γυ-
(ναῖκες χωρὶς ἄντρες,
νὰ κάμω καὶ μικρὰ παιδιὰ μαῦρα
(σκοτεινιασμένα.

Τραγούδια ἀλληγορικὰ καὶ νο-
σταλγικὰ τῆς Λευτεριάς· καὶ τρα-
γούδια Ριζίτικα γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ
βουνοῦ, ποὺ κατοικοῦσαν οἱ Χατ-
νηδες.

«Αὐγίτσα θε νὰ σηκωθῶ 'ποὺ τοῦ
(βουνοῦ τὴ ρίζα,
νὰ σύρω νὰ ξημερωθῶ βουνό μου
(στὴ κορφὴ σου,
νὰ κάμω κύκλο στὸ βουνό, βόλιτα
(στὴ μαδάρα,
νὰ βρῶ μιὰ πέτρα ριζιμιὰ νὰ δι-
(πλωθῶ νὰ κάτσω,
ν' ἀκούσω γερακιοῦ φωνὴ καὶ Φιάλ
(χο νὰ λαλήσῃ
ν' ἀκούσω καὶ τὴν πέρδικα νὰ γλυ
(κοκακαρίσῃ».

Καὶ ὅταν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ
χρόνου καὶ ὑψώθηκε τὸ λάβαρο
τῆς Ἐπανάστασεως στὴν Ἀγία
Λαύρα καὶ τὰ Βούκινα κτύπησαν
«Ἐξέγερσι!» πῆρε φωτιά καὶ τὸ δο-
ξασμένο νησί· στὴν ἴδια στιγμή
εὐρέθηκε ἀπὸ φλόγες ἡ Κρήτη ζω-
σμένη». Καὶ οἱ ξηνητεμένοι Κρητι-
κοί, ὡς οἱ «Ἀπόστολοι ἐκ περά-
των», παράτησαν τὰ πάντα καὶ πῆ-
ραν τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἐπανάστα-

τημένη Πατρίδα. Στὰ παράλια
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνεκεντρώθη-
σαν πολλοὶ Κρητικοὶ καὶ ἀμέσως
ὀργανώθηκαν εἰς ομάδας καὶ ἐ-
τέθησαν ὑπὸ δεδοκιμασμένους ὀ-
πλαρχηγούς, τὸν Χατζηγεώργη
Μουριώτη, τὸν Νικ. Ζερβόν, τὸν
Σταῦρο Ἀμοιρᾶ, τὸν Γιανναγ.
Ζερβουδάκη, τὸν Ἀντώνιον Μελι-
δόνη καὶ Μιχαὴλ Πλεύρη καὶ ἐ-
πεβιάσθησαν ἐπὶ τριῶν πλοιαρί-
ων καὶ ἀνεχώρησαν. Ἄλλ' ὅταν
ἐπλησίασαν τὴν Σάμον, εἰς τὸ στε-
νὸν τῆς Μυκάλης (Μουλᾶ Μπαρα-
ῆμ 1) συναντήθηκαν μὲ πολυά-
ριθμον τουρκικὸν στόλον, ὅστις
τοὺς κατεδίωξε καὶ ἠναγκάστη-
σαν νὰ ἀποβιβάσθουν εἰς τὴν Σά-
μον. Τὴν ἐπομένην ἤρχισε σφο-
δρὸς κανονιοβολισμὸς ἐναντίον
τῆς Σάμου καὶ οἱ κάτοικοι τῆς νή-
σου τρομοκρατημένοι, διεσκορπί-
σθησαν καὶ ἐτράπησαν πανικό-
βλητοι εἰς τὰ ὄρη.

Ἄλλὰ παρενέβη ὁ Χατζηγεώργης,
περιβόητος διὰ τὴν ἀνδρείαν του
εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν, καὶ μὲ
τοὺς ἀρχηγούς τῶν Σαμέων Λυ-
κοῦργον καὶ Γεωργιάδην καὶ τὸ ἐκ
διακοσίων περίπου ἀνδρῶν σῶμα
τῶν Κρητῶν καὶ ἰσαριθμούς Σαμί-
ους, ἀντεμετώπισαν τοὺς ἐτοιμαζο-
μένους δι' ἀπόβασιν Τούρκους.

Τὴν 4ην Ἰουλίου ἤρχισε πάλιν
σφοδρὸς κανονιοβολισμὸς καὶ ἤρχι-
σεν ἡ ἀπόβασις τοῦ τουρκικοῦ στρα-
τοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν παραλίαν ὑπεδέ-
χθη τὰς ὀρδὰς τῶν ἀλλοπίστων
συντεταγμένη ἡ ἄμυνα τῶν γενναί-
ων Ἑλλήνων καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀπεφρού-
σθη μὲ μεγάλας ἀπωλείας καὶ ὁ
Καρααλῆς, μανιώδης διὰ τὴν ἀπο-
τυχίαν του, ἐκρέμασε δύο αἰχμαλω-
τισθέντας Σαμίους εἰς τὰς κεραίας
τῆς ναυαρχίδος του. Ἡ Σάμος ἀνε-
γνώρισε ὅτι ἡ Θεοῖα Πρόνοια ἀπέ-
στειλε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς τῶν
Χατζηγεώργη Μουριώτη, τὸν Ν.
Ζερβόν καὶ τὸν Ἀμοιρᾶ Σταῦρο

1. Ἐκεῖ καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν
τῆς Σάμου τὸ 1912 ἔδοξαν τὸ ἔνδοξον
ἐπαρῶν οἱ Κρητικοί. Τὴν 12ην Σεπτεμ-
βρίου ἐπεχείρησε ν' ἀποβιβάσῃ τουρ-
κικὸς στρατός. Παρέπλεεν ὅμως τὸ μι-
κρὸν ἀτιμοκίνητον «Μπορτερὸς» μὲ ἐνό-
πλους Κρητὰς ὑπὸ τὸν δικηγόρον καὶ
ὀπλαρχηγὸν Γεώργιον Ἀναγνωστάκη.
Ὅσοι ἠμπόδισαν ἐπὶ δύο ἡμέρας τὴν
ἀποβίβασιν τῶν Τούρκων, μόνον δὲ μετὰ
τὸν βαρὺν τραυματισμὸν τοῦ Ἀναγνω-
στάκη καὶ τοῦ συγγενοῦς του ἐπίσης
ὀπλαρχηγοῦ Ἰωάννου Μανωλῆ ἠδυνή-
θησαν ὅσοι ν' ἀποβιβάσθουν. Ἐφημε-
ρὶς «Ἐμπρός» τῆς ἐποχῆς.

και τραγούδι τῆς ἐποχῆς ἐξυμνεῖ τὴν ἀνδρείαν των.

«Ὁ Χατζηγεώργης, ὁ Ζερόδς κι' ὁ Ἀμοιρᾶς ὁ Σταυρός εἶναι πού λευτερώσανε καὶ τὸ νηοὶ τῆς Σάμου». Ἄλλη ἐξόρμησις ἐπιστροφῆς στὴν ἐπαναστατημένη Κρήτη συνέπεσε μὲ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη στὴ Μολδοβλαχία.

Στὸ Δραγατσάνι ἔχουν συγκεντρωθῆ ἑκατοντάδες Κρητικοὶ νὰ ἀναχωρήσουν μὲ τὰ Κρητικὰ τριῦστια πλοῖα, τῶν Παναγιώτη Κουτουλάκη, Ἀνδρουλῆ Ἀλιφιέρη, Παμπιολάκη καὶ Μεθόδιος Βογιατσάκη, διότι ἡ Αὐστρία ἀπηγόρευε νὰ διέλθουν ἀπὸ τὸ ἔδαφός της οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖ εὐρέθησαν ὅταν ἤρχισαν αἱ μάχαι τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Τούρκων, στὸ Γαλάτσι, στὸ Δραγατσάνι καὶ στὸ Σκουλένιο. Τὴν 17ην Ἰουνίου στὴ μεγάλη μάχη τοῦ Σκουλενίου, οἱ Κρητικοὶ μὲ ἀρχηγούς τὸν Γεώργιο Δαιμονάκη, τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ καὶ τοὺς πλοίαρχους τῶν Κρητικῶν πλοίων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν των, ἔλαβον θέσιν εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα καὶ πολλοὶ ἔπεσαν ποτίσαντες μὲ τὸ εὐγενικὸ αἷμα των τὸ δένδρον τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ Πουκεβὶλ ἀναφέρει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, (ἔκδοσιν Ἰταλίας 1825 ἐν σελ. 29 τοῦ 5ου τόμου), ὅτι, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου, «ἔπεσαν διακριθέντες οἱ Γεώργιος Δαιμονάκης, Παναγιώτης Κουτουλάκης, Ἀνδρουλῆς Ἀλιφιέρης, Παμπιολάκης καὶ Μεθόδιος Βογιατσάκης, πάντες οὗτοι ἐκ τῆς Δημοκρατίας τῶν Σφακιῶν». Καὶ «Ἐπιτομὴ ἱστορίας ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος σελ. 225 Ἀμβροσίου Φρατζῆ».

Τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς Ἀγίας Λαύρας εἶχε τὴν ἀπήχησίν του καὶ εἰς τὴν Κρήτην. Τὴν 7ην Ἀπριλίου, Μεγάλῃ Πέμπτῃ, ἔγινε μυστικὴ σύσκεψις τῶν «Γερόντων» τῶν Σφακιῶν εἰς τὴν παραλιακὴν θέσιν «Γλυκιὰ Νερά», παρὰ τὸ Ἀκρωτήριο «Τίμιος Σταυρός», μεταξὺ χώρας Σφακιῶν καὶ Λουτροῦ. Ἐκεῖ ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ κηρυχθῆ ἡ Ἐπανάστασις, ἀλλ' ἔδει νὰ ἐγκριθῆ ὑπὸ μεζονος συνελεύσεως.

Τὴν 15ην Ἀπριλίου, Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, ἐτελεῖτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Λουτροῦ ἡ εὐρυτὴ τῆς Παναγίας, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ προσεκήθησαν ἕξ ὄλων τῶν Σφακιῶν καὶ τῶν γειτονικῶν ἐ-

παρχιῶν οἱ πρόκριτοι. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρευρέθη καὶ ὁ Τσελεπῆς, ἔλθων ἐκ Κων)πόλεως μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δασκαλογιάννη Μαρίας, ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς του. Ὑπένε ἀνεκρινώθη εἰς τοὺς Προκρίτους ἢ ἀπόφασις τῶν «Γερόντων» πὺ ἐλήφθη στὰ «Γλυκιὰ Νερά» τὴν 7ην Ἀπριλίου διὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπανάστασεως, τοὺς ἐπληροφόρησαν δὲ καὶ διὰ τὰς σφαγὰς τῆς Κων)πόλεως. Οἱ Πρόκριτοι ἔμειναν σύμφωνα διὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀμέσως ἤρχισαν καισυνεισφοραὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος. Αἱ γυναῖκες πὺ εὐρίσκοντο στὸ πανηγύρι μὲ τὰ γιορτινὰ των στολίδια, προσέφεραν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ

Σήφης Κ. Δελιγιαννάκης.
Ἡγωνισθῆ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

κοσμήματά των, χρυσὲς κολατῆες καὶ μανταγιὰ καὶ δακτυλίδια καὶ φλωριά ἔγιναν σωροὶ στοὺς δίσκους τῆς Παναγίας, προσεφέρθησαν δὲ καὶ περίφημα ὑφαντὰ κυλίνια κλπ. καὶ οἱ ἄνδρες προσέφεραν ὅσα ἠδύναντο χρήματα καὶ ὅπλα ὅσοι διέθετον διὰ τὸν ἀγῶνα. Τὰς εἰς εἶδος καὶ χρήματα εἰσφορὰς καὶ 84 ὀκτάδες ἀργυρᾶ ἀφιερῶματα καὶ ἱερὰ ταυτοειδῆ σκευὴ τῆς Παναγίας (ἱστορία Παπαδοπετράκη σ. 19) παρέδωκαν εἰς τὸν πλοίαρχον Χ. Τσουράκη καὶ Μαλανδράκη διὰ νὰ πωληθῶν καὶ ἀγορασθῶν ἐκ Μάλτας πολεμοφόδια, διὰ τὸν ἀρχόμενον ἀγῶνα. Ἀπεφασίσθη καὶ ἔγινε καὶ δάνειον στὸ ὅποιον οἱ πλούσιοι ἐμποροπλοίαρχοι ἐχορήγησαν εἰκοσιτέσσαρες χιλιάδας δίστηλα. Οἱ ἔρανοι ἀπέδωκαν τριάντα χιλιάδας δίστηλα.

Ἐστάλη καὶ εἰς Ὑδραν πλοῖον μὲ χρήματα διὰ τὴν ἀγορὰν πολεμοφοδίων καὶ διὰ νὰ ζητήσουν τὴν βοήθειαν τοῦ στόλου τῆς Ὑδρας.

Ἀπὸ δύο σχετικὰς ἐπιστολὰς πὺ ἔστειλαν πρὸς τοὺς Ὑδραίους «οἱ κάτοικοι τοῦ Καστελίου Σφακιῶν» μὲ χρονολογίας 24 Μαΐου καὶ 6 Ἰουνίου 1821, δημοσιευόμενας στὸ ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ὑδρας, μανθάνομεν ὅτι «ἦταν ἀπεσταλμένοι εἰς τὰ Σφακιά ὁ Νικόλαος Καρατζᾶς, ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Κύριον Ζαφείριον Ἀθανασόπουλον, διὰ τὴν σύστασιν τῆς ἀδελφικῆς (Φιλικῆς) Ἑταιρίας». Ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀπὸ 6 Ἰουνίου ἐπιστολῆς πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ Σφακιανοί, μετὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς ἐν Θυμιανῇ συνελεύσεως τὴν 29ην Μαΐου, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἡ ἐπανάστασις, ἀπέστειλαν μὲ τὸν ἐν λόγῳ Ν. Καρατζᾶ καὶ μετ' ἄλλων Σφακιανῶν τὴν ἀπὸ 6 Ἰουνίου ἐπιστολήν, εἰδοποιούντες τοὺς Ὑδραίους «περὶ τῶν τρεχόντων εἰς τὴν δυστυχῆ πατρίδα μας Κρήτην δεινῶν» καὶ νὰ ζητήσουν βοήθειαν ὅπλων, πλοίων κλπ. ἐπὶ πληρωμῇ». Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολήν, πληροφοροῦν τοὺς Ὑδραίους, τὰ ἀπὸ τῆς 24 Μαΐου ὅτε ἡ πρώτη ἐπιστολὴ μέχρι τῆς 6ης Ἰουνίου, «ὅσα ἠκολούθησαν εἰς τὸ Καστελίον μας» καὶ ἀναφέρεται ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Ἀμπαδιωτῶν ὑπὸ τὸν Ψαρσομαῆλην ἐναντίον τοῦ Πρέβελῆ ὡς ἔπεται. «Εἰς τὰ πλησίον μας παραθαλάσσια ἐφύλαττον οἱ ἐχθροὶ ὅπου εὐρίσκονται ἐν Μοναστηρίον ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πρέβελῆ ἐπιλεγόμενον. Ἐκεῖ ὄρμησαν ἐξαιφνης οἱ τρισκατάρατοι φύλακες τοῦ Μπαερακίου διὰ νὰ πιάσωσι τὸν Ἠγούμενον (Μελχισεδεκ Τσουδερόν) καὶ τοὺς καλογήρους καὶ νὰ τοὺς ὑπάγωσιν εἰς τὴν σφαγὴν. Αὐτοὶ ὁμως λαβόντες τὴν εἶδησιν ἔφυγον μερικοὶ καὶ ἦλθον εἰς ἡμᾶς, μερικοὶ δὲ κατέφυγον εἰς τὰ βουνά, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἐδῶ συγγενεῖς τοὺς ἔδωκαν τὴν εἶδησιν ζητοῦντες τὴν βοήθειάν των. Ἐτρεξαν εὐθὺς μερικοὶ διὰ νὰ τοὺς φέρουσιν ἐδῶ καὶ ἀπαντήσαντες εἰς τὸν δρόμον τοὺς ἐχθροὺς ἐκτυπήθησαν εὐθὺς καὶ ἔπεσαν ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν ἑνδεκα, ἀπὸ δὲ τοὺς ἐδικούς μας μόλις ἐπιάσθη ἕνας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἔγινε ἄφαντος ἀπὸ τὰς χεῖρας των.

Ἡ εἶδησις ἐδόθη εὐθὺς εἰς Ρέθυμνον καὶ Κάστρον καὶ Χανιά. Ἐδαί μονίσθησαν οἱ λατρευταὶ τοῦ Μωάμεθ. Ἐσήμερον τὰ ἄρματα εὐθὺς οἱ Χανιώται κατὰ τῶν Χριστιανῶν, τῶν ἔξω χωρίων καὶ ἔχουσιν ἕως τώρα τριῶν χωρίων τοὺς Χριστιανούς θανατωμένους, οἱ ὅποιοι ἐμετροῦντο εἰς ὀκτακοσίους» (Ἀρχεῖον Κοινότητος Ἰδρας τόμος 7ος 1821 σελ. 129 — 133).

Οἱ ἀναφερόμενοι ὡς ἄνω συγγενεῖς εἶναι ἢ ἐκ τοῦ μεγάλου ἀρχοντικοῦ τῶν Δασκαλιανῶν, Σκορδίλη, οἰκογένεια τοῦ Γεωργιομάρχου ἀπὸ τὸν Καλλικράτη ἀρχηγοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη τοῦ περιφήμου σώματος τῶν νικητοπολεμιστῶν ἢ Δαμιόνων, οὗ ἡ θυγάτηρ ἦτο μήτηρ τοῦ ἡγουμένου Μελχισεδέκ Τσουδεροῦ. Τὴν 21ην Μαΐου ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Κρήτης προκρίτων ἐξελέγη Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν μάλλον εὐπόρων προκρίτων καὶ ἑμποροπλοιαρχῶν, τοῦ Πρωτόπαπα Σφακιῶν Γεωργίου Μωράκη, τοῦ Χατζηγιωάννη Παλιουδάκη, τοῦ Ἰωσήφ Παπαδάκη, τοῦ Ἀνδρέου Κριαῶ ἢ Νομικοῦ, τοῦ Στρατῆ Βουρδουμπᾶ καὶ τοῦ Ἀναγνώστου Ψαρουδάκη, ὀνομασθεῖσα «Καγκελαρία» μετ' ἀσφραγίδα φέρουσαν ἐν τῷ μέσῳ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας μετ' ἐπιγραφῆς ἐν κύκλῳ «Παναγία τοῦ Λουτροῦ» καὶ γραμματέα τὸν ἐξ Ἡρακλείου Δ. Φλαμπουριάρη.

Εἰς ταύτην ἀνετέθησαν καθήκοντα ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς, διεθνουσίσης πολιτικῶς τὸν ἀρχόμενον ἀγῶνα. Διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν διοίκησιν τοῦ ἀγῶνος ἐξελέγησαν οἱ: Ἀναγνώστης Παναγιώτου ἢ Παλιδῆς καὶ Ἀναγνώστης Ἀναγνωστάκης, πλούσιοι πλοιοκτῆται, ἀμφοτέροι ἐκ τῶν Βλάχων — Σκορδίλη τῆς Ἀνωπόλεως, μετ' ἀδικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν πληρωμάτων καὶ νὰ κάβουν καὶ νὰ βουλοῦν τὰ πλοῖα τῶν ἀπειθούτων».

Τὴν 29ην Μαΐου ἡμέραν Κυριακὴν ἔγινε ἡ ἐπαναστατικὴ συνέλευσις εἰς τὸ μονύδριον τῆς Θυμιανῆς Παναγίας, ὅπου ἐξελέγησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐνοπλοὶ εὐρέθησαν ἐν ὄλῳ ὀκτακόσιοι πενήτηντα καὶ εἰς ἔξ ὧν οἱ 713 Σφακιανοὶ καὶ 138 ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν.

Μετὰ τοὺς 851 ἐνόπλους ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Εἰκοσιένα στὴν

Κρήτην, ἀλλὰ γρήγορα σὲ κάθε μάχῃ ποὺ ἠκολούθησεν ὠπλίζοντο πολλοὶ ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν φονευμένων Τούρκων.

Ὁ Κριτοβουλίδης καὶ ὁ Κονδυλάκης ἀναφέρουν ὅτι πρώτη μάχῃ ἐδόθη ἐναντίον τῶν Τούρκων, στίς 17 τοῦ Μαΐου· μία μεγάλη δύναμις, ὑπὸ τοὺς Ἀλῆ Σοφτᾶ καὶ τὸν Τσουρούνην, εἶχον ἐξέλθει ἀπὸ τὰ Χανιά νὰ λεηλατήσουν τὰ πλησιόχωρα. «Ὁ ἀρχηγὸς Γ. Δασκαλάκης, ὁ Τσελεπῆς, μετὰ μέρος Ἀνωπολιτῶν, ἀνεπέτασε πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἀπέναντι τῶν Τούρκων» (Κονδυλάκη — Κριτοβουλίδη ἱστορία ἐπαναστάσεως σελ. 309).

Ὁ πρόεδρος τῆς «Καγκελαρίας τῶν Σφακιῶν» Χατζῆ Ἀνδρέας Κριαῶς.

Οὗτος ἐνωθεῖς μετὰ τὸν Σήφακα ἐπετέθη ἐναντίον τῶν καὶ μετὰ σκληρὰν καὶ πεισματώδη μάχην, τοὺς κατεδίωξαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσουν. Αὐθημερὸν παρουσιάσθη μετὰ σημαίαν ἀναπεπταμένην καὶ ὁ Πρωτοπαπαδάκης καὶ κατενίκησε καὶ ἐκεῖνος τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀληδάκη Τούρκους στὸν Ἀποκόρωνα. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρεθύμνου ἤρχισαν αἱ μάχαι τὴν 13 Ἰουνίου ὅτε συνεκρούσθησαν οἱ Τσουδεροὶ, Γ. Παυλογεωργιάκης καὶ Α. Μελιδόνης εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Καϊμένον, μετὰ τοὺς ὑπὸ τοὺς τοὺς Ἰσαήλ Κουντούρη καὶ Γλυμίδην Τούρκους. Ἡ μάχῃ ὑπῆρξε πεισματώδης καὶ διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, λόγῳ δὲ τῆς μεγάλης δυνάμεως τῶν Τούρκων ἡ μάχῃ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἀπέ-

κλινεν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἐφρονεῦθη ὁ ἀγέρωχος Κουντούρης εἰς μίαν ἐξόρμησιν καὶ εἴκοσι δύο Τούρκοι ἐν οἷς καὶ ὁ Γλυμίδης καὶ ἀνεκόπη ἡ ὀρμὴ τῶν καὶ τέλος ὀπισθοχώρησαν, ἀπωλέσαντες καὶ δύο σημαίας, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσαν οἱ ἄνδρες τοῦ Βουρδουμπᾶ καὶ Α. Μελιδόνη. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφρονεῦθησαν τρεῖς καὶ ἐτραυματίσθησαν ἑπτὰ. (Ἰστορ. Κονδυλάκη, Κριτοβουλίδη σ. 313 — 314).

Μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαράμιλλον ὀρμητικότητα ἀπλώθηκε ἡ ἐπανάστασις εἰς ὅλοκληρον τὴν Κρήτην καὶ ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ ἐκυριάρχησεν ἀπὸ τὴν Γραμβοῦσαν ἕως τὸν Κάβο Σίδερο καὶ μολοντοὶ οἱ μεγάτιμοι ἥρωες εἶχον νὰ ἀντιπαλαίσουν καὶ πρὸς τὴν πείναν καὶ πρὸς τὴν δίψαν καὶ πρὸς παντοειδεῖς ἄλλας στερήσεις. Ὅμως ἐκράτησαν τὸν ἀγῶνα μετὰ ἀμείωτον τὸ πολεμικὸν φρόνημα μέχρι τοῦ 1830.

Δυστυχῶς τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου τῆς 22ας Ἰανουαρίου 1830, δὲν ἤθελε ἐλευθέραν τὴν Κρήτην, ἀλλὰ τὴν ἔθεσε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις πάλιν τὴν ἐπώλησεν εἰς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, ἀντὶ εἴκοθι δύο ἑκατομμυρίων γροσίων καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ὑπὲρ τῆς Τουρκίας κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Παρὰ ταῦτα τὸ Κρητικὸν Συμβούλιον τῆς ἐπαναστάσεως διετηρήθη μέχρι τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1830, ἀλλὰ, πανταχόθεν πιεζόμενον παρ' ἐχθρῶν καὶ φίλων, ἠναγκάσθη νὰ αὐτοδιαλυθῆ, ὁ δὲ γραμματεὺς του ἐφοριώθη ἐντὸς βοήθειας τὸ ἀρχεῖον τῆς ἐπαναστάσεως καὶ μετὰ τῶν κορυφαίων τοῦ ἀγῶνος ἀνεχώρησαν ὡς πρόσφυγες διὰ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα.

Οἱ Κρητικοὶ δὲν περιορίσθησαν μόνον ἐντὸς τῆς Κρήτης εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἀγῶνα τοῦ 1821. Τοὺς συναντῶμεν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, συντεταγμένους εἰς ἐπαναστατικὰ σώματα ὑπὸ Κρητικῶν ἀρχηγῶν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ, ὅτε ὁ ἐχθρὸς ἀπέκοψε τὸ νερὸ καὶ οἱ πολιορκημένοι ἐκινδύνεον ἢ νὰ παραδοθῶν ἢ νὰ ἀποθάνουν, ὁ ἥρωας Ἀστρινὸς μετὰ τεσσαράκοντα Κρητῶν ἐξώρμησεν ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξετόπισαν ἐπανάφερον τὸ

Τὸ Λουτρόν Σφακίων μετὰ τὸ οἶκημα τῆς Καγκελλαρίας (ἀριστερὰ)
ποῦ σώζεται μέχρι σήμερον.

ἀποκοπὴν νερὸν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐπανῆλθον μετὰ δύο κεφαλὰς Τούρκων στρατιωτῶν εἰς τὴν πόλιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἐπευφημιῶν ὄλων τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἐπαύριον, ὅταν ἔγινεν ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ἰμπραὴν ἐναντίον τῶν Μύλων, ἐκ τῶν ἀνδρείων ὑπερασπιστῶν ποῦ ἀπέκρουσαν τὴν ἐπίθεσιν τὰ δύο τρίτα ἦσαν Κρητικοί.

Πεντακόσιοι Κρητικοὶ ἀποκλεισθέντες εἰς Νεόκαστρον ἀπέκρουσαν ὅλας τὰς ἐφόδους τοῦ Ἰμπραήμ καὶ ἐπὶ ἡμέρας μαχόμενοι, ἐπέφερον ἀκαταλόγιστον φθορὰν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὑποκύψαντες δὲ τέλος εἰς τὴν πείναν ἐξῆλθον μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων συνθηκολογήσαντες, ἀλλὰ παρασπονδήσας ὁ Ἰμπραήμ τοὺς ἀφῆρεσε τὰ ἐξαιρετὰ ὄπλα, διὰ τῶν ὁποίων τοῦ εἶχον προξενήσει πολλὴν φθορὰν, βάλλοντα εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, τὰ ὁποῖα ὁμως ἀντικατεστάθησαν διὰ λογχοφόρων αἰχμαλωτίσαντες αὐτὴν μερὸν δλόκληρον τάγμα Ἀράβων.

Εἰκοσιτέσσαρες Κρητῆτες ὑπὸ τὸν Ἄντων Γερωνυμάκη, εὐρεθέντες εἰς τὴν Σφακτιρίαν, ἐπεβιβάσθησαν τελευταῖοι μετὰ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου εἰς τὴν Ἀθηναῖν, ὅτε ἐξετέλεσε τὴν περιφημὸν ἐκείνην ἔξοδον καὶ συνετέλεσαν πολλὰ εἰς τὴν διάσωσιν αὐτῆς πολεμοῦντες ἐκ τοῦ καταστρώματος.

Ἐκατὸν πενήτην Κρητῆτες ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Χάλην ἐκυρίευσαν

ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον τῆς Ἀμφίσης, καλῶς ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ πλήθους Ἀλβανῶν. Ἔτερον σῶμα Κρητῶν ὑπὸ τὸν Σήφην Ἀνδρουλάκην κατεπολέμησεν εἰς τὴν Ἀτικὴν τὸν Ὀμίρη τῆς Καρύστου, ὅστις καταδιωκόμενος μέχρι τοῦ Εὐρίπου ἐρρίφθη κακῶς ἔχων εἰς τὴν θάλασσαν.

Διάφορα δὲ σῶματα Κρητῶν περιτρέχοντα τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ διάφορους Κρητῆτας σωματάρχας ἐνέσπειρον τὸν τρόπον εἰς τοὺς Ἀραβας καὶ ἐθριάμβευον ὅπου καὶ

ἂν ἤθελον εὐρεθῆ. Ἐν δὲ τοιοῦτον ὑπὸ τὸν Γ. Δαμινὸν ἐξ 70 ἀνδρῶν εὐρεθὲν εἰς Βέρβεναν ἔσωσε τὸ χωριὸν καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ Κολοκοτρώνη, κρατῆσαν τὴν μάχην ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ἐναντίον ὄλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἰμπραήμ καὶ ἐστάθη αἴτιον τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης νίκης. Δι' ὅλα δὲ αὐτὰ ὁ Κολοκοτρώνης ἠγάπα νὰ ἔχη πλησίον τοῦ ἐν σῶμα Κρητῶν.

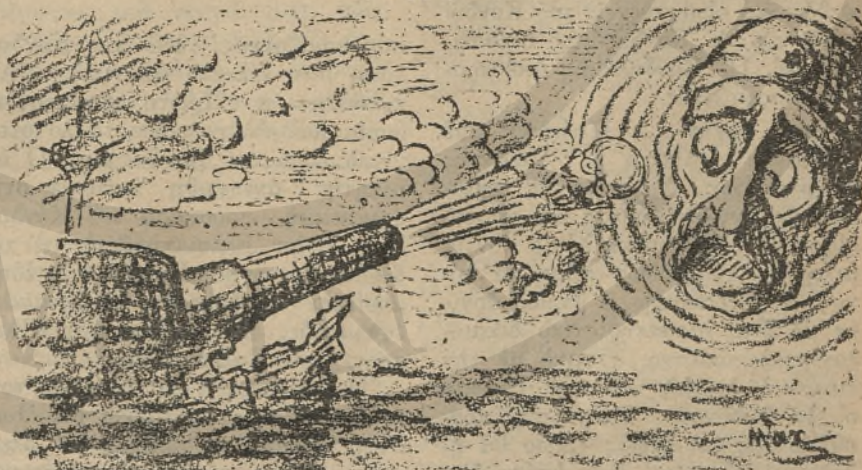
Τέλος τετρακόσιοι ἀριστεῖς Κρητῆτες, οἱ πλεῖστοι ἀρχηγοὶ καὶ σωματάρχαι, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὸν Δημήτριον Καλλέργην καὶ κατέλαβον μετὰ τῶν Σουλιωτῶν τὸν πρῶτον προμαχῶνα κατὰ τὴν ἐν Πειραιεῖ μάχην καὶ ἔπесαν ἐξ αὐτῶν 316 καταβληθέντες ὑπὸ τῶν ἀνεξαντλήτων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ.

Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦτο ὁ ὄπλαρχηγὸς Κυκισίας ἐξ Ἀνωπόλεως, τῆς οἰκογενείας τῶν Βλάχων καὶ μεταξὺ τῶν τραυματιῶν οἱ ὄπλαρχηγοὶ Σταῦρος Ἀνδρουλάκας ἢ Καραμάνος καὶ Σήφης Ἀνδρουλάκας νεώτερος ἀδελφός του, ἐκ τῶν Βλάχων (Δασκαλογιάννη) τῆς Ἀνωπόλεως ἀμφοτέροι.

ΣΗΦΗΣ Α. [αρχιστράτηγος]

Τὰ περὶ τῶν ἀγῶνων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ κατὰ τὸ Εἰκοσιεῖνα θὰ ἀναφερθοῦν εἰς ἄρθρον τοῦ μεθεπομένου τεύχους (Μαῖου), μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐορτῆς εἰς τὸ σπῆλαιον τῆς Μιλῆτου (Μεραμβέλλου), χαρακτηριστικῶς συμβόλου τῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν τοῦ διαμερισματος αὐτοῦ τῆς Κρήτης κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου ξεσηκωμοῦ.

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΟΜΒΑ... Ποῦ ἔστειλεν ἡ Κρήτη εἰς τὴν Τουρκίαν

Στις 10 Μαρτίου ἐκλείσαν 23 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἰδιαίτερα ὁ κρητικὸς δὲν θὰ ξεχάσουν τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀγωνιστικῆς προσωπικότητος τῆς Κρήτης ὡς πρὸς τὸν ἐθικοαπελευρωτικὸν ἀγῶνα, ὅπως τὸν φαντάστηκε προσφύεστατα ὁ σκιτσογράφος τοῦ ἀνωτέρου σκίτσου, παλιῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ.

Ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν Κρητῶν τῆς Ἀθήνας

“ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ,”

Διάλεξις τοῦ κ. Ν. Στρατάκη στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσού»

Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ δόθηκε στὸν «Παρνασσό» διάλεξις γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη Κονδυλάκη. Τὴν διάλεξις αὐτὴ ὠργάνωσε ἄρτια ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Βιαννιτῶν ἢ «Δίκτη», με ὁμιλητὴν τὸν διακεκριμένο συμπατριώτη ποιητὴ καὶ λογοτέχνη κ. Νίκο Στρατάκη.

Σ' αὐτὴν παρευρέθησαν πολλοὶ Κρητὲς ἐξ ὅλων τῶν Νομῶν, ἀντιπροσωπεύθησαν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐν Ἀθήναις Κρητικὰ Σωματεῖα. Μεταξὺ τῶν παρευρεθέντων ἦσαν καὶ οἱ ἑξῆς: Οἱ λογοτέχνιδες Μαρία Ἀμαριώτου, Μαριέττα Γιαννοπούλου, Νικολαΐδου (λογία ἐξ Αἰγύπτου), Ζανατρις καὶ Πετράκη καὶ οἱ κ.κ. Ε. Λουλακάκης καὶ Γ. Παπαγεωργίου βουλευταί, Ν. Τομαδάκης, Γ. Κουρμούλης καὶ Γ. Μέγας καθηγηταὶ Πανεπιστημίου, Ν. Κωνσταντόπουλος καθηγητὴς Παντείου, Κ. Παπαδάκης ὑφηγητὴς, Ἰ. Παπαμαστοράκης τ. βουλευτὴς, Ν. Μαλαγαρδῆς δικηγόρος, οἱ στρατηγοὶ Μουντάκης, Τσεκούρας, Ἀνδρεάδης καὶ Παπακωνσταντίνου καὶ οἱ ποιητὰ καὶ λογοτέχνες Γ. Σταμπολῆς, Κ. Ἀλέπης, Π. Μαρκάκης, Τ. Τσιάκος, Γ. Ζάοκος, Α. Γεωργιάδης, καθὼς καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Κονδυλάκη κ.κ. Δ. Κονδυλάκης δικαστικὸς καὶ Π. Κονδυλάκης ἀπόστρατος ἀξιωματικὸς.

Κατ' ἀρχὴν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Δίκτη» κ. Ἰωάννης Φουρναράκης, ἀνέπτυξε τὴ σημασίαν τῆς συγκεντρώσεως καὶ παρουσίασε με κολακευτικὰ λόγια τὸν ὁμιλητὴ. Ἀκολούθως πῆρε τὸ λόγο ὁ κ. Στρατάκης, ὁ ὁποῖος ἄρχισε με ἕνα χαρακτηριστικὸ δικαιολογητικὸ πρόλογο, σχετικὸ με τὴν τιμητικὴ ἐντολὴ ποῦ τοῦ ἔδωσαν οἱ ἐν Ἀθήναις Βιαννίτες, προσθέτωντας ἐπὶ λέξει: «πόσο θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι κι' ἐγὼ ἀπόψε Βιαννίτης...»!

Ἐν συνεχείᾳ μπῆκε στὴν παρουσίαση καὶ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ Κονδυλάκη, ἀκολουθῶντας τὴν χρονολογικὴ σειρὰ. Ἀνέφερε

πρῶτα τοὺς «Ἀθλίους τῶν Ἀθηναίων», ποῦ ὅπως εἶπε καθιέρωσε τὸν Κονδυλάκη σὰν ρεαλιστικὸ μυθιστοριογράφου, ἀφοῦ τόσο ὠμὰ καὶ νατουραλιστικὰ, παρουσίασε μέσα στίς 750 σελίδες του, τὴν κοινωνικὴ ἀθλιότητα τῆς τοτινῆς Ἀθηναϊκῆς ζωῆς.

Μετὰ πέρασε στὸν «Πατούχα» τὸν ὁποῖο ἀνέλυσε ἀριστοτεχνικὰ

Γιάννης Κονδυλάκης,
ὁ ἀλησμόνητος «Διαβάτης».

παρουσιάζοντας ἐδῶ τὸν Κονδυλάκη σὰν ἐκλεκτὸ ἠθογράφο. Ἀκολούθησε ἡ «Πρώτη Ἀγάπη», ἡ ὁποία καὶ ὠλοκλήρωσε τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Κονδυλάκη. Ὁ ὁμιλητὴς ἀνεφέρθη κατόπιν στὴ σημαντικὴ προσφορὰ τοῦ Κονδυλάκη στὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ, με τὰ 6.000 χρονογραφήματα ποῦ ἐδημοσίευσε σὲ διάφορες Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες καὶ κυρίως στὸ «Ἐμπρός» τοῦ Καλαποθάκη.

Ἡ παρουσίαση καὶ ἀνάλυση τοῦ κ. Στρατάκη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη Κονδυλάκη ὑπῆρξε σ' ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες ἀριστοτεχνικῆ καὶ με τὴν ἀνακοίνωση πολλῶν ἀγνώστων στοιχείων ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ του, τόσον ἀπὸ τὰ μικρὰ του χρόνια στὴν Ἀθήνα ὅσον καὶ κατὰ τὰ χρόνια τῆς δράσεως του

στὴν Ἀθήνα, Χανιά, Σητεία μέχρι καὶ τὰ τελευταῖα του στὸ Ἡράκλειο, ὅπου τὸν βρῆκε ὁ θάνατος.

Τὴν ὠραία ὁμιλία τοῦ ὁ κ. Στρατάκης ἔκλεισε με ἕνα λυρικὸ ἐπίλογο γιὰ τὴν ἀξία τῶν δημιουργῶν—ὅπως εἶναι ὁ Κονδυλάκης—καὶ τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση ποῦ ἔχομε ὅλοι μας, νὰ τοὺς θυμόμαστε πάντα. Μερικὰ ὁ ὁμιλητὴς κατὰφερε νὰ φέρῃ μέσα στὸν «Παρνασσό» ἐκεῖνο τὸ πνευματικὸ βράδυ τὴν Κρήτη ὀλόκληρη, κάνοντας τοὺς παρευρισκομένους μέσα στὴν κρητικὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα τὴν γεμάτη ἀπὸ συγκίνηση, χιούμορ, φινέτσα καὶ ὡμορφιά, νὰ ζήσουν μιὰ μισητὴ ὥρα πνευματικῆς ἐπαφῆς με τὴν πέρα γιὰ πέρα Κρητικὴ ψυχὴ τοῦ δημοσιογράφου, τοῦ λογοτέχνη, τοῦ δασκάλου, τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Κρητικοῦ, τέλος, Κονδυλάκη.

Θεοῦ ἀξίζουσαν συγχαρητήρια στὸ Σύλλογο «Δίκτη», διὰ τοῦ προέδρου του κ. Φουρναράκη, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ὠραία ἰδέαν νὰ ὠργανώσῃ τὴν διάλεξι αὐτὴ. Κάνομε δὲ συγχρόνως καὶ μιὰ παράκληση—εὐχὴ: Τὴν πρωτοβουλία τοῦ Συλλόγου «Δίκτη», ἀς μιμηθοῦν ἀναλόγως καὶ τὰ ὑπόλοιπα Κρητικὰ Σωματεῖα ποῦ ἔχουν τὴν ἔδρα τους στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ. Κάθε τους κίνηση θὰ εἶναι καὶ ἕνα βῆμα πὸς τὴν εὐρύτερη διάδοση τοῦ Κρητικοῦ πνεύματος. Δὲν νομίζω ὅτι θὰ βροῦν πιὸ κατάλληλο μέσον πραγματοποίησεως τοῦ σκοποῦ γιὰ τὸν ὁποῖο ἰδρυθῆκανε.

Μάνος Χάρης

Λέγοι τεχνικοὶ κλπ., καθὼς καὶ ὁ αἰφνίδιος διπλασιασμὸς τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ἐπροκάλεσαν τὴν καθυστέρησιν τοῦ «Κρητικοῦ». Ὁ οἰκονομικὸς ἐπίσης αὐτὸς τραυματισμὸς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπαφῆς του με τοὺς ἀναγνώστας του, ἐπέβησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνα χεῖρας διπλοῦ τεύχους. Ἄμφότερα—ἐλπίζομεν—διὰ πρώτην, ἀλλὰ καὶ τελευταίαν φορὴν.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ «ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ»

ΟΙ ΜΑΝΑΔΕΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

Οι μύλοι άργιού κι οι δούλοι άργιού,
κι οι γαϊδάροι σκόλην έχου...

Της Δ/δης ΜΑΡΙΑΣ ΑΜΑΡΙΩΤΟΥ

Ποιά μέρα νά 'ν' αυτή, γιά τήν όποία είναι τόσο άπόλυτη κι' επίσημη ή άργία; Ποιά σκόλη άπ' όλες, πού κάνει και τις νοικοκυράδες νά παρατήσουν τή βελόνα και τ' άρδάχι, και τους δούλους νά ήσυχάσουν, και τόν άγωγάτη νά σταματήση, και τδ μύλο, τόν τροφροδότη, νά τυλίξη τά πανιά του και νά ξεκουράση τ' άξόνι του; Ποιά άλλη άπό τή μεγάλη ήμέρα τής Παναγίας, τήν έορτή τής 'Τπαπαντής;

Τήν ήμέρα τής 'Τπαπαντής ή Παναγία ένθρονίζεται επίσημα και πανηγυρικά, με μια ειδυλλιακή προσφορά στο ναό, στο θρόνο τής Μάνας.

Ένα ζευγάρι τρυγόνια ή δυο κορμάκια, τι τρυφερό δώρο, όταν πηγαίνει μια νέα μητέρα τόν πρωτογυιό της στο ναό του Κυρίου!

Η Έκκλησία μας βάζει όλη της τήν εδαισθησία τής στοργής και τής αγάπης στους ύμνους αυτής τής ήμέρας και στις συγκινητικές άκροστιχίδες:

Άγκαλίζεται γερσίν ό προσβύτης Σουεών... Η μουσική τών ύμνων είναι άπαλή και δλοδρόσερη, άξια νά γίνη νανούρισμα του μικρού 'Ιησού, του Παλαιού τών ήμερών.

Καθιερωμένη, άναγνωρισμένη, επίσημη, μια Μάνα πιά κι' εκείνη άνάμεσα στις γυναίκες του θεαγάπητου 'Ισραήλ, άκούει πάλι προφητείες γιά δόξα και θάμπες, και

τις πρώτες σκοτεινές και φαρμακερές προρρήσεις.

Η εύτυχία και ή προσδοκία και ή άγωνία άπό τώρα και πέρα. Η μεγαλοσύνη τής μητρικής ύπόστασης μέσα στην εύδαιμονική άφοσίωση και στη μαρτυρική αυτοθυσία. Δίπλα στο σταυρό Του μια μέρα θά θυμηθώ τή «ρομφαία» του Συμεών και θά γίνη ή καρδιά της δυό κομμάτια.

— Μητέρα, νά ό γυιός σου.

Η Παναγία, ή γλυκιά και τόσο σπαραγμένη κι' ένδοξη Μάνα, γίνεται σύμβολο και ύπογραμμός στις Μητέρες.

Λέν άνθεξε πολύ καιρό ή Τέχνη νά τήν παρασταίνει μοναχή, δοθή, δεομένη. Τήν αγάπησε και τήν παράστησε βρεφοκρατούσα, κι' άπό τότε πιά στέκει άχώριστα άπό τδ παιδί στην άγκαλιά, γλυκιά, γιατί είναι μια Μάνα, θλιμμένη, γιατί βλέπει ή μητρική της ματιά τόν πόνο και τήν άγωνία πού δένει πάντα τις μανάδες όλου του κόσμου.

Στά χέρια της αφήνουν μ' έμπιστοσύνη τών παιδιών τους τήν τύχη. Τής τά κάνουν γαλάλι όταν τά πάση κοντά της. Ζητούν νά τά σκεπάξη ή σκέπη Της όταν ό Θεός τους χαρίζη χορόνια.

Μητέρες του νησιού μας, πώς σας συλλογίζομαι και πώς σας θυμούμαι, όταν μιλάτε μ' εκείνη!

Με τδ γυαλί τδ λάδι στο καλάθά κι, με τά σπύρα, τδ λιβάνι, τδ

Τύπος Κρητικής μάνας
(Άπό τδ χωριό Δίμνες Μεγαμβέλλου)

κερί, τά πόδια σας παίρνουνε δρόμο προς τά μοναστήρια και τά ξωκκλήσια. Προς τήν Κυραπολιτισσα, τή Βαγγελίστρα, τή Φανερωμένη, τή Ζωοδόχο Πηγή, τή Μεσοσπορίτισσα, τήν 'Τπαπαντή.

Λιβανίζετε, καντηλανάβετε, σταυροκοπιέστε, κι' όλη τήν ώρα μουρμουρίζετε δέησες και παρακάλια. Προσκυνάτε με δάκρυα και τρέχετε πίσω, στο προσκέφαλο του παιδιού του άρρωστημένου. Και τδ βρίσκετε — «Μεγάλη ή χάρη Της» — καλύτερα.

— Που ήσουν, Μά; Έλα! *Ω Μά, με πόση εύγνωμοσύνη, με πόση λατρεία, τ' αφήνεις νά πλέξη τά χεράκια του στο λαιμό σου.

Είσαι ή καταφυγή του και ή έλπίδα του και τδ στήριγμά του. Γιά σένα ρωτούν όλα τά παιδιά, σαν έμπουν μέσα.

— Που ν' ή Μαλέω; Η Μαλέω θάρθη, νά σου κρατή, μικρό, μια πέρδικα λαδερή, ψημένη στο φούρνο τής θειάς. Γιά σένα πρωτορωτά ό γυιός πού γυρίζει άπό τά ξένα:

— Η μητέρα;

Και τρέμει μήν του πούν... Μά νά σε, πού έρχεσαι άκουμπώντας

ΛΑΣΗΘΙΩΤΟΠΟΥΛΕΣ...

*Ηλιε, πού στέκεις στα ψηλά κι' ήλιάξεις τις μαδάρες, ξεσταίνεις τ' άγριοβράχια τους και τά φτερόπουλά τους, άχτιδολοίσε κι' έδώ στου Λασηθιού τά πλάγια, πού πών' κοπέλλες γιά νερό, ξανθές όπως τδ φως σου! Πών' στην κρυόβουση μαζί, γλυκά τραγούδια λένε, όπως οι πετροπέδικες στο χάραγμα τής μέρας. Λούζονται με τδ κρύο νερό, μ' αυτό τ' άγνό κρουστάλλι, νά σβύσουν άπ' τά μάγουλα φωτιά κρυφού τους πόθου. Στρώσε τδ δρόμο άχτίδες σου, πάνω τους νά περάσουν, γιά νά μαγέψεις μια ξανθιά, νά πάω νά τήν τσακώσω, πδχει τά μάτια έρωτικά, πιδ λαμπερά άπό τ' άστρα, τά χείλια κατακόκκινα σαν τδ βασίλειμά σου και τή φωνή σαν του πουλιού πούναι στη φύση πρώτο.

ΚΟΤΛΗΣ ΚΑΣΗΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Μαύρη σκλαβιά σου στένευε
τῆ γῆ τῆ δίχως ἄκρη.
Κι' ἐπάλευες μὲ τὴν Τουρκιά
μὲ γιούς, μὲ κύρη, μ' ἄντρα,
μ' ὀδύνη δίχως δάκρυ...
Πῶς εἶν' ἡ πέτρ' ἀλύγιστη;
Κι' ἐσὸν ἄπο πέτρα!...
Μὰ λευτερώθηρ' ἡ ψυχὴ
καὶ στὸν ἀγέρα εἶναξε
τὰ πέτρινά της μέτρα.
Τώρα στὸν κόσμῳ ἐλεύθερη
στὴ μάχῃ ὁ νοῦς σου πάει,
ποῦ σ' ἔμαθε, τί πάει νὰ πῆ
τὸν ἄνθρωπο ἄλλος ἄνθρωπος
νὰ ξέρη ν' ἀγαπήη...

Γ.Α.Μ.

στὸ βεργαλάκι σου, καὶ σὰν τὸν
ἀντικρύσης παθαίνουν κάτι τὰ γό-
νατά σου, καὶ λυγίζεις κάτω.

Ἡ νέα κοπέλλα, ἕνας ἄγγελος
ποῦ παραστράτησε κι' ἔπεσε στὴν
ἀγκαλιά σου, ἄκουσε, εἶδε, μαῦρες
φτεροῦγες νὰ χτυποῦν στὸ παρα-
θύρι.

— Μαμά, ἔλα, ἔλα Μαμά, ἔλα
κοντά μου!

Ἐσένα πιστεύει πὼς θὰ τὴ σκε-
πάσης μὲ τὴν ἀγάπη σου, νὰ μὴ
τὴ βρῆ ὁ φτεροκόπος.

... Μάνα ὀρφανεμένη, ποῦ κοιτά-
ξεις σαστισμένη τὴν ἀδειασμένη σου
ἀγκαλιά, στὰ μάτια τῆς Παναγίας
στηλώνεις τὰ δικά σου, καὶ συνεν-
νοεῖς ἀπὸ μάτια σὲ μάτια κι' ἀ-
πὸ καρδιά σὲ καρδιά.

— Συγώρησέ με, Δέσποινά μου,
ποῦ κλαίω. Κλαίω, καὶ σὲ παρα-
καλῶ, Μάνα τοῦ Θεοῦ, ἔχε τὴν
κοντά σου, γιατί φοβάται...

Καὶ κοιτᾶζονται ἀμίλητες, συ-
νεννοημένες, καὶ λέει ἡ Μιά, μὲ
τὰ μάτια, εὐχαριστῶ λέει ἡ ἄλλη
μέσ' ἀπὸ τὰ χεῖλη τ' ἀμυρσιμένα
ἀπὸ τὰ δάκρυα.

Καὶ συλλογίζομαι ὅλες αὐτὲς τίς
λιτανεῖες τῶν μανάδων τοῦ νησι-
οῦ, αὐτὲς ποῦ ἄκουσαν τόσα παι-
διὰ νὰ τοὺς φωνάζουν.

Μά, Μαλέω, Μάνα, Μητέρα, Μα
μά, (καὶ τόσες φορὲς Νενέ), νὰ
τοὺς λένε «ἡ γρά» μου, «ἡ γερόν-
τισσα», ὅλες αὐτὲς τίς λιτανεῖες τῶν
μανάδων, τίς ἡρωϊκὲς, τίς ταπει-
νὲς, τίς σεμνὲς, τίς ἀνόνημες, τίς
μεγάλες μητέρες.

Ἐγέννησαν πάντα τοὺς ἐλεθ-
θεροὺς ἀνθρώπους, μέσα σὲ σκλα-

ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΑΣ ΘΗΣΑΥΡΟ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΤΡΑΪΤΟΡΟ

Ὀλίγο νὰ σιωπήσετε, νὰ σᾶσε πῶ ἕνα λόγο,
νὰ σᾶσε δηγηθῶ τ' ἀντρεῖες τοῦ μέγα Τραϊτόρο.
Στοὶ Κάμπους ἐγεννήθηκα καὶ εἶχε μεγάλη χάρη,
στὴν Κρήτῃ δὲν εὐρέθηκεν ὀτέθειο παλληκάρι.
Δεκαοχτῶ χρονῶ 'τανε ποῦ 'δειξε τὴν ἀντρεία,
τοσοὶ Γιαντισάρους πολεμᾶ καὶ οὐλὴ τὴν Τουρκία.
Κάθε βδομάδα τοῦ μηνοῦν οἱ σκύλοι οἱ Γιαντισάροι,
γιὰ νὰ γραφτῆ εἰς τὸν ὄρντὰ κι εἰς τὸ Καρακαζάνι.
Σηκώνεται ἀρματιώνεται μὴν Κυριακὴ ταῦτέρου,
στὸ Κατεχώρι διάβηκε, νὰ δῆ ἴντα τότε θέλουν.
Στὸ δρυ ἀποκάτω κάθονται δώδεκα Γιαντισάροι
καὶ πῆγε καὶ τοὺς ἤβρηκε τὸ ἄγριο λιοντάρι.
— Ὡρα καλὴ σας μπέηδες καλῶς τὰ πολεμᾶτε.
ἤρθα νὰ δῶ τί θέλετε συγὰ καὶ μοῦ μηνᾶτε.

— Ἐμεῖς, Γιῶργη, σὲ θέλομε, γιατί σαι παλληκάρι,
γιὰ νὰ γραφτῆς εἰς τὸν ὄρντὰ κι εἰς τὸ Καρακαζάνι.

— Τὴ συντροφιά μου ἂν θέλετε, γιὰ νὰ σᾶσε τιμῆσω,
βουλή πρέπει νὰ βάλετε, γιὰ νὰ σᾶσε βαπτίσω
Θωρεῖς τοσοὶ κι ἀποσέρνονταν κι ἐμαυροκοκκινίζαν,
διγὰ νὰ πιάσουν τ' ἄρματα ἐκεῖνον ἐξανοίγαν.

Σέρνει τὸ γιαταγάνι του καὶ κάνει ἕνα γιουρούσι
καὶ οὐλοὺς τοσοὶ κατάσφαξε κι' ἀκόμη τὸν παινοῦσι.

Καὶ οἱ καντῆνες πρόβαλαν ἀπὸ τὰ παραθύρια,
τὸν Τραϊτόρο συντηροῦν, πῶς κάνει τὰ ταλίμια,
κι ἐτζαγκουρνομαδιούντανε οἱ μαυροκακομοῖρες,
μὰ κεῖνος δὲν τοσοὶ πείραξε· μόνο τσ' ἀφήνει χῆρες.

Ἐνα δεμάτι ἤκαμεν οὐλα των τὰ ντουφέκια,
βγαίνει στοσοὶ Κάμπους τὸ χωριό, κάνει μεγάλη φέστα...

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ δημοσιογράφου κ. Ι. Κ.
Φιλιππάκη. Καθ' ὑπαγόρευσι τοῦ Κ.Ι. Ἀθουσάκη εἰς Κάμ-
πους Κυδωνίας τὸ 1933).

βιὲς καὶ κατοχὲς καὶ κατατρε-
γμούς.

Ἀνάθρεφαν πάντα τοὺς Κρητι-
κοὺς καὶ Χριστιανοὺς μέσα στοὺς
Σαρακηνοὺς, τοὺς Βενετσιάνους
καὶ Τούρκους, τοὺς σημερινοὺς ἐχ-
θροὺς καὶ φίλους.

Αὐτὲς ἐκράτησαν ζωντανὴ τό-
σους αἰῶνας τὴ γλῶσσα μας, τὰ
τραγούδια μας καὶ τοὺς χορούς
μας.

Οἱ μάνες μας ἐδώσανε στὶς τε-
λετὲς τὸ πρῶτο ἱερὸ χρῶμα, σηκώ-
νοντάς μας στὰ χεῖρια νὰ ἰδοῦμε
τὸν Ἐπιτάφιο καὶ τὴν Ἀποκαθήλω-
ση καὶ τὴν ὕψωση τοῦ Σταυροῦ.
Αὐτὲς μᾶς πρωτοπήγανε στὸ Μάη,
καὶ μᾶς ἔδειξαν τὰ φαναράκια
τῆς ἐθνικῆς ἐορτῆς ποῦ καίγανε
χρωματιστά.

Αὐτὲς μᾶς ἔστειλαν μυστικά νὰ
πᾶμε ἕνα πιάτο φαῖ στὴ φτωχὴ
γειτόνισσα, αὐτὲς μᾶς ἔμαθαν νὰ
σωπαίνομε γιὰ τὰ κρυμμένα του-
φέκια.

Αὐτὲς μᾶς ἔδωσαν μὲ τὴ φωνὴ
τοὺς, τὴ λυωμένη ἀπὸ τὴν πιὸ φλο

γερὴ καὶ πιὸ ἀπέραντη ἀγάπη τὸ
πιὸ γλυκό, τὸ πιὸ συγκινητικό, τὸ
πιὸ ἀκριβό μας ὄνομα, ὅταν μᾶς
λένε «Παιδί μου». «Παιδί μου,
ἀντρακί μου, θυγατέρι μου», ὅπως
κι' ἂν μᾶς ποῦν, ἀκούσαμε ἢ θ' ἀ-
κούσωμε ποτὲ πιὸ ἀληθινό, πιὸ σί-
γυρο, πιὸ αὐθεντικὸ ὄνομα ἀγά-
πης;

Κανένας ἐρωτικὸς λόγος, κανένα
ἐγκώμιο, καμμιά τιμὴ καὶ κανένας
ἔπαινος δὲν ἔχουν μέσα τοὺς τόση
ἀλήθεια καὶ τόση βεβαιότητα, ὅση
ἔχει τὸ ἀπλό αὐτὸ κάλεσμα. «Παι-
δί μου».

Ὅσο καὶ νὰ σᾶς λατρέψωμε, ὅ-
σο καὶ νὰ σᾶς πανηγυρίσωμε, ὅ-
σο καὶ νὰ σᾶς ἀγαπήσωμε, ὅσα κι'
ἂν σᾶς ποῦμε στὴ μεγάλῃ ἡμέρα
τῆς Μητέρας, ὅπως καὶ νὰ σᾶς φω-
νάξωμε, θὰ 'χει καμμιά μας λέξη
μέσα της τὸν ὄκεανὸ τῆς ἀγάπης
ποῦ κλείνετε ἐσεῖς στὰ λόγια
σας τὰ δυό, τὰ μικρά, τὰ κοινά,
ἀλλὰ καὶ τόσο μοναδικά, ὅταν τὰ
λέτε; Ὅταν λέτε ἐσεῖς, «παιδί
μου!»;

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ Η ΑΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΡΜΟΥΔΗ, Καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας
εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν

Εἰς τὴν Κρήτην ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμπληρώσωμεν τὴν κολοβοθεῖσαν ἐκ τῆς ἀναστολῆς τῆς δραστηριότητος τῶν αἰοιδῶν ἔκτασιν τῆς ἀκριτικῆς ἐπικῆς ὕλης, δι' ἑνὸς σπουδαίου καὶ ἀναμφισβητήτου παραγότου. Ἐννοῶ τὰ τοπωνύμια.

Βεβαίως εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐξάπλωσις τοῦ ἔπους ἔδωκε λαβὴν εἰς τὴν δημιουργίαν τοπωνυμίων φερωνύμων τῶν ἀκριτικῶν ἡρώων καὶ μάλιστα τοῦ ἔξοχωτέρου αὐτῶν τοῦ Διγενῆ 1.

Ὑδάμω δ' ἀλλαχοῦ ὅμως, ὅσον γνωρίζω, ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσωμεν διὰ τῶν τοπωνυμίων τὴν παρουσίαν ἐν μικρᾷ τινι περιοχῇ μεγάλης ἐκτάσεως ἐπικῆς ὕλης, εὐρυτέρας ἐκείνης, ἣν χρησιμοποιεῖ ἡ γραπτὴ παράδοσις. Ἡ κατωτέρω ἀνάπτυξις πιστοποιεῖ τοῦτο ἀναμφισβητήτως.

Ἐπίγειον τοῦ χωρίου Σελλιά τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου Ρεθύμνης εἶναι ὁ ὄρμος Πλακιᾶς. Ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθέως, σχηματίζουσα κόλπον πλάτους δύο χιλιομέτρων περίπου. Πρὸς ἀνατολὰς τὸν κόλπον κλείει τὸ βραχῶδες ἀκρωτήριον Ταῦρος, ἡ πρὸς τὸν Πλακιᾶν κλιτὺς τοῦ ὁποίου πίπτει ἀποτόμω πρὸς τὴν θάλασσαν σχηματίζουσα ὕψηλὸν κρημνόν. Εἰς ὄριμὸν σημεῖον τὸν κρημνὸν ἀυλακάνουσι βαθέως τεράστιαι παρακείμεναι ρωγμαί, σχηματίζουσαι σπήλαια, ὧν ὁ πυθμὴν εὐρίσκεται περίπου εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Αἱ σπηλαιώδεις αὗται ρωγμαὶ ὀνομάζονται «Γονατές», διότι, κατὰ τὰς λαϊκὰς διηγήσεις τοῦ τόπου, ὁ Διγενὴς πηδήσας ἀπὸ τινος σημείου τοῦ ὑπερκειμένου καὶ πολλὰ χιλιόμετρα ἀπέχοντος ὄρους, ἔνθα τοῦ «Διγενῆ τὸ πήδημα», ἐγονάτισεν ἐκεῖ διὰ νὰ πῆ ὕδωρ εἰς τὴν χιλιόμετρα ὀλόκληρα ἀπέχουσαν ἀπέναντι πλευρὰν τοῦ κόλπου, ὅπου τοῦ «Διγενῆ τὸ βουσίδι». Ἐχομεν λοιπὸν ἐνταῦθα ἐντετοπισμένον τὸν Διγενῆ ἐπιτελοῦντα τεράστιον ἄθλον.

Εἰς σημεῖον ἀντικρὺ τῶν Γονατῶν καὶ εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν πρὸς δυσμὰς, κάτωθι τοῦ λόφου

Κάστελλος, εὐρίσκεται τοπωνύμιον καλούμενον «τοῦ Λιάντρου», ἔνθα καὶ μικρὰ πηγὴ ὕδατος. Εἶναι προφανές ὅτι ἐν τῷ τοπωνυμίῳ ἔχομεν ἄλλον ἥρωα τοῦ ἔπους, τὸν Λεάνδρον ἢ Λιάνδρον, ὅστις εἰς τὴν γραπτὴν παράδοσιν φέρει τὰ ἐπιθέτα δόκιμος, ἔνδοξος, θαυμαστός, μέγας ἐπ' ἀνδρεία. 2

Χιλιόμετρό τινα δυτικώτερον ὑπάρχει ἄλλος τόπος μετὰ πηγῆς, καλούμενος τοῦ «Μαβιάνου». Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐν τῷ τοπωνυμίῳ ἔχομεν τρίτον ἀκριτικὸν ἥρωα, γνωστὸν μόνον ἐκ τῶν ἁσμάτων, τὸν Μαυριανόν. 3

Ὁ ἄγνωστος οὗτος ἐν τῷ γραπτῷ ἔπει ἤρωος Μαυριανὸς φέρεται ἀλλαχοῦ καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους Μαυροιλῆς, Μαυραιλῆς, Μιραλῆς, Μαυροειδῆς κλπ. Καθ' ἡμᾶς οἱ βασικοὶ τύποι Μαυριανὸς καὶ Μαυροιλῆς, ταυτόσημοι, σχηματίζονται ὁ μὲν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς καταλήξεως —ιανός 4, ὁ δὲ διὰ τῆς ἀντιστοίχου ταύτης τουρκικῆς — λῆς, δηλοῦσι δὲ τὸν ἐκ τοῦ Μαύρου Ὀρους, ἦτοι τοῦ Ταύρου τῆς Μ. Ἀσίας καταγόμενον, 5 ἦτοι ἥρωα φυσικῶς τοποθετούμενον εἰς τὴν περιοχὴν δημιουργίας τοῦ ἔπους. 6.

Ἄν πάντα ταῦτα ἔχωσιν ὀρθῶς, ὡς ἐγὼ πεῖθω ἑμαυτὸν, ἔχομεν ἐνταῦθα σπουδαίαν καὶ σπανίαν περίπτωσην ἐπιβιώσεως ἐν τοῖς τοπωνυμίοις τούτοις ἐπικῆς ὕλης εὐρείας ἐκτάσεως, εὐρυτέρας τῆς ὕλης τῆς περιεχομένης εἰς τὸ γραπτὸν ἔπος. Τρεῖς ἀκριτικοὶ ἥρωες γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως ὡς ἀντίπαλοι πρὸς ἀλλήλους, τοποθετοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ εἰς τρία ἀντικρὺ ἀλλήλων κείμενα τοπωνύμια.

Ἄλλωστε εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν νοτιοδυτικῶς τοῦ Λιάντρου καὶ νοτιῶς τοῦ Μαβιάνου ὑπάρχει πηγὴ ρέουσα εἰς λοχμῶδη ἔκτασιν ὑπὸ τὸ σπάνιον, διὰ κρητικῶν τοπωνυμίων, ὄνομα Βλάττος (τό). Ἄν μὴ τὰ πράγματα ἀπατώσι, τὸ τοπωνύμιον τοῦ Βλάττος, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἀπὸ τῶν ἀκριτικῶν ἡρώων τοπωνύμια, ὁδηγεῖ εἰς τὸ Βλαττολιβάδιον τοῦ ἔπους. 7

Δοθέντος δὲ ὅτι πλησιέστατα

τοῦ Βλάττους εὐρίσκονται καὶ τὰ προφανῶς βυζαντινὰ τοπωνύμια Βουκελλάριος καὶ Φωτεινάρις, προέρομαι νὰ ὑποστηρίξω ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ πρέπει πιθανῶς νὰ τοποθετήσωμεν παλαιάν, μὴ μαρτυρουμένην, ἐγκατάστασιν προσφύγων ἀποίκων ἐκ Καππαδοκίας, φορέων τῆς ἐπικῆς ὕλης ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς.

1. Ἰδ. Ν. Πολίτου, Παραδόσεις 1 σ. 63 κ. ἔξ.

2. Ἐκ τῆς προφορικῆς παραδόσεως ὁ Λεάνδρος ὑπὸ τὸν τύπον Ἀλιάντρης μαρτυρεῖται ἐκ κυπριακῶν ἁσμάτων Ἰδ. Α. Σακελλαρίου, Κυπριακὰ 2 σ. 18 στ. 52, 54, 74, 75 κ.ἄ.

3. Ἐκ τοῦ τύπου Μαυριανός, ἦτοι Μαβριανός, προκύπτει ἀμέσως, δι' ἀπλοποιήσεως τοῦ δυσπροφέρου συμφωνικοῦ συμπλέγματος θρ. ὁ τύπος Μαβιανός. Ὁ ἀναβίβασμος τοῦ τόνου ὁ Μαβιανός —τοῦ Μαβιάνου διὰ τὴν τοπωνυμικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως.

4. Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς χρήσεως τῆς καταλήξεως —ιανός Ἰδ. Γ. Κουρμούλην ἐν Ἐπετηρ. Φιλολογ. Σχολῆς 1953—1954 σ. 201 κ. ἔξ.

5. Ἐκ τοῦ τοπωνυμίου Μαῦρον Ὀρος προήλθεν ἐθνικὸν τοῦτο μὲν Μαυριανός —Μαυροιλῆς, ἐκ τοῦ πρώτου στοιχείου τοῦ κατὰ διάστασιν ἐκφερομένου τοπωνυμίου ὅπερ θὰ ἐλέγγοτο καὶ ἀπλῶς Μαῦρον, τοῦτο δέ, καθ' ἃ εἶδειξεν ὁ Καθηγητὴς Κ. Ἀμαντιός («Ἀθηνᾶ» 40, 209) Μαυριορίτης, δεδαῖος δὲ Μαυριορίτης πρέπει νὰ ἀποκαταστήσωμεν καὶ εἰς τὸν στ. 4636 τῆς διασκευῆς Ἄνδρου: Μαυριοροί τε θαυμαστοὶ καὶ Κιλικιοὶ τὸ γένος.

6. Ὁ Ν. Πολίτης, Ἐκλογαὶ σ. 105, δέχεται ὅτι τὸ ὄνομα Μαυραιλῆς, Μιραλῆς, Μιροιλῆς, Ἐμιραλῆς ὑποκρύπτει αὐτὸν τοῦτον τὸ Ἐμίρην τοῦ ἔπους.

7. Ἀνάμνησιν τοῦ Βλαττολιβαδίου τῶν ἐπῶν εἰκάζει καὶ ὁ Σ. Κυριακίδης, Λογογραφία 6 (1917) 413, εἰς τὸ λιθαίον τοῦ κυπριακοῦ ἁσματος «Διγενὴς καὶ Κάβουρας».

Η ΚΡΙΣΙΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΥΓΔΑΛΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ

Τί πρέπει νὰ γίνη, διὰ νὰ σωθῆ ἓνα πλουσιοπάροχον προῖον

Τοῦ Γεωπόνου κ. ΑΡΙΣΤ. Ι. ΚΡΙΑΡΗ

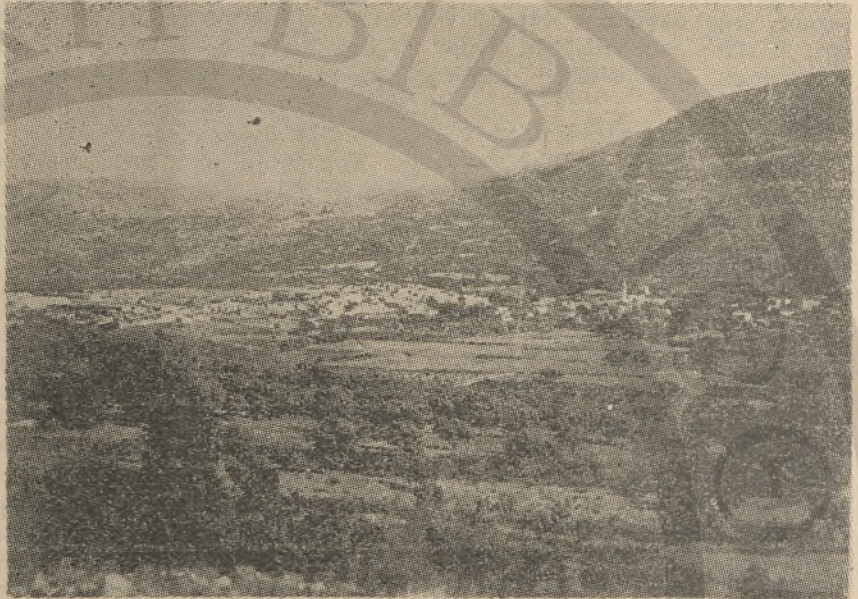
Ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι ἰδιαίτερα ἀγαπητὸ δένδρον στὴ χώρα μας, γιατί στολίζει τὴ φύσιν μέσα στὸν χειμῶνα.

Πραγματικά, πρῶτο αὐτὸ τὸ δένδρον μέσα στὴν κατάθλιψιν τῆς βαρυχειμωνιάς, μετὰ τὴν χαρούμενη ὄψιν τῶν ἀνθισμένων κλαδιῶν του, προμηνᾷ τὴν ποθητὴ ἀνοιξί. Ἔτσι καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις τὴν τραγούδησε καὶ τὴν συνέδεσε μετὰ κάθε ὡραία παράστασι (ἐδμορφὴ νυφούλα, σὰν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά) καὶ ἡ λογοτεχνία τὴν πῆρε θέματα ποιήματα καὶ στὰ πεζογραφήματά της. Τὸ ὡραῖο ποίημα τοῦ Δροσίνῃ τραγουδήθηκε ἀπὸ ὅλες τὶς γενιὰς τῆς νεώτερης Ἑλλάδος καὶ τραγουδιέται ἀκόμα. Ἀλλὰ καὶ τὸ σπᾶσιμο τῶν καρπῶν, γιὰ νὰ παρθῆ ἡ ἀμυγδαλόψυχα, στὰ μέρη τῆς μεγαλύτερης παραγωγῆς, γίνεται ἀφορμὴ χαρούμενων συγκεντρώσεων μετὰ χοροὺς καὶ ἄλλες διασκεδάσεις, πού ἔχουν περιγραφῆ ἀπὸ τὴν λογοτεχνία μας («Τσακίστρες» τοῦ Γ. Καφετζάκη — Μαρᾶντη, «Στ' ἀμύγδαλα» τῆς Μ. Ἀμαριώτου).

ΓΕΝΙΚΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΣ

Ἡ ἀμυγδαλιά ὅμως ἐκτὸς ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν ἔξαρσιν πού μᾶς προσφέρει ἀνθισμένη, εἶναι καὶ πολύτιμο καρποφόρο δένδρον. Στὶς ξηρὰς ἰδίως περιοχὰς, στὰ ἀσβεστολιθικά πετρώδη ἐδάφη, στὶς ἀπότομες πλαγιὰς, ὅπως καὶ στὰ πλατῶματα, στὰ «λακκούδια» καὶ στὰ μεγαλύτερα ὄροπέδια τῶν ὄρειων καὶ ἡμιορεινῶν περιοχῶν, ἀξιοποιεῖ τὸ ἔδαφος καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο δένδρον καὶ δίδει πολύτιμο προῖον εἴτε γιὰ διατροφή τῆς χωρικῆς οἰκογενείας εἴτε γιὰ πώλησιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ φτωχοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος τῶν περιφερειῶν αὐτῶν.

Σὰν δένδρον βαθύρριζο συγκρατεῖ τὸ χῶμα στὶς ἐπικλινεῖς τοποθεσίαις καὶ περιορίζει τὴν διάβρωσιν — καταστροφή τούς. Μᾶς δίδει ὅταν γηράσῃ τὴν ξυλείαν του, πού ἡ καλὴ ποιότητά της χρησιμοποιεῖται στὴν ἐπιπλοποιία, ἐνῶ ἡ κα-

Ἡ παλαιότερα φωτογραφία τῆς Νεαπόλεως Κρήτης.

τώτερη ἀποτελεῖ καύσιμη ὕλη, ὅπως καὶ τὸ κέλυφος (τούφλια) τῶν καρπῶν της, πού χρησιμοποιεῖται ἄλλοῦ (Ἰταλία) καὶ γιὰ παραγωγή ποτάσσης. Τὸ φύλλωμά της τρώγεται ἀπὸ τὰ ζῶα τὸ φθινόπωρον πού ἔχει περάσει ἡ καρποπαραγωγικὴ ἀποστολή του. Τὸ κυριώτερον ὅμως ὄφελμα ἀπὸ τὴν καλλιέργειά της εἶναι οἱ καρποὶ της, τὰ ἀμύγδαλα, πού ἀποτελοῦν ἀρίστη τροφή λόγῳ τῆς συνθέσεώς των. Στὰ 100 μέρη ξηροῦ καρποῦ (ψύχα) εἶναι: ἄζωτουχες οὐσίαι (φυτικές πρωτεΐνες) 20 ο)ο, λάδι 55 ο)ο, ὕδατάνθρακες (ζάχαρον κ. λ.π.) 15 ο)ο, νερὸ 6 ο)ο, στάκτη (ἄλατα) 3 ο)ο, διάφορα 2 ο)ο. Περιέχουν ἀκόμα οἱ καρποὶ τῆς πολυτιμῆς βιταμίνης: Β1, Β2, ΡΡ, C καὶ ἄλλα φωσφόρου, καλίου, νατρίου, ἀσβεστίου, μαγνησίου, σιδήρου.

Οἱ χρήσεις τῶν ἀμυγδάλων εἶναι πολλὰς ἀκριβῶς λόγῳ τῆς θρεπτικῆς συστάσεώς των. Τρώγονται φρέσκα — νωπά (τσάγαλα), καβουρδισμένα καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως στὴν οἰκιακὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ζαχαροπλαστική: ἀμυγδαλωτά, χαλβάδες, μαντολάτο, πάστες

ἀμυγδάλου, φοντάν, τουρτες, κουφέτα, σουμάδα. Ἀπὸ τὴν ἐκθλιψιν τῶν ἀμυγδάλων καὶ ἰδίως τῶν πικρῶν παίρνουν τὸ ἀμυγδαλόλαδον πού ἔχει πολλὰς χρήσεις στὴν φαρμακευτικὴ, ἀρωματοποιία καὶ σαπωνοποιία.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ

Ἡ παραγωγή ἀμυγδάλων στὴν Ἑλλάδα προπολεμικὰ ἀνήρχετο σὲ 7.400 τόννους καρποῦ (μετὰ τὸ φλούδι), μ.β. 1934—38 καὶ ἔφθασε τὸ μέγιστον παραγωγῆς 22.000 τόν. νους τὸ 1949, τὸ 1950 14.000 τόν. τὸ 1951 12.700 τόν., τὸ 1952 16.800 τόν., τὸ 1953 16.600 τόν., τὸ 1954 15.535 τόν., τὸ 1955 10.324 τόν. Κατὰ τὸν Ι. Τσουμῆ (τὸ βιβλίον του «Ἡ ἀμυγδαλιά», Ἀθῆναι 1956, ἀποτελεῖ τὴν πληρέστερη μελέτη γιὰ τὸ δένδρον αὐτό) ἡ μέση προπολεμικὴ παραγωγή τῆς χώρας ἦταν μεγαλύτερη καὶ ἔφθανε τοὺς 12.000 τόν. ἀπὸ 6 ἑκατομμ. δένδρα, μετὰ μέση παραγωγή κατὰ δένδρον 2 χγρ. Ἀπὸ αὐτὰ ἐξήγοντο 200 τόννοι ἀμύγδαλα μετὰ κέλυφος (ἀφροῖτα Χίου) καὶ 800 τόννοι ἀμυγδαλόψυχα, 600 ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν Νομό

Λασηθίου και 200 από την λοιπή Ελλάδα, που αντιστοιχούν σε 3500 τόννους αμύγδαλα με φλούδι συνεπώς καταναλίσκονταν επιτοπίως 8.600 τόννοι δηλ. κατά μ.δ. 1 χλγ. κατ' άτομον ετησίως, ποσότης πολύ μικρή. Οι κυριότερες χώρες παραγωγής αμυγδάλων είναι: Ίταλία 200.000 τόννοι, Ίσπανία — Πορτογαλία 150.000 τόννοι, Γαλλία — Β. Αφρική 50.000 τόννοι, Καλιφόρνια 40.000 τόννοι, (καρποί με κέλυφος). Στην Ελλάδα

Νομοί	1956	1958	1958	1957
	δκ.	δκ.	δκ.	ἀριθ.
Λασηθίου	501.200	2.000.000	200.000	938.000
Ήρακλείου	600.000	600.000	300.000	188.000
Χανίων	400.000	759.000	142.000	200.000
Ρεθύμνης	220.000	250.000	125.000	56.000
	1.721.200	3.609.000	767.000	1.382.000
Συν. Ελλάδος				
δκ.	7.356.000	13.474.000	6.598.000	3.720.000
Αξίας δρχ.	33.950.000	50.907.000	8.628.000	

Ο αριθμός των δένδρων παρουσιάζει την ακόλουθη εξέλιξη δι' όλην την Ελλάδα: 1929: 1.369.800. 1952: 3.882.000. 1957: 3.720.351.

Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Στην Κρήτη η αμυγδαλιά καλλιεργείται παντού. Το ήπιον του κλίματος και η ανώμαλη μορφολογία με πλήθος κοιλάδες και άρκετά όροπέδια προσφέρει σε κάθε περιφέρεια κατάλληλες τοποθεσίες για την εκμετάλλευσή τους με αμυγδαλιά. Έτσι σε κάθε χωριό και συνοικισμό θα δούμε την εποχή αυτή ανθισμένες αμυγδαλιές να στολίζουν την ύπαιθρον και σχεδόν κάθε χωρική οικογένεια μαζεύει έστω και λίγες δκάδες αμύγδαλα για την δική της κατανάλωση. Περισσότερο όμως καλλιεργείται η αμυγδαλιά στις περιφέρειες εκείνες που οι κλιματολογικές και έδαφικές συνθήκες τους (έλλειψη από παγωνιές, ζεστή τοποθεσία φυλαγμένη από ψυχρούς άνεμους, μέγρη ήλιόλουστα χωρίς όμίχλη, έδαφος σταγгерό, ζεστό, πλούσιο σε άσβέστη) ευνουούν την ανάπτυξιν και παραγωγή της. Τέτοιες περιφέρειες είναι κυρίως το Μεραμπέλλο (728.000 δένδρα), το Άκρωτηρι, το Σέλινο, ό Άποκόρωνας, η Βιάννος, το Μαλεβίξι, το Μονοφάτσι, η Πεδιάδα, ό "Αγ. Βασίλειος και το Μυλοπόταμο.

κατά το διάστημα του πολέμου χιλιάδες δένδρα καταστράφηκαν ή παραγωγή έπεσε σημαντικά.

Μεταπολεμικά η καλλιέργεια επεκτάθηκε με βραδύ ρυθμό, παρά τις σημαντικές νέες φυτείες σε όρισμένα μέρη, λόγω καταστροφής πολλών δένδρων από άρρώστιες. Τα τελευταία στατιστικά στοιχεία για την Κρήτη και το σύνολον της Ελλάδος περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα (παραγωγή σε δκάδες):

Νομοί	1956	1958	1958	1957
	δκ.	δκ.	δκ.	ἀριθ.
Λασηθίου	501.200	2.000.000	200.000	938.000
Ήρακλείου	600.000	600.000	300.000	188.000
Χανίων	400.000	759.000	142.000	200.000
Ρεθύμνης	220.000	250.000	125.000	56.000
	1.721.200	3.609.000	767.000	1.382.000
Συν. Ελλάδος				
δκ.	7.356.000	13.474.000	6.598.000	3.720.000
Αξίας δρχ.	33.950.000	50.907.000	8.628.000	

Σ' αυτές τις περιοχές ό αριθμός των δένδρων άνέρχεται σε πολλές χιλιάδες και όσοι έχουν ιδή κατά την άνοιξη το όροπέδιο της Φουρνής π.χ. τις πλαγιές της Νεάπολης, τα πλατώματα του Άκρωτηριού, τις πλαγιές του Σελίνου, με δλάνθιστες τις αμυγδαλιές, δέν ξεχνούν σ' όλη τους τη ζωή το μοναδικά θανμάσιο θέαμα. Στα μέρη αυτά η παραγωγή αμυγδάλων ξεπερνά σημαντικά τις ανάγκες κατανάλωσης των χωρικών οικογενειών, έτσι μένει προϊόν διαθέσιμον προς πώληση και αυτό προσφέρεται στην άγορα και άποτελεί την έξαγωγή της Κρήτης σε αμύγδαλα.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Σήμερα η καλλιέργεια της αμυγδαλιάς περνά μια σοβαρή κρίση στην μεγαλόνησο λόγω της Καταστροφής των δένδρων από άσθένειες και των χαμηλών τιμών πωλήσεως του προϊόντος. Χιλιάδες δένδρα καταστράφηκαν τα τελευταία χρόνια στο Μεραμπέλλο και σ' όλο το νησι από άρρώστιες που τώρα και 30 χρόνια πρωτοεκδηλώθηκαν με άνησυχητική ένταση. Οι ενδιαφερόμενοι ζήτησαν την προστασία των κρατικών άρχων και οι γεωπόνοι των τοπικών ύπηρεσιών εξέτασαν τις φυτείες, προσκλήθηκαν άκόμα και ειδικοί καθηγητά της Άνωτάτης Γεωπονικής Σχο-

λής και φυτοπαθολόγοι του Ίπ. Έωργίας του Μπενακειου Φυτοπαθολογικου Ίνστιτουτου. Οι άσθένειες προσδιωρισθησαν, είναι δε φυτικά και ζωικά παρασιτα: σκληρωτινια κυρίως, κομμωσι, πολυποροι, ευρύτομος, τετρανυχος, έξώασκος, κορνεο, ίώσεις και ένοεχομένως τροφοπενία. Είναι χαρακτηρισικόν ότι μεγαλύτερη καταστροφή παθαίνουν τα δένδρα που βρίσκονται στις πλαγιές παρά εκείνα που καλλιεργούνται σε πεδινές εκτάσεις και αυτό ενισχύει την ύπόνοια για τροφοπενίες, δηλ. έλλειψη όρισμένων μικροστοιχείων (άσβεστίου κλπ.).

Η έφαρμογή όμως των ένδεδειγμένων μέσων θεραπείας και προλήψεως των άσθενειών πρέπει να γίνεται συστηματικά και από όλους τους καλλιεργητές μιάς περιφέρειας, και επειδή αυτό δέν συμβαίνει και το Κράτος δέν παίρνει τα άναγκαία μέτρα για την γενική και ύποχρεωτική έφαρμογή της επιβαλλομένης σε κάθε περίπτωση καταπολεμήσεως, το κακό προχωρεί και η ώραία και πολύτιμη καλλιέργεια της αμυγδαλιάς φθίνει στην Κρήτη.

ΜΕΤΡΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΟΥ ΔΕΝΔΡΟΥ

Τι πρέπει να γίνη, για να σωθούν οι αμυγδαλεώνες του νησιού μας και να ξαναπαρή η καλλιέργεια αυτή σημαντική θέσι στην δενδροκομία της Κρήτης; Νομίζω πως είναι άναγκαία η έφαρμογή των έπομένων μέτρων: 1) Να καθορισθούν σε κάθε περιφέρεια συστηματικής άμυγδαλοκαλλιιεργειας από τους ειδικούς επιστήμονας που διαθέτει σήμερα το Κράτος, οι άσθένειες που καταστρέφουν τα δένδρα της αμυγδαλιάς και την παραγωγή τους (ιδίως από την άποψη των νέων κατευθύνσεων προς τις ίώσεις και τις τροφοπενίες). 2) Στις ίδιες περιοχές να έφαρμοσθή ύποχρεωτική και γενική η ένδειγμένη για κάθε άσθένεια καταπολέμησι, υπό την άμεσι επίβλεψη των Γεωπόνων έφαρμογών, άκόμη προτιμότερον με συνεργεία υπό την διεύθυνσιν των. 3) Να καθορισθούν, με συστηματική έρευνα των επιστημονικών ιδρυμάτων της χώρας (Άνωτ. Γεωπον. Σχολή Άθηνών, Γεωπονική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) και με την συμβολή και των τοπικών Δ)

ΚΡΗΤΙΚΑ ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΝΙΚΟΛΙΟ

(ΕΠΑΕ 'ΜΑΙ ΚΙ ΕΓΩ...)

Τοῦ κ. ΑΛΕΞ. Κ. ΔΡΟΥΔΑΚΗ

νσεων Γεωργίας οἱ ἐνδεδειγμένες πρὸς διάδοση ποικιλίες, γιὰ παραγωγή ἐσωτερικῆς καταναλώσεως καὶ γιὰ ἐξαγωγή. 4) Νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ ἀγρότες τῶν περιοχῶν αὐτῶν μὲ δάνεια μεσοπρόθεσμα ἀπὸ τὴν Α.Τ.Ε., γιὰ τὴν σύστασι ἀμυγδαλέωνων στὰ προσφορώτερα μέρη. 5) Νὰ ὀργανωθῆ τὸ ἐμπόριον τῶν καρπῶν σὲ συνεταιρικὴ βάσι γιὰ τὴν ἐξασφάλισι καλύτερων τιμῶν στοὺς παραγωγούς. 6) Νὰ καθορισθοῦν οἱ περιφέρειες γιὰ τὴν ἀνασύστασι τῆς ἀμυγδαλοφύτεας, γιὰ τὴν ἐπέκτασι τῆς καὶ γιὰ τὴν νέα ἐγκατάστασι φυτειῶν ἀμυγδαλιᾶς στὶς κατάλληλες περιοχές, ἀπὸ ἐπιτροπὲς τοπικῶν γεωπόνων, ἐκπροσώπων τῶν συνεταιρισμῶν καὶ προοδευτικῶν καλλιεργητῶν. 7) Νὰ ἐπιβληθῆ συστηματικὸς ἔλεγχος τῶν φυτωρίων δενδρυλλίων γιὰ τὴν διάθεσι ὑγιῶν δένδρων τῶν ἐνδεδειγμένων ποικιλιῶν.

Νὰ προπαγανδισθῆ διὰ τοῦ τύπου καὶ τοῦ ραδιοφώνου ἡ μεγαλύτερη χρῆσι τῶν ἀμυγδάλων στὴν ἐσωτερικὴ καταναλώσι καὶ ὀργανωθῆ μεγαλύτερη ἀνάπτυξι τῆς ἐξαγωγῆς τῶν στὶς καταναλώτριες χῶρες τοῦ ἔξωτερικοῦ (ἡ Ἀγγλία εἰσάγει ἐτησίως τόνους ἀμύγδαλα. Νὰ ἀπαγορευθῆ ἡ εἰσαγωγή ἀμυγδάλων ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει διαθέσιμος ἐγχωρία παραγωγή, μέσω καταλλήλων δασμολογικῶν διατάξεων. Νὰ ἐπιδιωχθῆ συστηματικὰ ἡ μείωσι τοῦ παραγωγικοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς ἀμυγδάλων μὲ ὀρθολογιστικὴ ρύθμισι τῶν καλλιεργητικῶν δαπανῶν καὶ αὔξησι τῆς κατὰ δένδρου ἀποδόσεως, ὥστε νὰ γίνουσι οἱ τιμές τῶν συναγωνιστικῶν ἐπιδιουῶν συναγωνιστικοῦ ἐπιπέδου.

ΝΑΜΑΙ ΚΙ'ΕΓΩ. Ξανοίξετε. Λιανὸ καὶ γελαστὸ μπροστά σας ξεπετάχτηκα. Μ' ἄτζεμπα μὲ κατέτε; Γιὰ τοῦτο-να, ὅσο μπορῶ, καλὰ θὰ στολιστῶ, νᾶρθω κι'ἐγὼ νὰ σᾶς τὰ πῶ καὶ κάμετ' ὅτι θέτε. Γεννήθηκα σ' ἓνα βουνό, πολλὰ ψηλὸ, στὴ Κρήτη. Σ' ἓνα βουνὸ ποὺ γέννησε θεοὺς: Στὸν Ψηλορείτη. Μεγάλωσα μὲ τὸ' αἰτούς, τοὶ πέρδικες, τ' ἀηρόνια κι' εἶν' ἡ γενιά μου ξακουστὴ, ἀπὸ χιλιάδες χρόνια. Φοβέρες καὶ ἀναποδιές, ποτέσ δὲ λογαριάζω. Κακὸ δὲ κάνω κιανενούς, κιανένα δὲ πειράζω. Μ' ἀλήθεια καὶ τὸ δίκιο μου, σᾶν ἔχω, θὰ τὸ πάρω. Δὲ γονατίζω εὔκολα κι' οὔτε ψηφῶ τὸ Χάρο. Χαίρομαι σ' οὔλες τοὶ χαρές, τῶν ἐδικῶ καὶ ξένω. Καὶ σ' τοὶ δουλειές τῶν ἄλλωνῶ, πάντα μου κατσομαίνω. Μὰ δὲν ἀναγελῶ ποτέσ, τῶν ἄλωνῶ τὸν πόνο, γιὰτ' οὔλα συχναλλάσσονται, στὸ μῆνα καὶ στὸ χρόνο. Γιὰ τοῦτο-να ἴθα ἔπαε, νὰ σᾶς τὰ πῶ νὰ δῆτε, εἶντα ζωὴ τὴν κάνουμε, καλὰ ν' ἀφρουκαστήτε. Νὰ σᾶς-ε πῶ ἴντὰ κάνουμε σ' τοὶ λύπεσ σ' τοὶ χαρές μας κι' εἶντα λογιῶ τοὶ κάνουμε καὶ τοὶ ξεφάντωσές μας. Νὰ δῆτε πῶς γλεντοῦμε ἴμεῖς, βουνήσιοι καὶ καμπίτες, ἔϊ, σᾶν καὶ τοῦ λόγου σας, τοὶ..... ψευτοχωρατίτες.

ΤΟ ΝΙΚΟΛΙΟ

ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

Μαριγῶ. Ἔ! Μαριγῶ. Πήγαινε, γερά—γερά, νὰ γεμίσις τὴ λαίνα νερό, γιὰτὶ ἐκορακιάσαμε οἱ γι-ῶρθες μας, ἀποὺ τὴ δίψα. Δὲ τοὶ θωρεῖς;

—Δὲν πάω, γιὰ δὲ μπορῶ. Ἐ-ξέκαμέ με ἡ σαρακοστὴ.

—Ντὰ ποιὸς σου ἴπε νὰ νηστεύγης; Καὶ σᾶ θωρεῖς κιόλας, πῶς ἐσαθαβίλιασεσ, ἔτσα λοῆς, γιάντα δὲν τρῶς; Ἄν-ε γροικᾶς τοῦ ἴλογου σου εἶντα σου λένε οἱ παπάδες, λίγο καιρὸ θὰ μᾶς-ε πειράζει.

—Μὲ τούτη-να, τὴν κεφαλὴ ποὺ βαστᾶς, ἄν-ε προκόψης, νὰ μοῦ τὸ γράψης. Κι' ἀμὲ, ἄ δε νηστεύψη μωρὲ ὁ ἄθροπος, εἶντα Λαμπρὴ θὰ κάμη. Λώπης θωρεῖς πῶς σου μοιάζω, ἀποὺ δὲ σὲ γνοιιάζει νὰ τρῶς καὶ τὴ μεγάλη Παρασκή; Κατέεις το, πῶς δὲν ἐπήγα ἀκόμησ στὸ γιὰτρὸ κι' εἶμαι σκιᾶς 70 χρονῶ; Στράφτου καὶ τὰ ντόδια μου. Διάλε τὸ ἴνα ποὺ λείπει. Δὲ μοῦ λείεις κι' ἄπατός σου, ἀποὺ ἴσαι ἀκόμησ κοπέλι, πόσεσ βολές, ἴσαμε ἴδά, δὲν εἶσαι παωμένος στὴ Χώρα γιὰ τὸ γιὰτρὸ; Λώπης θωρεῖς πῶς ὄντε θὰ φᾶς

καλὰ-καλὰ καὶ θὰ τὴν-ε κᾶνης τόπι, θὰ-ν-ἔεις καὶ τὴν ὕγεια σου; Κουρέματά σου κακορίζικε.

—Δὲν σὲ γνοιιάζει ἴδᾶ νὰ πῆς πῶς κάνει ζαράρι καὶ τὸ φαῖτό!

—Εγὼ κατεω ἓνα πράμα.. Πῶς ἐγὼ, ἀποὺ τρῶγω ἓνα κρομμύδι, μ' ἔληγες καὶ κριθαρένιο ψωμι καὶ πίνω καὶ ποὺ καὶ μιὰ στὴν καθησιᾶ μου, καλλιᾶ ἴμαι παρὰ τὸν ἀπατό σου. Μὰ δὲ μοῦ λείεις, πόσο καιρὸ ἔεις νὰ πᾶς στὸ Μοναστήρι; Ἔ;

—Δὲ σωπᾶς, ἐδᾶ, μὰ δὲν κατέεις εἶντα λείεις.

—Ἐτούτη-να τὴν κεφαλὴ νὰ βαστᾶς, σου λέω, ἴγῶ, μὰ καλὰ θὰ πᾶς. Θέ ἴμου συγχώρεσέ μου, κι' ἐκριμάτιές με οἱ μέρες ἀποὺ ἴναι. Ξεφορτώσου με νὰ χαρῆς καὶ κάμε ὅ,τι σὲ φωτίση ὁ Θεός. Ναί.

—Ἔ! σῶπα ἴδᾶ μὴ μανίζεις, μὰ ἔτσα στὸ ἴπα. Δὲ μὲ κατέεις ἐδᾶ, πῶς εἶμαι μιὰ οὔλια τίτσινας; Ἔ-λα, κέρασέ με μιὰ, νὰ σου πῶ κι' ἓνα τραγοῦδι, ἀποὺ θὰ φχαριστήθης.

—Ἄν εἶναι ριζίτικο, θὰ σὲ κεράσω δυὸ καὶ θὰ πάω κιόλας, στὸ νερό.

(Συνέχεια εἰς τὴν σελ. 16)

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΖΩΡΑ Καθηγητοῦ τῆς Νεοελληνικῆς
Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. Μετὰ τὴν πῶ-
σον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ
πλείστοι τῶν Ἑλλήνων διανοου-
μένων καὶ διαπρεπῶν ἐπιστημόνων
ἠναγκάσθησαν ἐκ τῆς φορᾶς τῶν
πραγμάτων νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν
Ἑλλάδα καὶ νὰ καταφύγουν εἰς
τὴν Δύσιν. Ἐκ παραλλήλου, ὡς ἤ-
το ἐπόμενον, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Παι-
δεία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ λογοτεχνία ὁ-
φίστανται τὴν κοινήν τύχην ὄλων
τῶν ἐκδηλώσεων τῆς Ἑλληνικῆς
ζωῆς, δηλ. παρακμάζουν καὶ κατα-
πίπτουν. Παρ' ὅλα ταῦτα παρέμει-
νε μία παράδοσις καὶ μία λογοτε-
χνικὴ κίνησις, ἡ ὁποία, παρ' ὄλην
τὴν πτωχείαν τῆς ἔχει νὰ ἐπιδεί-
ξη καὶ ὀρισμένας σημαντικὰς προ-
σπαθείας. Τὸ κῆρον χαρακτηριστι-
κὸν τῆς μετὰ τὴν πῶσον λογοτε-
χνικῆς παραγωγῆς εἶναι ὅτι εἰς τὰς
γενικὰς γραμμάς ἀκολουθεῖ τὴν
Βυζαντινὴν παράδοσιν. Αὐτὸ ἰ-
σχύει φυσικὰ δι' ἐκεῖνα τὰ μέρη τὰ
ὁποῖα εὐρέθησαν ὑπὸ τουρκικὸν
ζυγόν. Ἀντιθέτως αἱ ἐπαρχίαι
ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι εὐρέθησαν
ὑπὸ φραγκικὴν κυριαρχίαν ἠ-
κολούθησαν μᾶλλον ἄλλῃν ὁ-
δὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κατὰ
τὴν ἐποχὴν αὐτὴν πλουσίας δυτι-
κῆς, κυρίως δὲ Ἰταλικῆς, πνευμα-
τικῆς παραγωγῆς. Κατὰ ταῦτα ἡ
μεταβυζαντινὴ λογοτεχνικὴ παρα-
γωγὴ δύναται ἐν πρώτοις νὰ δια-
χωρισθῇ εἰς δύο μεγάλας κατευ-
θύνσεις: Ἡ πρώτη εἶναι τῆς Τουρ-
κοκρατουμένης Ἑλλάδος μὲ κέντρον
τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὁποία
συνεχίζει τὴν Βυζαντινὴν παράδο-
σιν. Ἡ δευτέρα, ἐντοπιζομένη κυ-
ρίως εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου
καὶ τοῦ Ἰονίου Πελάγους, ὑφίστα-
ται τὴν Δυτικὴν ἐπίδρασιν. Ἡ
πρῶτη εἶναι ἀναμφιβόλως ὀλιγό-
τερον πλουσία καὶ ὀλιγώτερον ση-
μαντικὴ, ἐνῶ ἡ δευτέρα καὶ ἔργα
σημαντικὰ ἔχει νὰ ἐπιδείξη καὶ δὲν
στερεῖται ἀξίας.

Ἡ πρώτη, ὡς ἐλέχθη, ἔχει ὡς
κέντρον τὴν Κωνσταντινούπολιν,
ἰδιαιτέρως δὲ τὸ Φανάριον, ἐξ οὗ
καὶ τὸ ὄνομα «Φαναριώται». Εἰς
τὸ Φανάριον ἐδρίσκειται τὸ Πατρι-
αρχεῖον, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἀμέσως

μετὰ τὴν πῶσον τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως ἀπέκτησε σημαντικὰ
προνόμια καὶ κατέστη τὸ κέντρον
τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρα-
μεινάντων Ἑλλήνων λογίων. Περὶ
τὸ Πατριαρχεῖον συνεσπειρώθησαν
ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες οἱ
ὁποῖοι, ἀναγνωρίζοντες ὡς κεφα-
λήν των τὸν Πατριάρχην καὶ μὲ
δύναμιν τὴν θρησκευτικὴν πίστιν,
ἐκαλλιέργησαν ἐντατικῶς τὴν ἐθνι-
κὴν ἰδέαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔγι-
ναν τοιοῦτοτρόπως οἱ πρῶτοι ὑπε-
ρασπισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας,
παραλλήλως δὲ πρὸς αὐτὴν θερα-
πεύουν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα,
τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ συγ-
γράφουν ἔργα περισσότερον ἠθικά,
ἱστορικὰ καὶ διδακτικὰ παρά κα-
θαρῶς λογοτεχνικά. Ἐκεῖνο τὸ ὁ-
ποῖον κυρίως χαρακτηρίζει αὐτοὺς
εἶναι ἡ προσκόλλησις των εἰς τὴν
παράδοσιν καὶ ἡ πεποίθησις των ὅ-
τι μόνον διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς
διατηρήσεως τῆς ἀρχαίας παιδείας,
ὡς καὶ τῆς ἀναξωγογήσεως τοῦ
ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου θὰ ἦτο
δυνατὸν καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς νὰ
ἐπανακτῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν τῆς καὶ
τὸ ἀρχαῖον τῆς μεγαλεῖον. Ἡ πε-
ποίθησις αὕτη εἶχεν ὡς ἀποτέλε-
σμα τὴν προσκόλλησιν καὶ ὡς πρὸς
τὸ περιεχόμενον καὶ ὡς πρὸς τὴν
μορφὴν εἰς τὴν κλασικὴν παρά-
δοσιν. Πολὺ βραδύτερον οἱ Φανα-
ριώται θὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ
τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν καὶ θὰ ὑ-
ποστοῦν κυρίως τὴν Γαλλικὴν ἐπί-
δρασιν, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀπομα-
κρυνθοῦν ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν
αὐτῶν ἰδέαν καὶ τὰς συντηρητικὰς
αὐτῶν πεποιθήσεις.

Μία ἄλλη τάσις, τὴν ὁποῖαν δυ-
νάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς
πλέον προοδευτικὴν, ἀναπτύσσεται
εἰς τὰς φραγκοκρατούμενας χώρας,
ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰς νήσους αἱ ὁ-
ποῖαι εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν Ἐνετι-
κὴν κατοχήν. Ἐκ τῶν νήσων τού-
των, αἱ μὲν τοῦ Αἰγαίου πελάγους
ἐπὶ μακρὰ ἔτη, αἱ δὲ τοῦ Ἰονίου
καθ' ὄλην τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκο-
κρατίας κατῴρθωσαν ν' ἀποφύγουν
τὸν τουρκικὸν ζυγὸν καὶ ὑπὸ τὴν
Ἐνετικὴν κυριαρχίαν νὰ ἀναπτύ-

ξουν σημαντικὴν κίνησιν εἰς τὴν
παιδείαν, κυρίως δὲ εἰς τὴν λογο-
τεχνικὴν παραγωγὴν. Κατὰ τοὺς
πρωτοὺς αἰῶνας διακρίνονται πε-
ρισσότερον εἰς τὴν κίνησιν ταύτην
αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, βραδύτερον
δὲ αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου, εἰς τὰς
ὁποίας ἡ ἀκμὴ συμπύπτει μὲ τοὺς
χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστά-
σεως. Τὴν παραγωγὴν τῶν νήσων
χαρακτηρίζει ἡ βαθμιαία ἀπομά-
κρυνσις ἀπὸ τὴν καθαρῶς βυζαντι-
νὴν παράδοσιν καὶ ἡ βαθυτάτη
ἐπίδρασις τῆς Ἰταλικῆς λογοτε-
χνίας. Βεβαίως δὲν ἔλειψε καὶ εἰς
τὰς νήσους ταύτας ἡ συγγραφὴ ἔρ-
γων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ βυζαντινὴ
ἐπίδρασις εἶναι καταφανής, ἀλλ' ὁ-
πωσδήποτε καὶ ἀριθμητικῶς καὶ
ποιοτικῶς τὰ ἔργα ταῦτα ὑστε-
ροῦν.

Ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν θέ-
σεως αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι ἀπετέλουν
προνομιακὰ κέντρα εἰς τὰ ὁποῖα
διὰ διαφόρους λόγους, κυρίως ἐμ-
πορικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς, προσέ-
φευγον πολλοὶ διακεκριμένοι ἄν-
θρωποι τῶν γραμμάτων ἐκ τῆς Δυ-
σεως, οἱ ὁποῖοι μετέφερον ταυτο-
χρόνως μετ' αὐτῶν τὰ κυριώτερα,
ἐνίοτε ὅμως καὶ δευτερεύοντα, ἔρ-
γα τῆς δυτικῆς παραγωγῆς, τὰ ὁ-
ποῖα ταχέως μετεφράζοντο ἢ καὶ
ἀπ' εὐθείας μετεδίδοντο εἰς τὰς
Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐχρησί-
μεον οὕτως ὡς πρότυπα διὰ τὴν
ἐμπνευσιν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ τὸ
ἀντίθετον φαινόμενον δὲν ἦτο σπά-
νιον.

Πολλοὶ δηλ. Ἕλληνες ἐκ τῶν ἐ-
παρχιῶν τούτων διὰ λόγους ἐπί-
σης οἰκονομικοὺς ἢ ἐπιθυμοῦντες
εὐρύτεραν μόρφωσιν μετέβαινον
εἰς τὴν Δύσιν, ἐσπούδαζον ἐκεῖ καὶ
ἐγνώριζον τὰ κυριώτερα ἔργα τῆς
δυτικῆς λογοτεχνίας, τῶν ὁποίων
ὑφίσταντο τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰ
ὁποῖα διέδιδον κατόπιν ἐπιστρέφον-
τες εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρί-
δα.

Μία παρατήρησις ἰδιαιτέρας προ-
σοχῆς εἶναι ὅτι τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα
κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διεδίδον-
το εἴτε εἰς τὴν Δύσιν εἴτε εἰς τὰς
ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, δὲν ἦσαν πάν-

τοτε τὰ καλύτερα ἢ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κατέστησαν βραδύτερον κλασικά. Ἀντιθέτως πολλάκις ἦσαν ἔργα, τὰ ὁποῖα, χωρὶς νὰ στεροῦνται μικρᾶς τινος ἀξίας, ἦσαν ὅμως δευτερεύοντα καὶ ὁπωσδήποτε κατώτερα τῶν κλασικῶν ἔργων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ φαινόμενον ἐξ ἄλλου τοῦτο τῆς διαδόσεως καὶ ἐκτιμήσεως, ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἔργων, τὰ ὁποῖα βραδύτερον παρεμερίσθησαν ἢ καὶ τελείως ἐλησμονήθησαν, δὲν εἶναι παράδοξον καὶ μεμονωμένον, ἀλλὰ συχνότατα παρατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται εἰς τὴν σήμερον καταβαλλομένην ἀξιέπαινον προσπάθειαν τοῦ καθορισμοῦ τῶν διαφορῶν προτύπων τῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν ἐποχὴν συγγραφέντων ἔργων.

Πράγματι οἱ περισσότεροι ἐρευνηταὶ νομίζουσι ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ πρότυπα εἰς τὰ σημερον θεωρούμενα κλασικὰ ἔργα τῆς Δυτικῆς Ἀναγεννήσεως, ἐνῶ ἡ ἔρευνα πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἔχασαν ἴσως τὴν ἀξίαν, ἢ ὁποῖα εἰς αὐτὰ ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων τῶν. Τότε μόνον θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ λυθοῦν πολλὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα παραμένον ἀκόμη ἄλυτα καὶ νὰ ἐξηγηθῆ τὸ μυστήριον τὸ ὁποῖον καλύπτει ἀκόμη πολλὰ ἐξ αὐτῶν. Ἀναμφισβήτητον πάντως εἶναι ὅτι τὰ ἔργα, ἰδίᾳ τῆς καλουμένης Κρητικῆς Σχολῆς, ὀφείλουσι κατὰ μέγα μέρος τὴν ἔμπνευσίν των εἰς τὴν δυτικὴν ἐπίδρασιν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶναι εὐρυτάτη καὶ ἐκδηλοῦται εἰς ὅλα τὰ ποιητικὰ εἶδη: εἰς τὸ ἔπος, εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν, εἰς τὸ θέατρον, εἴτε εἶναι τοῦτο κωμῳδία, εἴτε τραγῳδία, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ εἶδη, ὡς εἰς τὴν βουκολικὴν ποίησιν, εἰς τὴν ποίησιν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν κατάβασιν εἰς τὸν Ἄδην καὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς Κομογονίας κ.ἄ.

Καὶ ἐδῶ ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ νομίση τις ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ παραγωγὴ εἶναι μόνον μία πιστὴ μίμησις ξένων ἔργων ἢ μία ἀπλῶς παθητικὴ ἢ στεῖρα ἀποδοχὴ ξένων προτύπων. Παρ' ὅλην τὴν δυτικὴν ἐπίδρασιν ἀπὸ τὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς δὲν λείπει μία καθαρῶς ἑλληνικὴ πνοὴ καὶ πολλὰ στοιχεῖα

καθαρῶς ἑλληνικά, τὰ ὁποῖα κατορθώνουσι νὰ προσδώσουσι εἰς αὐτὰ ἓνα χαρακτῆρα πρωτοτυπίας. Ἑλληνικαὶ παραδόσεις, ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, ἑλληνικαὶ παροιμίαι, τοπικὰ δίστιχα καὶ γνῶμικὰ προσδίδουσι εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς ταύτης μίαν πνοὴν νέαν, ὥστε πολλοὶ ἐθεώρησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὅλα τὰ ἔργα αὐτὰ καθαρῶς ἑλληνικά καὶ τελείως πρωτότυπα.

Κατὰ κανόνα οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐλάμβανον ἀπὸ τὰ ξένα πρότυπα τὸν κεντρικὸν σκελετὸν τοῦ ἔργου, ἀνέπλασσον ὅμως τὴν ὅλην ἀφήγησιν, ἂν δὲ εἰς τινὰ σημεία ἠκολούθουν κατὰ πόδας ξένους στίχους ἢ ὀλόκληρα ἀποσπάσματα, ὅμως εἰς ἄλλα σημεία ἐπέφερον βαθυτάτας μεταβολὰς διασκευάζοντες τελείως τὰς λεπτομερείας καὶ συμπτύσσοντες ἢ ἀναπτύσσοντες τὸ περιεχόμενον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μορφήν ἢ Μεταβυζαντινὴν ποίησιν υἰοθετεῖ πλέον κατὰ κανόνα ὡς μέτρον μὲν τὸν 15σύλλαβον, ὡς γλῶσσαν δὲ τὴν δημοτικὴν. Ὁ 15σύλλαβος φέρει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ μέτρου τούτου, ὡς εἶχεν ἀναπτυχθῆ κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς αἰῶνας, ἔχει ἀποκτήσει ὁμως τελειότεραν μορφήν καὶ ἔχει καταστῆ περισσότερον εὐλύγιστος. Τόσον πολὺ ἔχει διαδοθῆ καὶ εἶναι ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν, ὥστε εἰς ὅλην τὴν τῶσον ἄφθονον κρητικὴν παραγωγὴν, ἂν ἐξαιρέση τις τὸ βουκολικὸν ποίημα τῆς Βοσκοπούλας καὶ τὰ χορικά τῆς τραγῳδίας «Ἐρωφίλη», εἶναι τὸ ἀποκλειστικὸν μέτρον, τὸ ὁποῖον υἰοθετοῦν ὅλοι οἱ στιχουργοὶ τῆς Κρητικῆς Σχολῆς. Εἰς τὰ παλαιότερα ποιήματα ὁ 15σύλλαβος εἶναι ἀνομοιοκατάληκτος, ἀλλὰ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἡ ὁμοιοκατάληξις λαμβάνει χαρακτῆρα καθολικὸν καὶ ἐπικρατεῖ σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως.

Ἡ γλῶσσα τῆς μεταβυζαντινῆς ποίησεως εἶναι ἡ δημοτικὴ. Ἡ γλῶσσα αὕτη, ἢ ὁποῖα κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς αἰῶνας εἶχεν ἐμφανισθῆ κατ' ἀρχὰς εἰς κλίμακα περιορισμένην, ὁσημέραι δὲ εἶχε διαδοθῆ ἢ χρῆσις αὐτῆς, λαμβάνει τώρα δεσποζούσαν θέσιν καὶ καθίσταται ἐπίσης σχεδὸν ἀποκλειστικὴ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατ' ἀρχὰς ἡ χρησιμοποιουμένη δημοτικὴ γλῶσσα οὔτε καλλιεργημένη εἶναι, οὔτε ὁμοίμορφος.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι κρᾶμα τῆς καθαρηνούσης καὶ τῆς δημοτικῆς, μᾶλλον ἀνομοιογενές, πολλάκις δὲ καὶ μὴ ἐστερημένον σολοικισμῶν. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ἀπαντοῦν καὶ κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς αἰῶνας ἰδίᾳ δὲ εἰς ποιητὰς δευτερευούσης ἀξίας.

Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου καὶ ἡ γλῶσσα ὑφίσταται εὐρεῖαν ἐπεξεργασίαν, καθίσταται ὁμοιογενὴς καὶ ὄργανον κατάλληλον διὰ τὴν δημιουργίαν πραγματικῶν ἀριστουργημάτων, ὡς ὁ «Ἐρωτόκριτος», ἢ «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ» κ.λ.π.

Δὲν λείπουσι ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καὶ πολλοὶ ἰδιωματισμοὶ, πρᾶγμα φυσικόν, ἀφοῦ τὰ ἔργα ταῦτα ἐγράφησαν εἰς νήσους διακρινομένας διὰ τὸν ἰδιωματικὸν χαρακτῆρα τῆς γλώσσης των. Ἴσως δὲ τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότατον εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ τόσον ἀρμονικὴ γλῶσσα τῶν ἔργων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστῆ καθολικὴ, ὡς ἐνόμισεν ὁ Χατζιδάκης ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ συμβῆ, διηωνίσθη δὲ τὸ κακὸν τῆς γλωσσικῆς ἀκαταστασίας, καὶ ἡ πλήρης ἀταξία καὶ ἀνομοιομορφία τῆς δημοτικῆς συνεχίσθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Μία παρατήρησις γενικὴ εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς χρόνους καλλιεργείται μόνον ἡ ποίησις. Ὁ πεζὸς λόγος, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ καὶ μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν καὶ σταθερωτέραν διαμόρφωσιν τοῦ γλωσσικοῦ ὄργανου, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἔργα ἐξαιρετικῆς σημασίας καὶ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶδον τὸ φῶς ἔχουν κυρίως χαρακτῆρα ἠθικοδιδασκικὸν καὶ καθαρῶς ἐθνικόν, ἀποσκοποῦν δὲ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ὑπὸ τὸν ξένον ζυγὸν εὐρισκομένων Ἑλληνοπαίδων.

ΕἰΣ ΤΟ ΕΠΙΟΜΕΝΟΝ: Ἡ συνέχεια.

Ἄρχοντες γάμο κάνουνσι,
πέντε γενιές καλοῦσι.
Δασκλιανὸς 'π' τὸ Μπατσάνο
καὶ Μωριανὸς 'π' τ' Ἀσκύφου,
Νταμουλιανὸς 'π' τὸ Μπρόγαλιο
καὶ Πατκκοὺς 'π' τὴ Νιμπρο.
Βλάχους ἀπ' τὴν Ἀνώπολη,
γενιὰ κχαρωμένη...

(παλιὸ Κρητικὸ λαϊκὸ τραγούδι)

ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΜΑΣ

Ἐξ ἀρχῆς ὑποσχεθήκαμε νὰ δώσωμε στοὺς ἀναγνώστες μας τὴν ἀπόλαυσιν ἑνὸς ἀναγνώσματος, καὶ συγκεκριμένα ἑνὸς ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς παλαιᾶς κρητικῆς Λογοτεχνίας, τοῦ ὁμορφου ἐρωτικοῦ τραγουδιοῦ «Ὁ Γύπαρις». Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸ τεῦχος αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὴν παραπλεύρως σελίδα τὴν δημοσίευσίν του, ἀλλάζοντας κάπως τὸν τίτλον του, πρὸς ἀποφυγὴν τυχόν συγχύσεως μετὰ τὴν γνωστὴ σήμερα συνωνυμία. Ὁ Γύπαρις» γράφηκε ἀπὸ ἄγνωστον Κρητικὸ ποιητὴ—ἴσως Ρεθυμνιάτῃ—κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα—ἴσως τὸ 1620—καὶ βρίσκεται κάπως κοντὰ μετὰ τὸν «Ἐρωτόκριτος», ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ γνωστός. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας, θὰ δώσῃ ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τεύχη μας μιὰ ἀνάγνωστον τοῦ ποιήματος ὁ ἀρμόδιος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Θ. Ζώρας. Ὁ ἴδιος σὺν τῷ τεύχῳ αὐτὸ ἀσχολεῖται μετὰ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Μεταβυζαντινὴν Κρητικὴν Λογοτεχνίαν, γὰρ νὰ ἀποκτήσουν οἱ ἀναγνώστες μας ὀρισμένους γνώσεις πάνω σὲ μιὰ σπουδαία πνευματικὴ παραγωγὴ τῆς Κρήτης. Κατὰ γοῆς ἀναφέρομεν, ὅτι ἀνάμεσα στοὺς μελετητὰς τῶν πηγῶν τοῦ «Γύπαρις» ξεχωριστὴ θέσι κατέχει ὁ διακεκριμένος Κρητικὸς Φιλολόγος κ. Ε. Κριαρᾶς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, μετὰ τὴν ἐνοσίχθων σὲ τὴν σειράν «TEXTE UND FORSCHUNGEN ZUR BYZANTINISCH—NEUGRIECHISCHEN PHILOGIE» τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Νίκου Βέη. Τὸ δὲ 1956 ὁ κ. Ζώρας—καὶ ἐξέδωκε εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μιὰ ἐξαιρετικὴν θεατοικὴν προσαρμογὴν τοῦ ποιήματος.

Προσεγγὼς: «Π' Ἰσ-ορία τῆς Χρυσουαλοῦσας τῶν Σφακιῶν» —Ἐνὰ περὶ περὶ ἑξ ἑξ ἀνέγνωσμα μετὰ ἡρώδη τὴν περὶ τὴν καλὴν τῶν Σφακιῶν, τὴν Χρυσὴν ἢ Χρυσομαλλοῦσαν, κέρη τῶν Σφακιῶν.

Ἄπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας

Ο ΓΥΠΑΡΙΣ ΚΑΙ Η ΠΑΝΩΡΙΑ

Ἄγνωστον Κρητικὸν ποιητὴν

«Κομμῆδία παστοράλ (κωμῶδι πειμενική), γενομένη ἀπὸ βοσκούς εἰς τὸ νησί τῆς Κρήτης, ἀπάνου εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἰδας (Ψηλορείτη), ὁποῦ φανερόναι τὴν ἀγάπην τοῦ Γύπαρι μετὰ τὴν Πανώρεια καὶ τοῦ Ἀλέξη μετὰ τὴν Αἰθούσα, βοσκοποῦλες καὶ αὐτὲς ἐκεينوῦ τοῦ βουνού...».

Γύπαρις: ὦ! δάση μου πυκνότατα, φύγετε ἀπὸ σιμά μου, μὴ σας—ε—κάψου σήμερα τ' ἀναστενάγματά μου· γιὰ τὴν γροικῶν σὸν στήθος μου καμίνιν ἀφτωμένο καὶ λάουρα ἀπὸ τὸ στόμα μου βγαίνει τὸ πρικιασμένο Βρύσες, τὰ πλήσα σας τὰ δροσερὰ ἄς χαδοῦσι καὶ εἰς τὴ βαθύτερη μερὰ κάτω στὴ γῆ ἄς χαστοῦσι μὴν τ' ἀποφρύξῃ ἡ λόχη μου. Καὶ σεις κατακατημένα πρόβατα, ὅθεν καὶ ἂ σταθῶ, χόρτο μὴ φᾶτε οὐδ' ἕνα, γιὰ τὴν τὰ φαρμακεύγουσι τὰ δακρυὰ τὰ δικά μου, τόσο πρικιά ὁποῦ βγαίνουσι μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου.

Ἰδα μου εὐγενικώτατη, ποῦ ἔσαι συνηθισμένη ἀπὸ χαϊράμενους βοσκούς νὰ ἔσαι κατοικημένη, σήμερο θὰ σὲ στερευνῶ καὶ εἰς τόπο θὲ νὰ πάω ὁποῦ νερὸ δὲ βρίσκεται μὴδὲ ψωμί νὰ φάω· ὁποῦ ἔναι δάση καὶ γκρεμνὰ καὶ δίχως δάση οἱ κάμποι καὶ ὁποῦ ναι σπήλια σκοτεινὰ θέλω γειρέψει νὰ μπει, γιὰ νὰ μὴδὲ θωροῦσι φῶς τὰ μάτια τὰ δικά μου, μὰ νὰ ν' καὶ ἐκεῖνα σκοτεινὰ, σᾶν καὶ τὰ σωθικά μου. Ἐὰ μάθια μου, ἀπὸ τὸ ὁμορφιὲς εἶδασί τῆς κερᾶς μου, ἐδώκασι ψωματικὴν ὀλπίδα τῆς καρδιάς μου...

Ἀλέξης: Ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ βοσκὸς ὁποῦ τὰ πρόβατὰ—ν—του διώχνει ἀπὸ τούτα τὰ λαγκά, γιὰ τὴν τὰ δακρυὰ—ν—του τὰ χόρτα φαρμακεύγουσι—καὶ ἔτσι παραπονᾶται τοῦ ριζικοῦ—ν—του τοῦ κακοῦ, καὶ μετ' αὐτὸ δηγγᾶται; Ποιὸς ἄλλος κακορίζικος τώρα στὸν κόσμον ἐφάνη καὶ τὴ ζωὴ—ν—του δὲ ψηφᾶ, μὰ θέλει νὰ ποθάνη; Ἐγὼ λέγα τὸ, πὼς ποτὲ κινεῖς ὡσὰν ἐμένα δὲ βρίσκεται νᾶχει καρδιά καὶ σωθικά καημένα...

Μ' ἂν εἶναι καὶ τὰ μάθια μου ὁ πόθος δὲ θαμπώνει, (καθὼς τὴ δόλια μου καρδιά καθημερινὸν πληγώνει), ἐτοῦτος εἶναι ὁ Γύπαρις, ὁποῦ γι' αὐτὸ ἐρωτοῦσα ἢ βοσκοποῦλες ὀπροχτὲς καὶ πλήσα τὸν παινοῦσα!

Ὁ Γύπαρις, ὁποῦ ποτὲ δὲν ἦτο πρικιασμένος, μὰ πάντα του χαϊράμενος καὶ καλοκαρδισμένος! Καὶ τώρα κακορίζικο τὸν ἑαυτὸ—ν—του κράζει καὶ πρικιασμένος σᾶν καὶ ἐμὲ κλαίει καὶ ἀναστενάζει!

Γύπαρι, πέ μου ἂν εἶν' καὶ θὲς ὁ Κύριος νὰ σ' ἀξώσῃ στὶς πίκρες καὶ εἰς τοὺς πόνους σου τέλος γοργὸ νὰ δώσῃ, παιὰ ναι ἢ αἰτία ποῦ ἔκαμε τόσο πρικιά νὰ κλαίγῃς, καὶ πὼς δὰ πᾶ νὰ ξεοριστῆς ἀπὸ δὲ πᾶ νὰ λέγῃς;

Γύπαρις: Ἀλέξη, φεύγε τὴ λαλιὰ σήμερο τὸ ἔμιλιᾶς μου καὶ μὴ γυρεύεις τὴν αἰτία νὰ μάθῃς τῆς πρικιάς μου, γιὰ τὴν θαρῶ δὲ βρίσκεται θεριὸ μὴδὲ κινεῖται νὰ μὴ δὲν κλάψῃ ἀπὸ καρδιάς περίσσα λυπημένα, γροικῶντας τὰ περίσσα μου βάσανα καὶ καημούς μου, τὰ δακρυὰ μου, τοὺς πόνους μου καὶ τὸ ἀναστεναγμούς μου. **Ἀλέξης:** Ἐγὼ μαι, ἀδέρφρι Γύπαρι, στὰ πάθη μαθημένος, καὶ ἂν ἤξερες τὴν σήμερον πὼς βρίσκομαι ὁ καημένος, χαρὰ ἔχῃς πῆ τὴν πρικία σου σιμά στὴν ἐδική μου, καὶ ἤθελες τὸ ἔχει θάμασμα τὸ πὼς κρατεῖ ἢ ζωὴ μου... Τὸν ἥλιον εἶδα νὰ σταθῆ, χίλιες φορὲς γροικῶντας

τὰ πάθη μου, καὶ νὰ 'κλαψε τὰ δάκρυνά μου θωρῶντας.
Γύπαρις : Ἐγὼ δὲν εἶδα νὰ σταθῆ τὸν ἥλιο νὰ μ' ἀκούσῃ,
μὰ εἶδα χαράκια καὶ δεινὰ πολλὰ ν' ἀνασπαστοῦσι,
νὰ φεύγου, γιὰ νὰ μὴ γροικοῦ τ' ἀναστενάσματά μου
γιὰ τὴν περίσση λύπησιν ἀπὸ 'χω στὴν καρδιά μου.

Μ' ἀπῆς ἐδῶ τὸ κλάμα μου σ' ἤφερε τὸ μεγάλο,
τὴν ἀφορμὴ τοῦ πόθου μου θὲ νὰ σ' ἀναδιβάλω:
'Ἐνα χιονᾶτο κούτελο, δυὸ μάτια ζαφειρένια,
δυὸ χεῖλη κατακόκκινα, δυὸ χέρια μαρμαρένια,
γ' εἰς κρουσταλλένιος τράχηλος, θυζάκια δυὸ καὶ στήθη
δλάγγυρα, χρυσᾶ μαλλιά, κι ἴδια νεράϊδας ἦθη...

'Αλέξης : Ἐλόγιασά 'το ἀληθινά, πὼς λυγερῆς ἀγάπη
θὲ νὰ 'ναι αἰτία τοῦ πόνου σου καὶ τοῦ καημοῦ σου, ἀζάπη.
Μιὰ ἀρρώστιαν ἔχομε κι οἱ δυό... Μὰ ποιά 'ν ἡ κόρη αὐτήνη,
ὅπου ποσῶς ἀνάπασι νὰ πάρῃς δὲ σ' ἀφήνει;

Γύπαρις : Λόγιασε ποιά ἀγριότερη κι ἄπονη κορασίδα
καὶ ποιά περηφανότερη γυρίζει ἐπὰ στὴν Ἰδα
κι ἐκεῖνη 'ναι ὅπου ἡ μοῖρα μου μοῦ 'δωκε ν' ἀγαπήσω,
τὰ βάσανα τοῦ ἔρωτα μόνο γιὰ νὰ γνωρίσω...
Κατέχεις τὴν Πανῶρια αὐτή, τοῦ γέρου τοῦ Γιαννούλη
τὴ θυγατέρα;

'Αλέξης : Ξεύρω τη, καθὼς τὴν ξέρουν οἱλοι.

Γύπαρις : Τοῦτ' εἶν' ἐκεῖνη ὅπου κρατεῖ δεμένη τὴ—ν—καρδιά μου
κι ὅπου 'καψε τὰ μέλη μου κι ἦψε τὰ σωθικά μου...

Τοῦτ' εἶν' ἐκεῖνη π' ἀγαπῶ, τοῦτ' εἶναι πὸν ξετρέχω,
τοῦτ' εἶναι πὸν γιὰ λόγου—ν—της ἀναπαημὸ δὲν ἔχω.
τοῦτ' εἶναι ἐκεῖνη ὅπου μισᾶ καὶ φεύγει τσ' ἐμιλιές μου,
τοῦτ' εἶναι ὅπου γιὰ πείραξι κρατεῖ τὲς δουλεψές μου.
τοῦτ' με κάνει τὸ φτωχὸ καὶ κλαίγω καὶ φωνιάζω
καὶ τὴ ζωὴ μου δὲν ψηφῶ, μὰ νὰ 'ποθάνω κράζω...

Τὰ πάθη μου τὴ θρέφουσι κι οἱ πρίκες μου τὴ ζοῦσι,
κι εἰς—ε—πολλές οἱ πόνοι μου δροσές τὴν κρατοῦσι.

Τὸ γέλιο μου πικραίνει τη, θλίβει τη ἡ χαρὰ μου,
κι ἀρρωστημένη γίνεται θωρῶντας τὴν ὑγεία μου...

Δὲν τὴ μερώνουσι ἐμιλιές, κλάματα δὲν τῆς βάνου
λύπη κι αμιὰ εἰς τὴν καρδιά, μ' ἀγριώτερη τὴν κάνου.

Στὴ δούλεψην ἀνέγνωρη, κρυφὴ στὰ παρακάλια,
κι εἰς τὴν περίσση ἀπονια κι αμιὰ τὴν δὲν εἶν' κάλλια!

Τέσσεροι χρόνοι σήμερο περνοῦσι πὸν γυρεῖω
νὰ τὴ μερώσω, μὰ θαρῶ πὼς πλιά τὴν ἀγριεύω

'Αλέξης : Μὲ τὸν καιρὸ ὄχ τὸ νερὸ ἡ πλάκα ἡ μαρμαρένη
τρυπᾶται, καὶ τὸ σίδηρο τρώεται καὶ σκουριαίνει.

Μὲ τὸν καιρὸ μερώνονται τ' ἀμέρωτα λιοντάρια
καὶ μὲ καιρὸ εἰς τ' ἄλογα βάνου τὰ χαλινάρια.

'Ἐτσι κι ἐκεῖνη γεῖς καιρὸς θέλει τῆνε μερώσει,
τὰ δάκρυνά σου βλέποντας καὶ τὴν φωτιά τὴν τόση...

Μὰ ἐγὼ ἀγαπῶ καὶ καίγομαι, πονῶ καὶ λαχταρίζω,
κι ἀνάπαψη στοὺς πόνους μου ποτέ μου δὲν ὀλπίζω,
γιατὶ φοβοῦμαι καὶ δειλιῶ τὸν πόνο μου νὰ δεῖξω
τῆς κόρης μου, καὶ γιαιτρικὸ λίγο νὰ τῆς ζητήξω...

Γύπαρις : Δίκιο δὲν ἔχεις, φίλε μου, καθὼς θαρῶ νὰ λέγεις,
πὼς εἶσαι κακορίζικος κι ἔτσι πολλὰ νὰ κλαίγεις!

Γιατὶ τὰ μάθια σου ὄντε θὲς τὴν κόρη σου θαροῦσι
καὶ δύνονται τὰ κάλλη—ν—της νὰ σὲ παρηγοροῦσι.

Κι ἡ—γι—ἐμιλιὰ πὸν τῆ γροικᾶς καὶ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι
χίλιες πᾶσα νὰ τὼς χαρὲς δύνεται νὰ σοῦ δούδη...

Μὰ ἐμένα ποιά παρηγοριὰ τὰ μάθια μου θαροῦσι;
Τὰ μέλη μου ἴντα ἀνάπασι νὰ πάρουσι μποροῦσι,
ὄντας αὐτή, πὸν τὰ κλειδιά κρατεῖ τοῦ λογιμοῦ μου
καὶ τὴν καρδιά μου ἐξέσκισε κι ἐπῆρε καὶ τὸ νοῦ μου,
ποτέ δὲν εἶδα νὰ στραφῆ μὲ μάτια μερωμένα,
τὸ πρόσωπό—ν—της τ' ὄμορφο σ' ὅσους καιροὺς σ' ἐμένα;

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟΝ: Ἡ συνέχεια.

Λαογραφικὸ

Η ΜΠΙΣΤΗ¹ ΓΥΝΑΙΚΑ

Θωρεῖς τὰ κυπαρίσσα
ἀπού² νειε³ πέρα κειέ⁴;
'Εκειά⁵ νειε μοναστήρια
καὶ πᾶν' οἱ κοπελιές.
Πάω κι ἐγὼ τὸ ξένο,
γιὰ νὰ λουτρογηθῶ⁶,
νὰ κάμω τὸ σταυρὸ μου
σᾶν πᾶσα⁷ χριστιανός.
Κι εἰς τ' ἀναντράνισμά⁸ μου
θωρῶ μιὰν κοπελιά
κι ἔκανε τὸ σταυρόν τση⁹
κι ἔλαμπ' ἡ γι ἐκκλησιά.
Ρωτῶ τὰ δασκαλάκια¹⁰,
—'πὸ¹¹ ποῦ 'ν' ἡ κοπελιά...
—'Ἀπὸ 'πὰ¹² δὲ κοντὰ 'ναι
ἀπού τὴ γειτονιά,
κι ἔχει καὶ γέρον ἄντρα,
κρίμας τὴν κοπελιά.
—Φαρμάκεψε τὸ γέρο
καὶ πάρ' ἐμὲ τὸ νιό,
νὰ σὲ ταῖζω μέλι,
νὰ σὲ γλυκοφιλῶ.
—Δὲν τόνε φαρμακεύγω,
γιατὶ τὸν ἀγαπῶ,
μικρὴ-μικρὴ μὲ πῆρε
σὰ δῶδεκα χρόνῶ
καὶ μὲ βαγιοκλαδί¹³
σᾶν τὸ βασιλικό...

'Ἐπεξηγήσεις: 1 ἔμπιστη (πιστή), 2 ὅπου, 3 εἶνε, 4 ἐκεῖ, 5 ἐνεῖ, 6 λειτουργηθῶ, 7 κάθε, 8 ἀνάβλεμμα, 9 τῆς, 10 μαθηταὶ μικροί, 11 ἀπὸ, 12 ἐδῶ. 13 (κλαδέω τὰ βέγια τῶν φοινίκων, ἐπομένως—)περιποιῶμαι.

ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 12)

—'Ἐ! Τὸν «Ἀυγερινὸ» θὰ πῶ
Γροῖκα τον-ε τὸ λοιπὸν.

.....
Νὰ ἰδῶ τὴν τάβλα πὸν δειπνᾶς,
τὴν κλίνη πὸν κοιμᾶσαι,
τὴν κόρη π' ἀγκαλιάζεσαι.
Τὴν κόρη π' ἀγκαλιάζεσαι
ἂν εἶν κάλλιὰ 'πὸ μένα,
ἂν εἶναι γαϊτανόφουδη...

—'Ο Θεὸς νὰ σοῦ γράφει χρό-
νους, μωρὲ Νικολιό, γιατί εἶχα
καιροὺς καὶ ζαμάνια νὰ τὸν ἀκού-
σω. Ποῦ ν' ἀκούσης ἐδά, ἔτσα
πράματα;

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Ρ Α Π Τ Η Σ

ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 6

405 ΟΡΟΦΟΣ

Γενικότερα θέματα

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

(Τελευταίον)

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. ΚΑΡΥΔΗ, Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπαγγελματοβιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἡρακλείου

Ἡ Μέση Ἐπαγγελματικὴ Ἐκπαίδευσις, μὲ χαρακτῆρα μικτὸν πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς ἐκπαίδευσως, θὰ πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον κύκλον ἐπαγγελματικῶν σπουδῶν, θὰ περιλαμβάνη δὲ τὰς πάσης φύσεως Μέσας Σχολὰς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως, εἰς ἃς θὰ δύνανται νὰ φοιτήσουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν κατωτέρων Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰς Μέσας Σχολὰς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως πρέπει νὰ εἶναι τριετής, οἱ δὲ τίτλοι σπουδῶν τῶν Σχολῶν τούτων πρέπει νὰ εἶναι ὁμότιμοι πρὸς τοὺς τίτλους τῆς Μέσης Κλασικῆς Ἐκπαίδευσως.

Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως θὰ ἔχουν τριπλὴν ἀποστολήν, ἥτοι α'.) ὅπως ἐξασφαλίσουν εἰς τὴν χώραν τὴν πάσης φύσεως ἀόλιστην ἐργοδηγὸν ἐργασίαν, β'.) ὅπως ἐπανδρώσουν τὰς πάσης φύσεως δημοσίου χαρακτῆρος ὑπηρεσίας διὰ τὰς ὁποίας εἶναι ἀπαραίτητος ἡ εἰδικότης αὐτῶν καὶ γ'.) ὅπως ἐξασφαλίσουν τὸ κατάλληλον σπουδαστικὸν ὕλικόν διὰ τὴν Ἀνωτάτην Ἐπαγγελματικὴν Ἐκπαίδευσιν.

Καὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ εἶδους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψει αἱ πληθυσμιακαὶ καὶ πλουτολογικαὶ συνθῆκαι ἐκάστον διαμερισματος.

Μέσαι Γεωργοκτηνοτροφικαὶ Σχολαὶ πρέπει νὰ ἰδρυθῶσι μία ἢ δύο εἰς ἕκαστον Νομὸν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ. Μέσαι Ἐμπορικαὶ, Βιοτεχνικαὶ καὶ λοιπαὶ Ἐπαγγελματικαὶ Σχολαὶ πρέπει νὰ ἰδρυθοῦν εἰς τὰ μεγαλύτερα πληθυσμιακὰ κέντρα τῆς χώρας μὲ περιφέρειαν ἐνός, δύο ἢ καὶ περισσοτέρων Νομῶν ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν.

Ἡ Ἀνωτέρα Ἐπαγγελματικὴ Ἐκπαίδευσις, μὲ καθαρῶς πανεπιστημιακὸν χαρακτῆρα, θὰ περιλαμβάνη τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως, ἥτοι

τὸ Πολυτεχνεῖον, τὴν Ἀνωτάτην Γεωπονικὴν Σχολήν, τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολήν, τὴν Ἀνωτάτην Ἐμπορικὴν Σχολήν κ.λ. μὲ πλήρη ἰσοτιμίαν πρὸς τὰς λοιπὰς Πανεπιστημιακὰς Σχολὰς.

Εἰς τὰς Σχολὰς τῆς Ἀνωτέρας Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν ἀντιστοίχων Μέσων Σχολῶν Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως, χωρὶς νὰ ἀποκλείωνται καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Μέσων Κλασικῶν Σχολῶν, ἀλλὰ μετὰ προηγουμένην κατατακτικὴν ἐξέτασιν τούτων ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς Μέσαις Ἐπαγγελματικαῖς Σχολαῖς διδακτέας ὕλης.

Διὰ τὴν κατάδειξιν τῆς σημασίας τῆς Ἀνωτέρας Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως παρέλκει ἡ ἐκτεταμένη ἀνάπτυξις, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ Ἐκπαίδευσις αὕτη πρόκειται νὰ ἐξοπλίῃ τὴν χώραν μὲ τὸ πάσης φύσεως ἐξειδικευμένον τεχνικόν, ἐπιστημονικὸν προσωπικόν, ὅπερ θὰ καλύψῃ σοβαρωτάτας ἀνάγκας τῆς οἰκονομικο - κοινωνικῆς διαρθρώσεως καὶ ἰδίᾳ καθ' ἕνα ἀφορᾷ α'.) τὸν τομέα τῆς πολυμόρφου καὶ πολυπλεύρου διευθύνσεως τῆς ὅλης παραγωγικῆς καὶ ποριστικῆς προσπάθειας τοῦ Ἔθνους, β'.) τὸν τομέα τῆς πολυπείρου καὶ πολυμόρφου διαρκοῦς διερευνήσεως τῆς ἐκάστοτε προκυπτούσης ἑλληνικῆς πλουτολογικῆς πραγματικότητος, διὰ τὸν συνεχῆ πρὸς αὐτὴν προσανατολισμὸν τῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας καὶ γ'.) τὸν τομέα τῆς δολίμου ἐπανδρώσεως τῶν Σχολῶν Κατωτέρας καὶ Μέσης Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσως διὰ τοῦ καταλλήλου ἐξειδικευμένου καθηγητικοῦ προσωπικοῦ.

Διὰ τῶν ὄσων μέχρι τοῦδε ἐξετέθησαν, κατεβλήθη προσπάθεια νὰ καταδειγθῇ τόσον ἡ ἐνεστώσα περὶ τὴν ἐν γένει Παιδείαν κατάστασις ὅσον καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ αὐτῆς συμφώνως πρὸς τὰς ζωτικὰς ἀπαιτήσεις τῆς σημερινῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς.

Ἐκ παραλλήλου ἐπεδιώχθη ἡ ἀνάπτυξις περὶ τῶν ἐπενεκτέων ριζικῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν

ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, ἐκ τῶν ὁποίων προσδοκᾶται βασίμως ὅτι θὰ προκόψῃ ἡ Παιδεία, ἡ ὁποία θὰ προσιδιάξῃ εἰς τὰς πάσης φύσεως ἀνάγκας τοῦ τόπου.

Ἡ τελευταία αὕτη ἀνάπτυξις περιορίσθη εἰς γενικὰς μόνον γραμμὰς, ἀπέφυγε δὲ νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ εἰς κεφαλαιώδους σημασίας, ὡς εἶναι τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα τῆς διδακτέας ὕλης εἰς τὰς διαφόρους Σχολὰς παντὸς βαθμοῦ καὶ τύπου. Τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸ ὅτι ἡ λεπτομερειακὴ αὕτη ἀνάλυσις θὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἔκτασιν πολὺ πέραν τῶν ὁρίων μᾶς ἀπλῆς μελέτης, κυρίως ὅμως εἰς τὸ ὅτι ἡ λεπτομερειακὴ αὕτη ἀνάλυσις προϋποθέτει πλήρη γνῶσιν τῶν ἀναριθμητῶν παντοειδῶν σχετικῶν θεμάτων, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς τὰ πρόσω ἐξέλιξις θὰ ἐπιζητηθῇ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἀντιστοίχων λύσεων. Τὴν πλήρη ὅμως γνῶσιν τῶν ἐν λόγῳ ἀναριθμητῶν θεμάτων δύναται νὰ προσπορίσῃ καὶ δι' εὐχερῶς μόνον εἰς ἐξειδικευμένον καὶ πολυμερῆς καταμερισμὸς.

Ἄν καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τερματισθοῦν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ προτάσεις περὶ τῶν ἐπενεκτέων μεταρρυθμίσεων τῆς ἐν γένει ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται νὰ ἐρευνηθῇ καὶ ἐν ἀκόμῃ εἶδος ἐκπαίδευσως ζωτικωτάτης σημασίας, ὅπερ ὑφίσταται ἤδη παρ' ἡμῖν ἐν μέρει, διὰ τὸ ὁποῖον ὅμως ἐνδείκνυται ἂν μὴ τροποποιήσῃς ὀρισμένα τοῦλάχιστον ἀπαραίτητοι συμπληρώσεις.

Τὸ εἶδος τοῦτο ἐκπαίδευσως δύναται νὰ ὀνομασθῇ Εἰδικὴ Ἐκπαίδευσις Λειτουργῶν Δημοσίας Ἐπιτηρείας.

Τὸ εἶδος τοῦτο ἐκπαίδευσως δύναται νὰ διακριθῇ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Λειτουργῶν τῶν πάσης φύσεως Πολιτικῶν Ἐπιτηρειῶν.

Καὶ πρὸς μὲν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Ἐνόπλων δυνάμεων παρατηρητέον ὅτι αὕτη, ὡς ἐκ τῆς φύσε-

ὡς τῆς, ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης, τὸ αὐτὸ ὅμως δύναται νὰ λεχθῆ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν πάσης φύσεως δημοσίου χαρακτῆρος Πολιτικῶν Ἱπηρεσιῶν, ἐφ' ὅσον μάλιστα, εἰς τὸ Γενικὸν Σχέδιον Ἐπιβιώσεως θὰ εἶναι ἐνσωματωμένον τὸ εἰδικὸν Διαρθρώσεως Διοικήσεως καὶ Ἱπηρεσιῶν καὶ ἐφ' ὅσον ἔχει καταστή πασιφανὲς ὅτι ἡ ἀποκατάστασις ἰκανῆς καὶ χρηστῆς Διοικήσεως ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν μᾶλλον βασικῶν προϋποθέσεων τῆς οἰασδήποτε μορφῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας.

Ἀποκατάστασις ὅμως τῆς ἐνδειγμένης Διοικήσεως δὲν δύναται νὰ βοηθῆ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἄνευ πλήρους εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν παντὸς βαθμοῦ καὶ τάξεως Λειτουργῶν αὐτῆς.

Καὶ ναὶ μὲν εἰς ὠρισμένους κλάδους πληροῦνται αἱ προϋποθέσεις τῆς προηγμένης εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Κρατικῶν Λειτουργῶν, ὡς εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τριατατικούς, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους τινὰς ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὸ ἀνώτερον προσαπικὸν ὅσον δικαστικούς, τεχνικούς κ.λ.

Οἱ ὑπόλοιποι ὅμως κλάδοι, καθὼς καὶ τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Δημοσίων Ὁργανισμῶν διαθέτουν ἀπλῶς τὸ τυπικὸν προσὸν τοῦ Ἀπολυτηρίου Γυμνασίου ἢ τῆς Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς, ἄνευ ἐτέρας εἰδικεύσεως ἢ συμπληρώσεως γνώσεων ἐν σχέσει μὲ τὸ παρ' αὐτῶν ἐπιτελούμενον λειτουργήμα, πλὴν τῆς σὺν τῷ χρόνῳ πείρας, ἢ ὅποια εἶναι μὲν πολῦτιμος, ἀλλὰ πάντως δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ποιοτικὴν συγκρότησιν ὀλοκληρωτικῶς ἰκανῆς Διοικήσεως.

Συνάγεται, ὅθεν, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ὀλοκληρώσις τῆς Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως Λειτουργῶν Δημοσίας Ἱπηρεσίας, διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν σχολῶν κατὰ κλάδους Διοικήσεως, ὡς Σχολῆ Οἰκονομικῶν Ἱπηρεσιῶν, Σχολῆ Διοικητικῶν Ἱπηρεσιῶν, Σχολῆ Κατωτάτων Δικαστικῶν Ἱπηρεσιῶν, Σχολῆ Κατωτέρων Γενικῶν Ἱπηρεσιῶν κ.ο.κ.

Δικαίωμα φοιτήσεως εἰς τὰς Σχολὰς αὐτάς πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Μέσων Σχολῶν Κλασσικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως μετὰ εἰσιτηρίου ἐξέτασιν, διὰ τῶν ἀποφοίτων δὲ τῶν

εἰδικῶν τούτων Σχολῶν πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἐπ' ἀνδρωσις τῶν διαφόρων Δημοσίων Ἱπηρεσιῶν, καθὼς καὶ τῶν Ἱπηρεσιῶν τῶν δημοσίου χαρακτῆρος Ὁργανισμῶν.

Ἐκ παραλλήλου θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξουν καὶ Δευτεροβάθμιοι Σχολαὶ Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως Λειτουργῶν Δημοσίας Ἱπηρεσίας ἑξαμήνου ἢ ἐνιαυσίου φοιτήσεως. Εἰς τὰς Σχολὰς αὐτάς θὰ δύναται νὰ φοιτήσουν πτυχιούχοι Ἀνωτάτων Σχολῶν, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Δημοσίαν Ἱπηρεσίαν, τὸ μὲν ἵνα μνηθῶσιν εἰς τὰς μεθόδους Διοικήσεως, τὸ δὲ ἵνα κατατοπισθῶσιν ἐπὶ τῶν εἰδικωτέρων θεμάτων τοῦ κλάδου διὰ τὸν ὅποιον προορίζονται.

Αἱ διατυπωθεῖσαι ἀπόψεις, ἀναφορικῶς μὲ τὸ θέμα τῆς Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως Λειτουργῶν Δημοσίας Ἱπηρεσίας, ἀποβλέπουν προφανῶς εἰς τὴν μελλοντικὴν βελτιωμένην ἐπ' ἀνδρωσιν τῶν Δημοσίων Ἱπηρεσιῶν. Ἀπομένει ὅμως ἐκκρεμὲς καὶ ἄλυτον τὸ πρόβλημα τῆς ἀμέσου βελτιώσεως τῆς σημερινῆς Διοικήσεως. Τὸ πρόβλημα δὲ τοῦτο ἐνέχει ἐξαιρετικὴν καὶ ὅλως ἰδιάζουσαν σημασίαν, λόγῳ τῶν σημερινῶν κρισίμων διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας μεταβατικῶν περιστάσεων.

Διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τοῦ σοβαρωτάτου καὶ ἄκρως ζωτικῶν προβλήματος τῆς ἀμέσου βελτιώσεως καὶ ἐξυγιάνσεως τῆς σημερινῆς Κρατικῆς Διοικήσεως ἐνδείκνυται ἡ ἄμεσος καὶ ἐκ περιτροπῆς κατὰ κλάδους μετεκπαιδευσις ἀπάντων τῶν ἤδη ὑπηρετούντων ὑπαλλήλων. Θὰ ἦτο μάλιστα λίαν σκόπιμος ἡ ἐκ παραλλήλου θέσπισις τοῦ μέτρου, κατὰ τὸ ὅποιο ἡ μελλοντικὴ ἐξέλιξις ἢ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διατήρησις τοῦ ὑπαλλήλου θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τοῦ βαθμοῦ ἐπιδόσεως αὐτοῦ κατὰ τὴν προκειμένην μετεκπαιδευσιν.

Ἡδὴ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν σκελετώδη αὐτοῦ μορφῆν, ἐξεταστέον τὸ ἀμέσως ἀκολουθῶν συναφὲς οἰκονομικὸν πρόβλημα, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξαρτηθῆ τελικῶς τὸ ἂν θὰ καταστή δυνατὸν ἡ ἰδέα νὰ ἀποβῆ πραγματικότης.

Ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ διατυπωθεῖσαι ἀντιλήψεις σχετικῶς μὲ τὴν ἐν γένει διάρθρωσιν τῆς ἐκπαιδευ-

σεως δημιουργοῦν ἴσως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὐταὶ προβλέπουν τὴν καθιέρωσιν συστήματος περισσότερον δαπανηροῦ τοῦ ἤδη ἰσχύοντος τοιοῦτου καὶ ὅτι συνεπεία τῆς δαπανηρότητος ταύτης, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προτεινομένου ἐνταῦθα συστήματος ἀποβαίνει ἀδύνατος.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα, ἐπὶ τοῦ ἂν δηλαδὴ καὶ κατὰ πόσον τὸ προτεινόμενον ἐνταῦθα σύστημα εἶναι δαπανηρότερον τοῦ ἰσχύοντος, παρατηρητέον ὅτι τοῦτο εἶναι συζητήσιμον. Καθ' ὅτι ναὶ μὲν αἱ παρούσαι προτάσεις ἀποβλέπουν τὴν δημιουργίαν τῶν κλάδων τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τῆς Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως Λειτουργῶν Δημοσίας Ἱπηρεσίας καὶ τῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν ἤδη ὑπηρετούντων Δημοσίων Ἱπηρεσιῶν, αἵτινες θὰ ἀπαιτήσουν προσθέτους δαπάνας, ἐκ παραλλήλου ὅμως αἱ προτάσεις αὐταὶ ὑποδεικνύουν τὸν περιορισμὸν καὶ δὴ εἰς μέγα βαθμὸν τῶν ἤδη ὑφισταμένων Κλασσικῶν Γυμνασίων, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπέλθῃ σοβαρὰ ἐξοικονόμησις δαπανῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ στατιστικὴ ἔρευνα τοῦ ἐν προκειμένῳ εἰδικοῦ οἰκονομικοῦ θέματος ἀποδείξῃ ποῖαν τινα διαφορὰν δαπανῶν, ἐπιβάλλεται ὅπως καταβληθῆ ἡ δέουσα προσπάθεια διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς τοῦ κρισιμωτάτου ἐθνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος.

Ἄν μάλιστα τεθῆ ὡς Ἀρχὴ ὅτι μόνον ἡ προτεινόμενη ὡς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαιδευσις, ἦτοι ἡ Στοιχειώδης καὶ ἡ Κατωτέρα Ἐπαγγελματικὴ Ἐκπαιδευσις, θὰ πρέπει νὰ παρέχεται δωρεάν, διὰ δὲ τὴν ὑπόλοιπον πάσης φύσεως ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, μὲ παραλλήλον ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑποτροφῶν καὶ ἀπαλλαγῶν διὰ τοὺς ἐξαιρετικούς μαθητὰς καὶ φοιτητὰς, θὰ διευκολυνθῆ μεγάλως ἡ ἐπίλυσις καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ θέματος τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος, εἰς τὸ ὅποιον, ὡς ἐκ τῆς δειχθείσης σπουδαιότητός του, δύναται εὐχερῶς νὰ ἀποδοθῆ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 Ἐθνικοῦ Προβλήματος καὶ διὰ τὸ ὅποιον συνεπῶς ἡ οἰαδήποτε ὑπόσιν δὲν εἶναι μεγάλη.

ΕΑΝ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΙΔΡΥΘΗ ΤΡΙΤΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ...

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΘΑΤΙΩΘΗΔΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΗΘΗ Η ΝΗΣΟΣ
ΠΟΥ ΥΠΗΡΞΕ ΛΙΚΝΟΝ ΤΟΥ ΜΙΝΩΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Του κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΛΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τῆς Δημοτ. Βιβλιοθήκης Πειραιῶς

Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἔγινε συζή-
τησις γιὰ τὴν ἰδρυσι τοῦ τρίτου
Πανεπιστημίου. Τώρα λειτουργοῦν
δύο: Ἐνα στὴν Ἀθήνα καὶ ἕνα
στὴν Θεσσαλονίκη. Νὰ ἀποκτήσω-
με καὶ ἄλλα Πανεπιστήμια, λένε
οἱ ἐκπαιδευτικοί, γιὰτὶ αὐτὰ τὰ
δύο δὲν μποροῦν νὰ ἀπορροφήσουν
τὸ σύνολον τῶν παιδιῶν ποῦ θέ-
λουν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀκαδημαϊ-
κὴν μόρφωσιν.

Χιλιάδες παιδιὰ καταφεύγουν
στὰ ξένα Πανεπιστήμια καὶ ξανα-
γυρίζουν τὰ περισσότερα χειρότερα
ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν πρὶν φύγουν.

Εἶδαμε σὲ ἕνα πρόσφατο ταξίδι
μας στὴν Αὐστρία, καὶ εἰδικὰ στὸ
Γκράτς, τὰ καφενεῖα γεμάτα ἀπὸ
Ἑλληνες φοιτητές, ἀπὸ ὅλα τὰ
μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ στὸ Ἴνσ-
μπρουκ ἕνα νέον νὰ παραδέρνη
μὴ ξέροντας τί νὰ κάμῃ. Πῆγε
στὸ Ἴνσμπρουκ νὰ σπουδάσῃ νο-
μικὰ καὶ δὲν εἶχε πάρει ἀκόμη ἀ-
πόφασι. Νὰ καθίσῃ ἐκεῖ γιὰ Νομι-
κὰ ἢ νὰ πάῃ στὸ Γκράτς γιὰ μη-
χανικός!

Τέλος πάντων, αὐτὰ εἶναι θέμα-
τα ποῦ ἀφοροῦν τὴν ἡγεσία καὶ
τοὺς σοφοὺς μας, ποῦ ἀσχολοῦν-
ται μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἑλλη-
νοῦ λαοῦ.

Σκοπὸς δικὸς μας εἶναι ἄλλος.
Εἶναι τὸ ποῦ θὰ ἰδρυθῇ τὸ νέο
Πανεπιστήμιον, ἂν θὰ ἰδρυθῇ.

Μία πρωϊνὴ ἔφημερις ἔγραφε
πρὸ καιροῦ: «Ἐπάρχει ἕνα ἀκόμη
λεπτό σημεῖο, ἂν ἀποφασισθῇ ἡ
δημιουργία τοῦ τρίτου Ἀνωτάτου
Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδρύματος. Σὲ
ποιά πόλι θὰ ἐγκατασταθῇ. Στὰ
Ἰωάννινα ἢ στὰς Πάτρας; Σὲ
πόλι τῆς Θράκης ἢ τῶν νησιῶν;»

Τελευταίως ἄλλη ἀθηναϊκὴ ἔφη-
μερις ἐδημοσίευσεν ἕνα ἄρθρο
συνεργάτου τῆς μὲ τίτλο «Γιάννι-
να, Λάρισα καὶ Πάτρα διεκδικοῦν
τὸ τρίτον Πανεπιστήμιον».

Ἀπὸ πολὺ παλῆα εἶχε πάλι ξα-
ναγίνει λόγος γιὰ τὸ ποῦ θὰ
γίνῃ ἕνα νέο Πανεπιστήμιον,
πολὺ πρὶν αὐτὸ (τὸ δεύτερο) ἰδρυ-
θῇ στὴν Θεσσαλονίκη. Τότε ἡ Μα-
κεδονία ἦταν ἀκόμη σκλαβωμένη.

Νὰ τί γράφει στὰ «Παναθη-

ναία» (σ' ἕνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα
περιοδικὰ ποῦ βγήκανε ὡς σήμε-
ρα στὴν Ἑλλάδα) ὁ ποιητὴς καὶ
λόγιος, δημοσιογράφος Ἄριστος
Καμπάνης μὲ τὸ ψευδώνυμον
«Μούκιος Σκαϊόλας» εἰς τὸ τεύχος
146 σελ. 64 τοῦ 1906.

«Πρὸ πενήντα μηνῶν ἡ Ρωσικὴ
Κυβέρνησις μᾶς παρέδωκε ἕνα πα-
λαιὸν λησμονημένο κληροδότημα.

Τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ἐν λό-
γῳ κληροδότημα, 2)2 ἑκατομ-
μύρια ρουβλίων χρεώγραφα, κατε-
τέθησαν ἔκτοτε ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖον
μας τῶν Οἰκονομικῶν εἰς μίαν
Γαλλικὴν Τράπεζαν.

Καὶ τώρα ποῦ θὰ γίνῃ τὸ νέον
Πανεπιστήμιον, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυ-
νατὸν νὰ ὑψωθῇ ὑπερήφανον ἐκεῖ
ποῦ ὤρισε τὸ εὐγενὲς ὄνειρον τοῦ
διαθέτου; Φυσικὰ ὄχι εἰς τὰς Ἀ-
θήνας. Δύο Πανεπιστήμια εἰς τὰς
Ἀθήνας δὲν θὰ ἦσαν πάρα πολλὰ;
Ἐπάρχουν μάλιστα μερικοὶ ποῦ
νομίζουσιν ὅτι κακὴ σκέψις ἦτο καὶ
τὸ παλαιὸν Πανεπιστήμιον νὰ ἰ-
δρυθῇ μέσα εἰς τὴν πόλιν, τὰ κα-
φενεῖα, τὴν κίνησιν καί... τὴν πο-
λιτικὴν. Πόσας φορὰς δὲν ἐξεμε-
ταλλεύθησαν τοὺς φοιτητὰς οἱ πο-
λιτικοί; Πόσας φορὰς τὸ Πανεπι-
στήμιον ἔγινεν αἰτία ταραχῶν, ἀ-
καίρου πατριωτισμοῦ, φονασκιῶν
κλπ.;

Ὁ θρόνος τοῦ Μίνωος, σύμβολον
ισχύος τοῦ μινωϊκοῦ πνεύματος.

Ἐπειτα τὰ Πανεπιστήμια ἰδρύ-
ονται σήμερα συνήθως μέσα εἰς
τὸ φῶς καὶ τὴν ἡρεμίαν καὶ τὸ
πράσινον τῶν ἐξοχῶν. Ἀφοῦ λοι-
πὸν ἐκάναμε τὸ λάθος νὰ κτίσωμε
τὸ ἕνα Πανεπιστήμιον εἰς μέρος
ἀκατάλληλον, δὲν θὰ πρέπει νὰ
φανῶμεν μᾶλλον προνοητικοὶ τὴν
φορὰν αὐτήν;

Εἶναι καὶ ἕνα ἄλλο. Διατὶ αὐτὴ
ἡ συγκέντρωσις ὅλων τῶν ἀνθρώ-
πων Ἑλλήνων καὶ ὅλων τῶν ἑλλη-
νικῶν πραγμάτων εἰς τὰς Ἀθή-
νας; Κατήντησαν αἱ Ἀθῆναι νὰ
σημειώνουν τὴν Ἑλλάδα καὶ ---
ἄλλοιμονον — ν' ἀπορροφοῦν κά-
θε δροσιὰν ζωῆς ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλ-
λας ἑλληνικὰς πόλεις.

Καὶ τώρα ποῦ ἄλλοῦ πρέπει νὰ
γίνῃ, ἀφοῦ αἱ Ἀθῆναι ἀποκλειον-
ται;

Εἰς τὴν Κέρκυραν;

Εἰς τὰς Πάτρας;

Νομίζω ὅτι αἱ Πάτραι πρέπει
νὰ ἀποκλεισθοῦν ὡς πόλις τύρως,
ἐμπορίου καὶ κορινθιακῆς σταφί-
δος. Ἀθηναῖα δὲ ὅλοι οἱ Πατρι-
νοὶ δημοσιογράφοι δὲν ἔχουν ἄλ-
λο ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς πόλεως
των, παρὰ τὸ ὅτι εἶναι ἡ δευτερεύ-
ουσα πόλις τοῦ Κράτους. Μόνον
ὁ κ. Σακελλαρίου — ὁ Γαβριηλί-
δης τῶν Πατρῶν — εἶπε κάτι
περισσότερον. Εἶπε δηλαδὴ ὅτι ὁ
Στράβων ὀνομάζει τὴν Πελοπόν-
νησον «Ἀκρόπολιν πάσης Ἑλλά-
δος». Καὶ ἐπειδὴ αἱ Πάτραι εἶναι
ἐπὶ τῆς «Ἀκροπόλεως πάσης Ἑλ-
λάδος» πρέπει κλπ., κλπ.

Διὰ τὴν Κέρκυραν ὑπάρχουν
περισσότεροι λόγοι, οἱ ὅποιοι ἡμ-
ποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἀκόμη καὶ
ἀποχρῶντες. Ὅτι εἶναι μία πόλις
παλαιὰ εἰς πολιτισμόν. Ὅτι ὑπῆρ-
ξε κάποτε ἡ ἐστία τῶν Νεοελληνι-
κῶν γραμμάτων. Ὅτι ἐκεῖ ἔζησε
καὶ ἀπέθανεν ὁ Διονύσιος Σολα-
μός. Καὶ ἀκόμη ἕνας ἄλλος λό-
γος: Ἐκεῖ ὑπῆρχε τὸ Ἴόνιον Πα-
νεπιστήμιον. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι καὶ
πατρίς τοῦ κ. Θεοτόκη, ὑπάρχουν
πιθανότητες ὅτι ἐκεῖ θὰ γίνῃ καὶ
τὸ Πανεπιστήμιον.

Καὶ ὅμως καὶ ἂν μὲ ρωτοῦσαν
καὶ μένα θὰ ἔλεγα: Ὅχι, οὔτε εἰς

Πῶς τραγουᾷ τὸν ἔρωτα ὁ Κρητικὸς λαὸς

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

Ἔνα πουλάκι ἐπέτα
κρυφὰ κι ἐμέρωνά το,
κι ἀμοναχὴ μου τοῦ ἄδωκα
φτερά κι ἐπέταξά το.

Μαῦρο δὲ βάψω τὸν ὄντα
μαῦρα καὶ τὰ καφέσα·
μου ἴφυγε τὸ πουλάκι μου,
ποῦ κελαῖδεῦσε μέσα.

Ἐξεχαστήκαν οἱ καιροὶ
ποῦ ζούσαμε ἐμῆδι,
κι ἐδὴ πῶς ἐχώρισαμε
σὰν τσοὶ νεκροὺς στὸν ἄδη;

Μαύρη ζωὴ μὲ τυρανᾷ,
μαύρη σκοτεινιαμένη·
νὰ μ' ἀγαπᾷς, νὰ σ' ἀγαπῶ,
νὰ ζοῦμε χωρισμένοι.

Τὸ κυπαρίσσι θντεν ἀνθεῖ
βγαίνει νερό στὴ ρίζα·
Βλαστήμα τσοὶ, πουλάκι μου
ποῦ μᾶς ἐξεχωρίζαν.

Ἄποῦ μᾶς ἐξεχώριζε
τὰ δὴ ἀποῦ τὴν ἀγάπη,
νὰ τὸ ἐξεχώριση ὁ Θιὸς
ἀπ' τὸ δεξίν του μάτι,

νὰ τοῦ πομεῖνη τὸ ζεφβό,
νὰ παίζη τῶν περδικῶ,
γιατὶ μᾶς ἐξεχώρισε
ἄδικα τῶν ἀδικῶ.

Ἄποῦ μᾶς ἐξεχώριζε
μὴ σπεῖρη, μὴ θερίτη,

Γ. Τζιμάκης, συνεργάτης τοῦ Ρ. Στ.
Ἀθηνῶν καὶ τοῦ περιοδικοῦ μας.

(Κέντρον «Ψηλορείτης»
ἴδους Ἰδης 4—Πραφῆτης
Ἡλίας, Κρητικὰ—Πειραιεύς)

σὰν τὸ μεταξοσνούλημα
λίγον καιρὸ νὰ ζήση.

Σ' ὄν «Ψηλορείτη» στὴν κοφὴ
εἰς τὴν Πρῶφῆτῃ Ἡλίας,
στὸν Πειραιᾷ ἀκούγεται
τοῦ Τζιμακιοῦ ἢ λύρα.

Κι ἂν θῆτε καλὸ κρασί
καὶ καθαρὸν ἄερα,
στὴν «Ψειλορείτη» νὰ ῥχεστε
πού νὰι πλὴ ὠραία...

τὰς Ἀθήνας, οὔτε εἰς τὰς Πάτρας,
οὔτε εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς
Ἀθήνας ὑπάρχει ἀΠνεπιστήριον,
σώνει καὶ περισέυει. Εἰς τὰς Πά-
τρας ἄς ἰδρῶθῃ ἓνα ἐμπορικὸν Πα-
νεπιστήμιον. Εἰς τὴν Κέρκυραν ἄς
ἰδρῶθῃ τὸ Ἐθνικὸν Ὁδεῖον. Ἄς
γίνῃ τὸ κέντρον τῆς μουσικῆς ἀνα-
γεννήσεως τοῦ τόπου. Ἄλλὰ τὸ
Πανεπιστήμιον τὸ Δομπόλειον πρέ-
πει νὰ ἰδρῶθῃ κάπου ἄλλου. Μακρὰν
ἀπὸ τὴν τύρβην τῶν πόλεων εἰς
κανένα τοπίον τῆς Κρήτης.

Τὸ ἔθνος ἔκαμε τόσας θυσίας
διὰ τὴν Κρήτην. Καὶ τὸ Κράτος
ἄλλας τόσας. Σήμερα, ποῦ τίποτα
πλέον δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὴν
ὀνομάσωμεν ἐλευθέραν, ἢ ἰδρῶσις

τοῦ Δομπολείου Πανεπιστημίου ἐκεῖ
κάπου θὰ ἦταν ὁ ἰσχυρότερος ἀρρα-
θῶν τῆς ἐνώσεως. Θὰ ἔφερε ἓνα
μέρος τῆς ζωῆς μας ἐκεῖ. Θὰ ἔδι-
δε ἓνα παράγοντα κινήσεως εἰς
τὴν ἀτυχῆ μεγαλόνησον. Θὰ ἐδη-
μιουργοῦσε ἓνα κέντρον Ἑλληνι-
σμοῦ ἐκεῖ — καὶ τί Ἑλληνισμοῦ!

Ἐπὶ τέλους, ὅλο Σαρωνικὸν θὰ
ἀναπνέωμεν; Διατὶ ὅχι καὶ τὴν με-
γάλην πνοὴν τῆς Μεσογείου;

ΜΟΤΚΙΟΣ ΣΚΑΙΟΛΑΣ

Ἀυτὰ ἔγραφε πρὶν πενήντα χρό-
νια, ἓνας ἀριστερὸς τοῦ πνεύματος.

Τὶ λένε σήμερα οἱ ἀρμόδιοι καὶ
οἱ πολιτικοὶ τοῦ νησιοῦ μας; Θὰ
πάρουν «θέσι»; Δὲν νομίζουν πῶς
ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κινήθῃν;

Ἀλληλογραφία

«Ἡ ΜΥΖΗΘΡΑ»

Κον Γεώργιον Γεωργακάκην — Πει-
ραιᾷ.

Ἐλάβαμε τὴν ἐπιστολήν σας καὶ σᾶς
εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια.
Σχετικῶς μὲ τὴν λέξη «μυζήθρα», δὲν
εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ σᾶς πληροφορήσωμε
μετὰ θετικότητος ἐάν εἶναι καθαρῶς
Κρητικὴ, ἢ «βλάχικη», ὅπως λέτε, δε-
δομένου ὅτι στὴ Θεσσαλίᾳ λέγεται «μυ-
τζήθρα». Πάντως φαίνεται ὅτι εἶναι πα-
λαιότητα λέξις, καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανον
νὰ ἀνεπιβῆθῃ παραλλήλως καὶ εἰς τὴν
Κρήτην καὶ εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλ-
λάδα, ἀπὸ κοινὴν ἀρχαιοελληνικὴν ῥί-
ξαν. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἱστορικὸν
λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ
νὰ γνωρίσωμεν πότε τὸ πρῶτον ἐμφανί-
ζεται εἰς τὰ κείμενα ἢ λέξεις. Εἰς τὸ
Ἑτυμολογικὸν Λεξικὸν τοῦ Καθηγητοῦ
Ν. Ἀνδριώτῃ γράφεται ἀπὸ τὴν Κοραῖ
παράγεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία λέξι
μυζῶ. Ὁ ἀρχισυντάκτης μας κ. Γ. Φιλιπ-
πάκης, ἐρασιτεχνικῶς ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ
θέμα, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν
«Ἐπιθεώρηση Τέχνης» 1957, σελ. 269,
ἐπιστολήν, ὅπου ῥηρίζον ὅτι ἡ λέξις μυ-
ζήθρα, παράγεται ἀπὸ τὴν λέξιν ζύμη-
ζυμήθρα μυζήθρα κατ' ἀντιμετάθεσιν.

Πάντως θὰ παρακαλέσωμεν τὸν ἀο-
μοδιώτερον ὄλων σεβαστῶν καθηγητῶν
τῆς Γλωσσολογίας εἰς τὸ Πανεπιστή-
μιον Ἀθηνῶν καὶ πατριώτην μας κ. Γ.
Κουροῦλήν, νὰ διαφωτίσῃ καὶ ὑμᾶς
καὶ ἡμᾶς.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Μηνιαία γενικὴ
ἐπιθεώρησης — ὄργανον
Κρητικῶν συμφερόντων

Ἐπεύθυνος: Γ. Α. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ
(ὁδὸς Αὐλίδος 25)

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου
ΒΑΣ. ΣΚΟΥΝΤΗΣ
(ὁδὸς Παναγιωταρᾶ 50)

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ:

Ἰδιωτῶν — ἐτησίᾳ	δρχ.	50
» — ἐξάμηνος	»	30
Νομ. προσώπων, Δή- μων κλπ.	»	100
Τραπεζῶν, Ἐταιρειῶν, Ὁργανισμῶν κλπ.	»	150
Ἐξωτερικοῦ:	Δολ.	10

Ἐπιστολαὶ καὶ συνεργασίαι
δέον νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸ
γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ — Ἐπί-
ταγαί, ἐμβάσματα καὶ δημοσιεύ-
σεις ἐπὶ πληρωμῇ ἀποκλει-
στικῶς ἐπ' ὀνόματι:

Ι. Δ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ, Περσμαζόγλου 8.

Κατὰ μίαν παλαιὰν παράδοσιν, οἱ Πατακοὶ ἦσαν ἑπτὰ ἀδελφοὶ κοντὰ στὴ Πόλι, ἀλλὰ τοὺς κατηγόρησαν στὸ Σουλτάνο, ὅτι ἐπροπαγάνδιζαν καὶ ἐζητοῦσαν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα των, ποὺ ἦταν σκλαβωμένη ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ὁ Σουλτάνος διέταξε καὶ τοὺς συνέλαβαν, διὰ νὰ τοὺς κρεμάσουν. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ Σουλτάνα ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τοὺς ἑπτὰ ἀδελφούς, γιατί ἡ φήμη τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς παλληκαριᾶς των εἶχε φθάσει καὶ εἰς τὰ Σουλτανικὰ χαρέμια. Καὶ ὅταν κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου τοὺς πῆγαν στὰ ἀνάκτορα, ἡ Σουλ-

Κωσταρὸς Βολουδάκης,
Γενικὸς Ἀρχηγὸς Ἀποκορώνου.

τάνα κατεπλάγη ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν καὶ τὸ ὑπερήφανο καὶ θεωρητικὸ παράστημα τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν καὶ καταμαγεμένη ἀπὸ τὴν γλυκάδα τοῦ προσώπου των, εἶπεν εἰς τὸν Σουλτάνο, ὅτι, μέσα ἡ καρδιά της κρυφολεῖ καὶ τὸ πιστεύει, πὺς εἶναι ἀδύνατο τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ εἶναι κακοῦργοι. Καὶ ὁ Σουλτάνος ἐχάρισε τὴ ζωὴν στὰ ἑπτὰ ἀδέλφια, ἀλλὰ καὶ ἔδωκε διαταγὴν νὰ μὴν ξαναγυρίσουν στὸ νησί τους.

Γρήγορα εὐρῆκαν καράβι τὰ ἑπτὰ ἀδέλφια καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ νησί τους καὶ μαζὺ πῆραν τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ ἔπειτα ἀπὸ ταξίδι ἡμερῶν, φθάσανε καὶ ξεμπάρκαραν στὰ Νότια παράλια τῆς Κρήτης, στὸ λιμάνι «Λουτρό» τῶν Σφακιῶν.

Ἀπὸ ἐκεῖ μὲ τὰ ὑπάρχοντά τους

ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΛΥΤΡΩΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΟΙ ΠΑΤΑΚΟΙ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΘΑΤΙΩΘΗ

Τὸ 2. ΣΗΦΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ
πρῶτην Βουλευτοῦ Σφακιῶν

ἀνεχώρησαν καὶ κατέληξαν στὸ μέρος ποὺ εἶναι σήμερα κτισμένο τὸ χωριὸ Νίμπος καὶ ὅπου πρῶτα μόνο χαμόσπιτα τῶν βοσκῶν ὑπῆρχαν.

Πρῶτη φροντίδα τῶν νεοφερμένων ἦτο νὰ ἀνοίξουν πηγάδι, αὐτὸ ποὺ καὶ σήμερα σώζεται ἀποκλειστικὰ ὡς οἰκογενειακὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν. Τὴν παράδοσιν ἀναφέρει καὶ ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ, στὸ βιβλίο του «Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Κρήτη» σελ. 121—123.

Ὁ τόπος ποὺ προτίμησαν διὰ καινούργια πατρίδα τους, οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ, μὲ τὰ γύρω ψηλὰ βουνὰ καὶ τὰ ἀπέραντα δασωμένα βοσκοτόπια, ἦτο κατάλληλος διὰ μεγάλη κτηνοτροφία καὶ οἱ ἑπτὰ καινούργοι ἰδιοκτῆτες, ἔξυπνοι ἄνθρωποι, ἐργατικοὶ καὶ δραστήριοι, ἀνέπτυξαν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν κτηνοτροφία. Γρήγορα ἀπέκτησαν πολλὰς χιλιάδες πρόβατα καὶ γίδια. Συνεδέθησαν καὶ μὲ τοὺς καλόσειρους τοῦ τόπου διὰ γάμων, ποὺ ἀποδεικνύει παλιὸν οἰκογενειακὸν σύνδεσμον καὶ συγγένειαν μὲ τοὺς ντόπιους, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ καλόσειροι τῶν Σφακιῶν, ἀπέφενγον τὰς κηδεστίας μὲ ἄγνωστα καὶ κατώτερα γένει, διότι τὸ ἐθεώρως ὑποτιμητικόν. (Γρηγ. Παπαδοπετράκη. Ἱστορία Σφακιῶν 1888 σελ. 58).

Διὰ νὰ ἐπιβλέπουν καὶ προστατεύουν τὰ γιδοπρόβάτὰ των, οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ, εὐρίσκοντο διαρκῶς εἰς τίς γύρω βουνοκορφές, ἡμέρα καὶ νύκτα στὶς Βίγλες, καὶ οἱ γυροχωρίτες, ποὺ τοὺς ἔβλεπαν, τοὺς παρωνόμασαν «Τσουνῆδες», διότι στὴν γλῶσσα τῶν ντόπιων, οἱ κορυφές καὶ βραχώδεις προεξοχές, λέγονται «τσουνιά» καὶ ἐκ τούτου ὀνομάσθησαν Τσουνῆδες.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ ἀδελφούς, ἀπέκτησε πέντε υἱούς, καὶ τοὺς πέντε καλοκαμωμένα παλληκάρια, τὸ ἓνα καλύτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὁμορφοκαμωμένοι, ζωηροὶ καὶ δυ-

νατοὶ καὶ ποὺ ποτὲ δὲν ἐνοχλοῦσαν κανένα, ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ἄφιναν νὰ χάσουν τὸ δικό τους, ἀλλὰ ἐπάτασσαν τοὺς ἐχθρούς των, καὶ ἔτσι τοὺς δόθηκε τὸ παρεπώνυμον «Πατακοί», ἐκ τοῦ πατάσσω.

Ἄλλὰ τὸ ὄνομα Πατακοὶ τῆς Νίμπου, δὲν ἔχει σχέσιν καὶ ὁμοιότητα, ποὺ σὲ ἄλλες χώρες καὶ τόπους ἔχει, δὲν εἶναι ὡς ὁ Φοινικὸς Πάταικος, ποὺ τοποθετοῦσαν στὰς πρῶρας τῶν πλοίων των, οἱ ναυτικοὶ Φοίνικες, μὲ παράστασι δαίμονα, κακοφιαγμένο καὶ ἀποτρόπαιο, διὰ προστατῆ τῶν πλοίων ἀπὸ τὰς τρικυμίας καὶ δυστυχίματα, (Σβορώνου. Διεθνῆς Ἐφημερὶς Νομισματικῆς ἀρχαιολογίας Τομ. VI ἐν Ἀθήναις 1914 σελ. 137 καὶ ἐξῆς), οὔτε ἔχει τὴν σημασίαν, ποὺ ὁ λαὸς εἰρωνικῶς καὶ συνοπτικῶς δίδει ὡς ἐπωνυμίαν εἰς ἀνθρώπους μικροῦ ἀναστήματος καὶ κακοσχῆμου μορφῆς. (Στεφ. Ξανθοῦδιδη «Γλωσσικαὶ ἐκλογαὶ» ἐν Ἀθήναις 1918 σελ. 10—12).

Οἱ Πατακοὶ τῆς Νίμπου φημιζονται διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς παράστημά των, εἶναι εὖσωμοι καὶ πολλάκις γιγαντόσωμοι, καλοκαμωμένοι, σύμμετροι, γενναϊότατοι, φιλόξενοι καὶ φιλελεύθεροι.

Οἱ Πατακοὶ διακρίνονται εἰς δύο μεγάλους κλάδους, τῶν Μανουσάκων καὶ τῶν Βολουδιανῶν.

Ἐκ τῶν πρώτων, ὁ Μανουῖσος Πατακὸς ἢ Μανουῖσος ὡς ἐπωνομάσθη, διότι ἦτο γίγας τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ λεοντόκαρδος. Διεκρίθη κατὰ τὴν μάχην τῶν Σφακιανῶν, ποὺ ἔγινε τὴν ἀνοιξίν τοῦ 1774, ἐναντίον τοῦ πύργου τοῦ γενίτσαρου Ἰμπραήμ Ἀληδάκη, στὸ Μπρόσνερο Ἀποκορώνου.

Ὁ Παπαδοπετράκης, στὴν ἱστορία τῶν Σφακιῶν, παρουσιάζει τοὺς ἀρχηγούς τῶν Πατακῶν, τὸν μὲν Μανουῖσος, πελώριον τὸ σῶμα, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία, τὸν τρώ-

πον άκοιμνον και άφιλάρεσκον, πλὴν εἰς τοὺς λόγους και τὰς πράξεις συνετόν. Τὸν δὲ Βολουδαντρουλήν, μέτριον μὲν τὸ σῶμα και εὐειδῆ, πλὴν ὑπερόπτην και εκδικητικόν, δι' ὃ και ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου και Ἰωσήφ τῶν Ζυμπραγῶν, (διδύμων) υἱῶν τοῦ Γεωργακομάρκου ἐκ Καλλικράτους, οὓς κατέτρεχεν. (Ἱστορ. Σφακ. σελ. 120).

Και ὁ ποιητὴς τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ «Ἡ καταστροφὴ τοῦ πύργου τοῦ γενίτσαρου Ἀληδάκη», Γεωρ. Πάτερος, ἱστορῶν τὰ κατὰ τὴν συνάθροισιν τῶν Σφακιανῶν εἰς Ἀσκυφον, διὰ νὰ συσκεφθοῦν και ἀποφασίσουν τί θὰ κάμουν μὲ τὸν ἐπίφοβον γενίτσαρον, περιγράφει παραστατικώτατα τὸν ρόλον τοῦ Μανούσακα.

«... Στ' Ἀρχοντικὸ στὸ σῶγορο,
(εἰς τὸ δροσιὸ τοῦ πρίνου,
Καλοὶ κακοὶ μονομεριοῦ νὰ δοῦν
(ἴντα θὰ γίνουιν.
Και λέει ὁ ἕνας τὸ μακρὸν κ' ὁ
(ἄλλος τὸ κοντό του,
κ' ὁ κάθενεῖς τὴν γνώμη του, σὰν
(φτάνει τὸ μυαλό του.
Λέει των κ' ὁ Μανούσακας, μὲ τὴ
(χοντρή φανάρα,
και μὲ τὴν ποκαμίσα του και τὴν
(πλατὴ ζωνάρα,
ἀπού ἤτονε κ' ἡ ἀφορμὴ, γιὰ νὰ
(περμαζωχτοῦσι
κ' ἐδὰ σὰν τοῦ πνευματικοῦ τὰ λό-
(για του γροικοῦσι.

.....
Λὲν κρίνω νανιμένωμε και ἔτσι
(νὰ καρτεροῦμε,
τὸν Ἀληδάκη γρήγορα ἐπὰ θὰ
(τὸν δεχτοῦμε.
Μετρήσετέ το γνωστικά, τὸ πῶς δὲ
(μᾶς συμφέρει
εἰς τὰ Σφακιά νὰ ξαναβγῆ τὸ
(Τούρκικον ἀσκέρι.
Θὰ κάψουν τὴν καλύβα μας σὰν
(τὴν ἐξανακάψα
κ' οὐλὴ ἡ φτωχεῖά μας θὰ χαθῆ
(κ' ἂν ἔχωμε και πρᾶμμα.
Μον' ἄς ἀποφασίσωμε κάτω νὰ
(κατεβοῦμε,
στὸ Μπρόσνερο στὸν πύργο του νὰ
(πᾶμε νὰ τὸν βροῦμε.

Οἱ συγκεντρωμένοι Σφακιανοὶ ἔμειναν σύμφωνα μὲ τὴν γνώμη τοῦ Μανούσακα. Ἀπεφασίσθη και ἔγινεν ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ δόχου πύργου τοῦ Ἀληδάκη, ἐγινε σκληρὴ μάχη μὲ ἀπωλείας και τῶν Σφακιανῶν, ἀλλὰ ἐκυριεύθη ὁ πύργος και ἐξωντώθηκαν ὁ ἄγχιος γενίτσαρος και οἱ ὑπερασπισταὶ του. Κατεδαφίσθη και ἀνεσκάφη ἐκ θεμελίων ὁ πύργος και οἱ νικηταὶ ἀπεκόμισαν πολλὰ λάφυρα.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ Δασκαλογιάννη (1770), οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Πατακῶν, Μανούσακας και Βολουδαντρουλῆς, διεκρίθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Νιμπριωτῶν, και ὅταν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σφακιῶν ὁ πασᾶς προσεπάθει νὰ παρασύρῃ τὸν Δασκαλογιάννη εἰς παγίδα και τοῦ ἔγραφεν ὅτι ἐπιθυμεῖ συμφιλίωσιν και εἰρήνην και τὸν προσεκάλεε νὰ συναντηθοῦν εἰς τὸ Φραγκακάστελλο. Ὁ Δασκαλογιάννης, διὰ νὰ περιορίσῃ τὴν συμφορὰν τῶν γυναικοπαίδων, ἀπεφάσισε νὰ δεχθῆ τὴν συνάντησιν και ἐκάλεσε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Σφακιῶν εἰς τὰ «Κρούσια» (δροπέδιον τῶν λευκῶν ὀρέων) διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν γνώμην των και νὰ τοὺς συμβουλευθῆ.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Νιμπρου, οἱ Πατακοί, ὁ Βολουδόπωλος υἱὸς τοῦ Βολουδαντρουλῆ, ὅστις εἶχε φονευθῆ ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Γεωργακομάρκου, και ὁ Μανούσακας,

Ὁ Παῦλος Βολουδάκης, ὁ περιφημὸς Βολουδόπωλος, ὁ ὁποῖος ἀνφέρεται εἰς τὸ τραγοῦδι τοῦ Πάτερου.

ἀρνοῦνται τὴν συμφιλίωσιν μὲ τὸν Πασᾶ και ἀποκρούουν τὴν συνάντησιν. Κατὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Δασκαλογιάννη (στιχ. 324 κ.ε.):

«...λέει κ' ὁ Βολουδόπωλος και ὁ Παπαμανούσος (Βλάχος ἐξ Ἀνωπόλεως)

εἰς τὴν κορυφὴ τῆς Σβουριχτῆς (ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν λευκῶν ὀρέων) καλιὰ νὰ κατοικοῦμε,

παρὰ νὰ δώσωμ' ἄρματα Τούρκους
(νὰ προσκυνοῦμε,

παρὰ νὰ δώσωμ' ἄρματα, χαρά-
(τσια στὸ Σουλτάνο,

καλιὰ νὰ ξεκληρίσωμε στὸν κόσμον
(τὸν ἀπάνω.

Και λέει κ' ὁ Μανούσακας μὲ τὸν
(Πατερογεώργη

Οὔλοι θὰ φουριαρῶσωμε εἰς τὰ
(βουνὰ στὰ ὄρη.

Νὰν' τὰ φαράγγια, τὰ βουνά, κ'
(οἱ νταῦκοι κατοικιά μας,

παρὰ νὰ τὰ σκλαβώσωμε σήμερον
(τὰ παιδιὰ μας...».

Και ὅταν τέλος ἀπεφάσισεν ὁ Δασκαλογιάννης νὰ συναντηθῆ μὲ τὸν πασᾶ, πιστεύων εἰς τὰς φιλικὰς διαθέσεις του και γίνεταί σκέψις και συζήτησις νὰ τὸν συνοδεύσουν ὁ Πρωτόπαπας και ἑβδομήκοντα ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Μεγαλοουσιάνους τῶν Σφακιῶν ἐξανίσταται ὁ Μανούσακας, ὡς γράφει ὁ ποιητῆς,

«Μὰ λέει κ' ὁ Μανούσακας, κάμετ'
(ὡς ἀγαπάτε

ἐγὼ δὲν τὸ θαρῶ καλὸ εἰς τοῦ
(πασᾶ νὰ πᾶτε

ἐγὼ κ' ὁ Βολουδόπωλος, ὁ Χοῦρ-
(δος και οἱ γι' ἄλλοι

δὲν προσκυνοῦμε ἄμεις πασᾶ και
(Βασιλῆὰ κεφάλι...».

Δυστυχῶς αἱ ὑποψίαι και αἱ προβλέψεις τοῦ Μανούσακα και τοῦ Βολουδόπουλου ἐπληθύνθησαν.

Και εἶναι γνωστὴ ἡ παρασπονδία τοῦ πασᾶ και ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ Ἐθνομάρτυρος Δασκαλογιάννη και ἡ φυλάκισις τῶν Μεγαλοουσιάνων ποὺ τὸν συνώδευσαν, τοῦ Πρωτόπαπα τῆς Ἀνωπόλεως, θείου τοῦ Δασκαλογιάννη και τοῦ Μιχελιδόπαπα, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Ἐθνομάρτυρος και ἑβδομήκοντα προκρίτων Σφακιανῶν.

Τὸ Κρητικὸ βιβλίον

ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗ
«ΕΚΒΑΤΗΡΙΑ»

Ἀπὸ τὸ ἀγχος, τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ὀδύνη τῆς σύγχρονης πραγματικότητας, ἐκπηγάζει ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Παντελῆ Μυλωνογιάννη.

Ἡ θερμὴ φωνὴ παλλομένη πρὸ τραγουδεῖ, τὴν ἀγάπη σὲ τρυφεροὺς τόνους, τὴν ἔθνικὴν περιπέτεια, μνήμες πολεμικῆς πρὸ σταλάζουσαν πίκρα καὶ ἕνας θρήνος γιὰ τὴν μοῖρα τῆς ἐποχῆς μας. Μία πεσομιστικὴ διάθεση διακρίνει τὴν ποίηση τοῦ, πρὸ φθάνει ὡς τὸ μηδενισμό, παρὰ τὴν ἐλπίδα πρὸ διαγράφεται γιὰ νέες χαρὲς καὶ λαχτάρες. Λυγμικὸ τὸ τραγούδι τοῦ, γεμάτο μελαγχολία, φυγὴ καὶ χίμαιρα.

Νιώθεις μιὰ καρδιὰ λεπτὴ, τραυματισμένη, δεσπώτρια πρὸ σπαράζει.

Σὲ συγκλονίζει μὲ τὴν οἰμωγὴ καὶ τὴν ὀδύνη τοῦ. Τόση πικρὴ γεύσι, σπάνια βρίσκεται στὴ Νεοελληνικὴ ποίηση, μὲ τόση εὐαισθησία καὶ πόνον ἀποδοσμένη.

Ἐδῶ μιλούν μὲ σιωπές, ἐδῶ νυχτώσαν
(οἱ ἑσπέρης
Πρὶν ἀπ' τὴν ὥρα, ἐδῶ ψηλά τὰ μάτια
(μὴ σηκώσης
δοξαστικά, γυρεύοντας ἀνταμοιδῆ στὰ
(οὐράνια
ἔδῶ οἱ λυπεὲς στήσανε καμνῶν τὸ χορὸ
(στάσι
ἔδῶ δὲν τρέμει πιά ἡ καρδιὰ τί θά τη
(νε προφάση.)

Τίς ἀνεπνιές μας τίς βαρεῖες χλωτίζει
(τώρα ὁ Χάρως!!
Δὲ μᾶς μεθοῦν τὰ ὄνειρα, δὲ μᾶς γυρ-
(νοῦν οἱ μέρες.

Καὶ ἀνάμεσα στὸ κλάμα, μιὰ ἐρωτικὴ πνοὴ πρὸ ἀναριπίζει τίς καρδιές, ἡ νοσταλγία τῆς κρητικῆς γῆς, ἡ παρουσία τῆς γαϊτανόφρυξης κρητικοπούλας πρὸ ἡμερεύει καὶ γλυκαίνει «τὸ κλίμα τῆς συνοφρώσεως».

Νοσταλγικὲς φωνὲς γεμάτες μεράκι γιὰ τὴ γενέθλια γῆ, τραγουδισμένες σὲ κρητικὰ δημοτικὰ μοτίβα.

..Κι' ὡς θρέφει ὁ πνεῦκος στὸ βουνὶ κι'
(ὁ ἔλατος στὸ χιόνι
τραγουδὶ τῆς πολυαγαπῶς νὰ θρέπει τὴν
(τὴν ψυχὴ μου
τὸν πόθο νὰ δροσολογῶ καὶ πιά νὰ μὴν
(τελειώνει
τ' ὄνειρο μέσα στ' ὄνειρον—ὁ γλυκα-
(παντοχὴ μου....

Ο κ. ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΑΠΑΔΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Μετέφερε τὸ Γραφεῖον τοῦ εἰς
τὴν ὁδὸν Πεσμαζόγλου 1.

Τηλ. 27.349

Ἔνα βιβλίον γιὰ τὴν Κρήτη

ΚΟΥΛΗ ΚΑΣΗ
Η ΑΓΝΗ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ
Ο ΚΟΡΦΟΠΑΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

Νὰ ἕνας γνήσιος ποιητὴς γεμάτος Ἑλληνικότητα, ἀρρενωπότητα καὶ ὁμορφιά. Τὸ πηγαῖο ἀνάβλυσμα, τὸν αὖθρομητισμό, τὸ λουλουδισμα μιᾶς γνήσιας ποιητικῆς ψυχῆς νιώθεις σὲ καθε στίχον τοῦ.

Ἐπικός, ὁμηρικὸς σὰν τὸν Βοιωτὸν, ἀπλὸς καὶ πρωτόγονος σὰν τὰ ἰημοτικὰ τραγούδια, νοσταλγικός, συγκινητικὸς σὰν τὸν Κρυστάλλη, ἐπικολυκὸς καὶ μουσικώτατος ὅπως τὸν Κορνάρο.

Ἐχει τὸν καιῦμό, τὸν συναισθηματισμὸ καὶ τὸ μεράκι τοῦ Ἠπειρώτη ποιητῆ καὶ τὴν ἐρωτικὴ γλυκύτητα καὶ τρυφερότητα τοῦ κρητικοῦ ραψωδοῦ.

Τὸ ἐρωτικὸ στοιχεῖο κυριαρχεῖ. Εἶναι ἕνας ἔρωτας βαθύς εἰδυλλιακός, αἰσθησιακὸς καὶ πρωτόγονος στὸ βάθος τοῦ πρὸ ἀγκαλιάζει φύση καὶ ἄνθρωπο καὶ δημιουργεῖ τὸ σύμπαν καὶ τὴ ζωὴ.

Εἶναι ὁ ἔρωτας τῶν βουνῶν, τῶν ἀπλῶν καὶ καλωσύντων, ἀγνῶν καὶ φυσικῶν ἀνθρώπων, παράφορος ὁμηρικὸς, ἀξεδίψαστος, ἀνόθευτος, πηγὴ δημιουργίας καὶ ζωῆς. Ἡ κρητικοπούλα τοῦ ἡ Ρηνιώ καὶ ὁ λεβέντης τῆς Μάνης ἐρωτεύονται μὲ τὴν ἴδια ἔρμη τοῦ Ρωτόκριτου καὶ τῆς Ἀρετούσας.

Δὲν εἶναι οἱ ξεθυμασμένοι ἔρωτες τῆς πολιτείας πρὸ μαραινίζονται καὶ μωσαβολοῦν σὰν τὰ λουλούδια τοῦ πάρκου καὶ τῆς γλάστρας. Εἶναι ἕνας ἔρωτας βαθύς, ποιητικὸς καὶ ἱπποτικὸς, ρομαντικὸς καὶ ἠρωϊκός.

Τοὺς κινδύνους ἀψηφᾷ, τὰ ἐμπόδια παραμερίζει. Ὁ Κάσης μὲ τ' ἀνθρωπιστικὰ τὸν αἰσθημάτων καὶ, πιστεύω, τὸν παραδοσιακὸν ρυθμὸ σὲ δεκαπεντασυλάβους στίχους, τὸν ἀγνὸ κόσμον τῶν ἡρώων τοῦ, μᾶς γυρίζει στὰ ρομαντικὰ ἠρωϊκὰ χρόνια, στὰ ἀγνὰ ἡβῆ, στίς ρίζες καὶ στίς πηγῆς τῆς ἔθνικῆς μας παράδοσης καὶ ζωῆς.

Τὸ μακρὸ εἰδυλλιακὸ τοῦ ποίημα (3 χιλ. στίχοι) μὲ τὴν συναρπαστικὴν πλοκή, τὴν δραματικὴν τῶν σκηνῶν, τὴν μυθοπλαστικὴν πλοκή, τὴν ἐπικὴ πνοὴ καὶ ὑπόθεση, τὴν ρομαντικὴν γλυκερότητα, τὴν θεατρικότητά του, εἶναι μιὰ ἀληθινὴ προσφορά καὶ ἀναβίωση στὴν Ἑλληνικὴ, στὴν εἰδυλλιακὴ καὶ εἰδικότερα στὴν βοσκοτικὴ μας ποίηση. Στὸ ἔργο τοῦ Κάσης ζοῦν ρωμαλαῖες ὑπάρξεις, ἱπποτικὰ καὶ κορφοπάτες Θέρρες, ἀγνὲς Κρητικὸς πολλὲς ἐρωτικότητες, γέροι βοσκοί, σοφοὶ ἀπ' τὴν πείρα τῆς ζωῆς.

Ὁ Θέρης καὶ ἡ Ρηνιώ εἶναι σύμβολα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Μπόλιασε δὺο ράτσες δωρικῆς καὶ δὺο λαοὺς, δὺο πολιτισμούς. Μορῶ καὶ Κρήτη. Σφακιά καὶ Μάνη.

Ὁ Θέρης ἐκπροσωπεῖ τὴν λεβεντιά, τὸ ἠρωϊκὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς, ἡ δὲ Κρητικοπούλα τοῦ ἡ Ρηνιώ τὴν παρθενι-

ΔΙΑ ΤΗΝ ἸΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΑΣ
ΘΗΣΑΥΡΟΥ

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ
ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

«Ἐκ τῶν γενικῶν...σημείων τοῦ λαϊκοῦ βιβλίου καταφαίνεται ἡ σπουδαιότης του ὡς στοιχεῖον τῆς ἔθνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ ὡς παράγοντος τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, τίθεται δ' οὕτω ἡ ἀνάγκη τῆς συστηματικῆς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως του ἡ ὅποια ὅμως πρὸ ὕποθῆκε τὴν ἰσχυρὴν τὸν ἔργον τοῦ πρὸς σχηματισμὸν οὕτω τῆς συνολικῆς εἰκόνας του...».

(Ἀπὸ ἄρθρον τοῦ Ἰσηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Συντάκτου τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Γεωργίου Σπυριδάκη εἰς τὸ τεῦχος μας ἀριθ. 2).

Πρὸς τοῦτο, κάθε Κρητικὸς θὰ ἐπιτελῆ ἔθνικὸν καθήκον, ἐὰν βουθῆσῃ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου τῆν Κρήτην, ἀποστέλλωντάς μας κάθε τι πρὸ ὡς εἶται ἀκόμη ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ὅπως: Τραγουδιὰ (ἠρωϊκὰ, ἐρωτικὰ—μαντινάδες κλπ.), παροιμίαι, ἀνιγμάτια, γητεῖες κλπ. Παράμυθια, ἀνέκδοτα, χιουμοριστικὰ ἐκείνη ἱστορίες κλπ. κλπ.

Πρέπει ὅπως ἕτοιμα, σὲ κάθε κομμάτι πρὸ θὰ στέλλεται, νὰ ἀναφῆρανται: ὁ τόπος ἀπ' ὅπου προέρχεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὸ ὅποιο τὸ ἄκουσε ὁ συλλέκτης, μαθῶς καὶ ἡ ἡλικία τοῦ. Ἐπίσης τὰ κομμάτια πρέπει νὰ στέλλωνται ὅπως εἶναι, χωρὶς δηλωτὴν προσθήκας, ἀφαιρέσεις, διορθώσεις κλπ.

κόπηση, τὴν ἀρετὴ, τὴν σεμνότητα καὶ τὸ ἑλληνικὸ κάλλος.

Ἀληθινὸς ὕμνος στὴν Κρήτη πρὸ δάναίσει στὸν Μανιάτη ποιητῆ μαζί μὲ τὴν ἠρωϊδα, τὴν λυγαρόδα, καὶ τὴν μουσικότητα τῆς κρητικῆς ρίμας τοῦ Ρωτόκριτου.

ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

ΚΡΗΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΙ
ΤΗΣ ΠΑΝΤΕΙΟΥ
ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΤΟ "ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΝ,,
ΣΤΥΛ. ΣΕΤΑΚΗ

ΑΔ. ΠΑΝΤΟΥ 14
(Ἐναντι Παντείου Σχολῆς)
Τηλ. 90.434.

Ο ΠΟΛΥΝΟΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Για τὰ μικρὰ Κρητικὸπουλα

Νουβέλλα τοῦ κ. Κ. Παπαδάκη

Πρῶτος μίλησε ὁ πρόεδρος τοῦ ψαροσυμβουλίου αὐτοῦ, τοῦ πιῶ παρὰ ξένου συμβουλίου ποῦ μπορεῖ νὰ φανταστῇ ἄνθρωπος, τὸ Φαγκρί. Ὁ γραμματέας, τὸ πετρομπάρμπουνο, βάλθηκε ἀμέσως νὰ γράφει μὲ τὰ μουστάκια του τὰ πρακτικὰ τοῦ συμβουλίου, πάνω στὰ πλατύφυλλα φύκια τῆς μαρμαρόπλακας, παίρνοντας ἀπὸ τὸ μελάνι ποῦ ἔριχνε κάθε τόσο ἡ σουπιὰ μέσα σὶδ καύκαλο τῆς καβουρομάνας.

— Ἀγαπητοὶ μου φίλοι, ἄρχισε ὁ πρόεδρος τὸ Φαγκρί, σὰς εἶναι βέβαια γνωστὰ ὅλα τὰ μέτρα, ποῦ πάρθηκαν σὲ τοῦτο τὸν πολυτραγνισμένο κόρφο, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε Θεοῦ πρόσωπο, νὰ ζήσουμε ἀγαπημένοι κι εἰρηνεμένοι, χωρὶς νὰ μακελεύουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, καὶ θὰ τῶχετε κιάλας καταλάβει πὼς ἄλλος τρόπος ἀπὸ τὴν ὁμόνοια καὶ τὴν ἀγάπη δὲν ὑπάρχει, γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ ψαρόκοσμος νὰ χαίρεται τ' ἀγαθὰ, ποῦ τόσο ἀφειδόμενα μᾶς ἐχάρισε ὁ Πα-

νάγαθος. Χρειάστηκε νὰ παλέψουμε σκληρὰ γιὰ νὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ τὸ θεάρεστο ἀποτέλεσμα. Χάρη στὶς σοφὲς συμβουλὲς τοῦ φίλου μας τοῦ Πολυνούση, ἀπὸ τὴ φεγγαρογέννητη, ἀρχοντοφάμιλια, καὶ στὶς ἀκούραστες προσπάθειες ὄλων μας, βρῆκε τὴν ἡσυχία του ὁ κόρφος. Ἔχουν περάσει δυὸ σωστὰ φεγγάρια, ἀπὸ τότε ποῦ ὁ πολύτιμος συγκορφίτης μας, ὁ ἀθερινός, μπορεῖ νὰ χαίρεται τὰ πεντακάθαρα νερὰ τοῦ κόρφου, χωρὶς νὰ φοβᾶται τὰ δόντια τὰ δικὰ μου ἢ τοῦ ἀξιότιμου συνέδρου μας τοῦ λαυρακιοῦ. Οἱ ἀγαθὲς τσέρουλες κι οἱ βεργολύγιστες ξαργάνες μποροῦν νὰ κυκλοφοροῦνε λεύτερα, χωρὶς νᾶχουν τὴν τρεμούλα πὼς θὰ βροῦνε ἄδικο τέλος καὶ φτιγτὸ τάφο μὲς' στὸ στομάχι τοῦ γουφαριοῦ καὶ τῆς σφρυίδας. Ἡ χαριτωμένη καὶ πλούσια γενιὰ τῆς σαρδέλας, ποῦ δὲν εἶχε ποτὲ στὸν ἥλιο μοῖρα, γλύτωσε ἀπ' τ' ἀνελέητο κυνήγι ποῦ τῆς ἔκαναν ὅλα τ' ἄλλα ψάρια, μεγάλα καὶ μικρὰ, καὶ ξαλάφρωσε ἡ ἀνάσα τῆς ἀπ' τὴν ἀγκούσα τοῦ παράκαιρου καὶ τοῦ σκληροῦ θανάτου. Χαίρεται ἡ ψυχὴ μας νὰ βλέπουμε τὸ πλούσιο κι ἀστραφτερό της ἀσήμι, νὰ γιομίζει, ξένοιαστα κι ἀνεμπόδιστα τ'

ἀγαπημένα νερὰ τοῦ κόρφου μας. Μὰ δὲ θέλω νὰ σὰς κουράσω μὲ πράματα, ποῦ εἶναι σ' ὅλους σὰς γνωστά. Μὲ τὴν εὐκαιρία ποῦ μᾶς ἀφήνει γειὰ ὁ μεγάλος μας εὐεργέτης, ὁ Πολυνούσης, κρίναμε σωστὸ νὰ ἱστορήσουμε, σὲ τούτη τὴ συνεδρίαση, τὸ μεγάλο ἔργο, ποῦ, μὲ τὴν ἀνεχτίμητη βοήθειά του, φέραμε σὲ τόσο εὐτυχημένο τέλος. Θὰ παρακαλέσω λοιπὸν τὸν ἀγαπητὸ καὶ βαθυστόχαστο σύνεδρο, τὸ Λαυράκι, νὰ μᾶς μιλήσει πρῶτος.

Ὁ πρόεδρος, τὸ Φαγκρί, τραβήχτηκε στὴν ἔδρα του κι ἀμέσως πῆρε τὴ θέση τοῦ ὀμιλητῆ ὁ σύνεδρος, τὸ Λαυράκι. Ξερόβηξε μιὰ δυὸ φορές, κι ἄρχισε νὰ ρητοροεῖ.

— Ἀγαπητοὶ μου φίλοι καὶ συγκορφίτες, ὅλοι θὰ θυμώσατε τὴ φοβερὴ θεομηνία ποῦ μᾶς βρῆκε, ὅταν, πρὶν τρία-τέσσερα φεγγάρια, μπουκάρησαν στὸν κόρφο μας ἔκεινα τὰ δυὸ θεριόψαρα, ποῦ βάλθηκαν νὰ ξεπαστρέψουν κάθε σημάδι ψαρίσας ζωῆς, μέσα σὲ τούτα τὰ κρουσταλλένια νερά. Καὶ θὰ θυμώσατε ἀκόμα, πὼς ὁ μεγάλος αὐτὸς κίνδυνος μᾶς ἔβαλε ὅλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, ταπεινοὺς καὶ μεγαλουσιάνους, σὲ συναγερόμο.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΥΚΛΑΔΑΣ

Σεβαστέ μας Πρωτοπρεσβύτερε κ. Ἰωάννη Σπ. Ράμφο,

Τὰ δημοσιεύμενα εἰς τὸ περιοδικὸν «Κρητικὸς» γενεαλογικὰ τῶν Σκορδίλη, περὶ ὧν ἐξεδηλώσατε τὴν εὐγενῆ συμπάροσασίν σας, εἶναι προσπάθεια, τὴν ὅποιαν μὲ δέος ἐπεχείρησα, ἀσασυνδέσεως καὶ ταξινομήσεως τῆς σειρᾶς διαδοχῆς τῶν ἐπὶ ὀκτὼ καὶ ἡμισυ αἰῶνας ἐναλλασσομένων παρεπωνύμων τῶν ἀπογόνων Σκορδίλη, μὲ τὸν γεννάρχην των Μαρίνων Σκορδίλην.

Ὁ Μαρίνος Σκορδίλην εἰς ἕκ τῶν δώδεκα ἀρχοντοπούλων τοῦ Βυζαντίου, ἦτο μέγας στρατάρχης τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀγαπημένος ἀνεψιὸς τοῦ αυτοκράτορος Ἀ-

λεξίου Α'. Κομνηνοῦ ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὰ Βυζαντινὰ χρυσόβουλα Κερκύρας, Ζακύνθου καὶ Κεραγονιάς Κολυπαρίου, καὶ μετὰ τῶν Φωκάδων (ἔξ ὅσ οἱ Καλλέργαι) ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἄλλων δέκα Ἀρχοντοπούλων τοῦ Βυζαντίου καὶ πρῶτοι αὐτοὶ ἠξιώθησαν τῶν αυτοκρατορικῶν προνομίων. (Στ. Σανθουδίδη, Ἐν Ἐπετειρίδι Κριτικῶν σπουδῶν Τ. Β' σελ. 299—312 ἐπὶ δῖπλωμα τῶν Σκορδιλῶν). Καὶ περὶ μὲν τῶν Φωκάδων — Καλλέργη, ἔχουν δημοσιευθῆ εἰ καὶ ἔλλειπῆ γενεαλογικὰ τῶν ἀπογόνων των, ὅπὸ τῶν Γούδα — Μουρέλλου, ἀλλὰ διὰ τοῦς Σκορδίλη, οἱ ὅποιοι ἔδρασαν ὡς ἀρχηγοὶ Ἐπαναστάσεως ἐναντίον τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν Τούρκων ἐπὶ δικτακσία καὶ πλεόν ἔτη, καὶ κατὰ τὴν Μακεδονικόν, Β. Ἡπειρωτικόν, Σαμιακόν καὶ λοιποὺς Ἐθνικοὺς ἀγῶνας, συνήθως ὅπὸ ἐναλλασσόμενα παρεπώνυμα, ἢ συγκέντρωσις στοιχείων καὶ ἡ ταξινομήσις τῆς σειρᾶς διαδοχῆς τῶν γενεαλογικῶν ὑπῆρξε δυσχερῆς καὶ κοπιώδης.

Ἡ ἔλλειψις ἱστορικῶν στοιχείων πα-

ροισιάζεται μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τῶν ριζαρχῶν τῆς Δυτικῆς Κρήτης, γνωστῆς ὡς Ἐπανάστασις τοῦ Καντανολέου ἢ Γαντανολέου, γενομένην κατὰ ἐξακριβοθεῖσαν ἐσχάτως χρονολογίαν τὸ 1527 — καὶ ὅχι κατὰ τὸ 1508 ὡς τὸ χρονικὸν τοῦ Τριβάν, οὔτε κατὰ τὸ 1570 ὡς ἐκ συγκερασμοῦ γράφει ὁ Στ. Ζαριπέλιος — εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1527 ἀναφέρονται ὡς ἀρχηγοὶ ὁ Γ. Γαντανολέος ἀπὸ τὸ Κουστογιέρακο Σελίνου, ἀρχικαγκελάριος ὁ Ἀγαστάσιος Ζάππας, ριζάρχης τῶν Πατέρων ἀπὸ τὴν Ἀνώπολιν Σφακιῶν, ὁ Παπα - Μάρκος πρόεδρος τῆς ἐν Γκουβερνέτω Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1527 ἐκ Καλλικράτους Σφακιῶν ριζάρχης τῶν Παπαδόπουλων, οἱ Κοντοὶ καὶ οἱ Φούμης, πάντες οἱ τοὶ Σκορδίλοι — Ἀπόγονοι τῶν ἀναφερόμενων ριζαρχῶν. Τούτων τὴν γενεαλογίαν θὰ ἀνασυνδέσωμεν μὲ τοὺς προγόνους των Σκορδίλη καὶ μὲ τοὺς μέχρι σήμερον ἀπογόνους των.

Μετὰ πάσης τιμῆς
Σῆφης Ἀναγνωστάκης

ΚΟΠΤΙΚΗ - ΡΑΠΤΙΚΗ

ΙΩΑΝ. Α. ΤΣΟΠΑΝΕΛΛΗ

ΟΔΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ 14—ΣΥΝΤΑΓΜΑ—Τηλ. 20.069—ΑΘΗΝΑΙ

Διευθύνεται υπό τοῦ κ. Ἰωάννου Τσοπανέλλη, Διπλωματούχου τῶν μεγαλυτέρων σχολῶν τῶν Παρισίων καὶ καθηγητοῦ Κοπτικῆς εἰς τὴν Κρατικὴν Σχολὴν Ραπτριῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας.

Ἐπιβλεψίς ὑπὸ τῆς Κας Ἀδαμαντίας Τσοπανέλλη.

Ἐγγραφαὶ καθ' ὄλον τὸ ἔτος.

Εἰδικὰ τιμὰ διὰ πολυτέκνους κλπ.

ΕΙΔΗ ΠΡΟΙΚΟΣ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΓΓΛΕΖΑΚΗ

Κεντήματα—Πλακὲ—Ἀξοῦο

Πώλησις Χονδρική—Λιανική

Ὅδος Πραξιτέλους 16 (Βος ὄροφος)

